

**Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta**

Analýza podmínek a předpokladů úspěšného pracovního uplatnění žáka s NKS a SPUCH

**Renáta Vrbová,
Lenka Felcmanová
a kolektiv**

Olomouc 2022

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pedagogická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Autorský tým:

Mgr. Renáta Vrbová, Ph.D.

PhDr. Lenka Felcmanová, Ph.D.

Mgr. Silvie Pýchová

Mgr. Lenka Cole

Mgr. Jiří Kameník

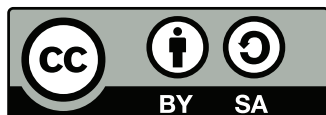
Mgr. Lucie Loutocká

PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.

prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Systemová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP pro ČR

CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_077/0016805

Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons BY-SA (Uvedte původ – Zachovejte licenci). Licenční podmínky najdete na adrese <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

© Renáta Vrbová, Lenka Felcmanová a kolektiv, 2022

Obsah

Úvod	5
1 Současné trendy kariérového poradenství	6
1.1 Mění se role kariérových poradců	6
1.2 Faktory ovlivňující kariérové poradenství	7
1.3 Vybrané techniky kariérového poradenství	8
2 Aspekty ovlivňující aktuálně trh práce	11
2.1 OZP před vstupem na trh práce	11
2.2 OZP na chráněném trhu práce	12
2.3 OZP na otevřeném trhu práce	13
3 Rešerše informačních zdrojů vztahujících se k volbě středního vzdělávání a zaměstnání	17
3.1 Volba povolání	17
3.1.1 Informační systém Infoabsolvent	17
3.1.2 Národní soustava kvalifikací	18
3.1.3 Národní soustava povolání	20
3.1.4 Další odkazy k volbě povolání	20
3.2 Vybrané webové stránky zaměřené pro osoby se ZP	21
3.2.1 Pracovní tržiště	21
3.2.2 Asociace pracovních agentur – informace týkající se agenturního zaměstnávání	22
3.2.3 Asociace pracovní rehabilitace ČR	22
3.2.4 Práce pro ZP	23
3.2.5 OZP práce	24
3.2.6 Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením	24
3.2.7 Helpnet.cz – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami	25
3.2.8 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet	26
3.2.9 Neslyším, pracuji (Tichý svět) – Portál pracovních příležitostí pro osoby se sluchovým postižením	27
3.3 Další užitečné odkazy	28
3.3.1 Rekvalifikační kurzy	28
3.3.2 Digitální učební materiály	28

4	Omezení z důvodu zdravotního postižení daná legislativními normami v oblasti NKS a SPUCH	29
4.1	Přehled zdrojů monitorujících omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti NKS a SPUCH	29
4.1.1	Infoabsolvent	29
4.1.2	Národní soustava povolání	30
4.1.3	Narřízení vlády č. 211/2010.	30
5	Statistická data týkající se vzdělávání žáků s NKS a SPUCH	31
5.1	Počty žáků s daným postižením (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)	31
5.2	Způsoby zaškolení (spec. školy, běžné školy)	33
5.3	Počty žáků podle stupňů podpory	34
6	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPU pohledem pracovníků základních a středních škol (výsledky dotazníkového šetření)	36
6.1	Dotazník pro poradenské pracovníky ve školství zabývající se zdravotním postižením – NKS	36
6.2	Dotazník pro poradenské pracovníky ve školství zabývající se zdravotním postižením – SPU.	53
7	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s NKS pohledem poradenských pracovníků SPC (výsledky dotazníkového šetření)	72
8	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPU pohledem rodičů těchto žáků (výsledky dotazníkového šetření)	80
8.1	Dotazník pro rodiče žáků s NKS.	80
8.2	Dotazník pro rodiče žáků s SPU	92
	ZÁVĚR	102

Úvod

Analýza podmínek a předpokladů úspěšného pracovního uplatnění žáka s narušenou komunikační schopností (NKS) a žáka se specifickými poruchami učení a chování (SPUCH) vznikla jako jeden ze zdrojů informací potřebných pro zpracování Metodiky kariérového poradenství pro žáky s narušenou komunikační schopností a žáky se specifickými poruchami učení a chování. Oba dokumenty byly zpracovány v rámci projektu Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP v ČR (CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_77/0016805).

Česká republika má dlouhodobou tradici v poskytování kariérového poradenství intaktním žákům. V posledních letech (zejména v souvislosti se změnou nároků pracovního trhu) se zásadně změnila nejen jeho cíle, ale také postupy a prostředky.

V oblasti kariérového poradenství pro žáky s postižením (v tomto případě s narušenou komunikační schopností a specifickými poruchami učení a chování) však kromě nedostatku odborné literatury panuje i řada stereotypů a předsudků.

Cílem analýzy je popsat aktuální situaci v této oblasti tak, aby zpracovávaná Metodika kariérového poradenství pro žáky s narušenou komunikační schopností a žáky se specifickými poruchami učení a chování reflektovala aktuální úroveň vědeckého poznání a realitu včetně možností praxe.

První kapitola seznamuje čtenáře s aktuálními trendy kariérového poradenství.

Ve druhé kapitole je proveden rozbor činitelů, které zásadně ovlivňují aktuální trh práce.

Třetí kapitola uvádí přehled zdrojů (převážně elektronických), zabývajících se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením.

Data uvedená v kapitole 4 monitorují omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti narušené komunikační schopnosti a specifických poruch učení a chování.

Další kapitoly vyhodnocují dotazníková šetření, která byla v rámci projektu realizována s cílem zjistit aktuální stav kariérového poradenství žákům s narušenou komunikační schopností a se specifickými poruchami učení a chování ze strany samotných škol a školských poradenských zařízení. Poslední dotazník sleduje názory rodičů na způsob a kvalitu kariérového poradenství poskytovaného jejich dětem s narušenou komunikační schopností a se specifickými poruchami učení a chování.

Pavλίna Baslerová
metodik projektu

1 Současné trendy kariérového poradenství

Silvie Pýchová

Komplexita změn ve společnosti a problémů, které lidé ve svých životech řeší, vedla k významným změnám v oblasti kariérového poradenství. V posledních dekádách se společnost zásadně globalizovala, technologicky vyvinula, kulturně diverzifikovala a čelí neustálé dynamické proměně. Zpráva Světového ekonomického fóra z roku 2016 *The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution* upozorňuje na to, že 65 % dětí vstupujících dnes na základní školy pravděpodobně skončí ve zcela odlišných typech profesí, než které známe dnes (WEF, 2017). Jejich zpráva z roku 2018 hovoří o tom, že technologický vývoj rychle posunul hranici mezi pracovními úkoly, které dělají lidé, a úkoly prováděnými stroji a algoritmy. Globální pracovní trh se tak významně transformuje. Zatímco v roce 2018 vykonávají v průměru 71 % úkolů v průmyslových odvětvích lidé a 29 % stroje, očekává se, že do roku 2022 se tento průměr posune na poměr 58 % pracovních hodin prováděných lidmi a 42 % stroji. Pandemie covid-19 ještě hlouběji narušila situaci na globálním trhu práce a zrychlila automatizaci a digitální transformaci, které radikálně mění charakter práce a pro lidi zvyšují rizika nezaměstnanosti a nejistého zaměstnání (Investing in Career Guidance, 2021).

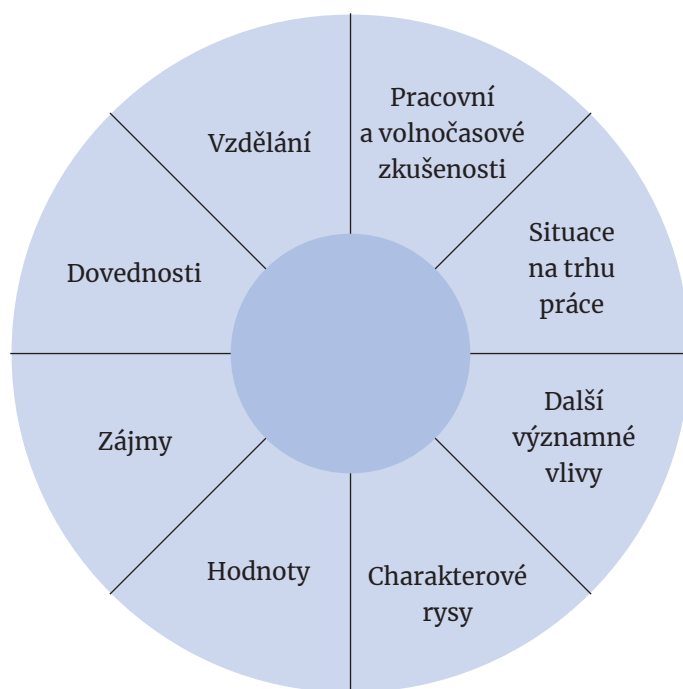
1.1 Mění se role kariérových poradců

Úkolem kariérových poradců je podporovat jednotlivce v tom, aby se v těchto náročných změnách nejen dobře orientovali, ale naučili se v nich dobře fungovat a prožívat spokojenost. Profese kariérového poradenství musí proto zkoumat, nakolik teorie a techniky vzešlé z 20. století odpovídají potřebám klientů 21. století (Savickas). Kariérové poradenství přitom čerpá ze své stoleté historie podpory profesní orientace lidí, kdy po většinu 20. století se tato profese rozvíjela zejména v tom směru, že poradci v roli expertů usilovali o to co nejlépe diagnostikovat své klienty s ohledem na vhodnost daného člověka pro určitou profesi (tzn. matching). Nicméně už v 50. letech 20. století se teoretik D. E. Super odklonil od kariérového poradenství coby přípravy na konkrétní povolání směrem k pojetí kariéry a jejímu celoživotnímu rozměru. Kombinací Superova modelu kariéry a přístupu orientovaného na klienta podle Carla Rogerse došlo k proměně této profese od zaměření na profesní orientaci směrem ke kariérovým poradcům zaměřujícím se spíše na proces a empatický přístup ke klientům (Savickas).

1.2 Faktory ovlivňující kariérové poradenství

Od té doby se ale společnost opět ještě více vyvinula a pracovní prostředí významně ovlivněné technologiemi se z přidělování konkrétních úkolů nadřízenými stalo dynamickým prostředím, které vyžaduje na výstupy orientovaný přístup, kreativitu a schopnost vykonávat více úkonů zároveň (multitasking) apod. Nemluvě o tom, že mladý člověk se dnes nerozhoduje jen o tom, jestli bude dojíždět za prací do sousedního města, ale potenciál jeho uplatnění je kdekoli na celém světě bez ohledu na to, jakou má kvalifikaci. Dnes člověk zdaleka není statickým prvkem, ale pracující lidé musí v současném světě aktivně plánovat a řídit sebe sama (tzv. self-management) s tím cílem, aby mohli celoživotně konstruovat svou nejlepší budoucnost (Savickas, 2008). Na jednotlivce je tedy nahlíženo jako na aktivní tvůrce v konstruování vlastní kariéry (Patton, McMahon, 2006). Spíše než aby lidé čekali na to, že se objeví nějaká nabídka práce, je potřeba, aby získali co větší zodpovědnost za vlastní iniciování různých nových možností. Tato nová situace vyžaduje od kariérových poradců, aby zapojili do své práce větší míru kreativity a představitosti, aby mohli inspirovat své klienty v objevování takových nových perspektiv (Amundson, 2009). V roce 2019 šest mezinárodních organizací (Evropská unie, OECD, UNESCO, Cedefop, Mezinárodní organizace práce a Evropská nadace odborného vzdělávání) vydaly společnou brožuru o důležitosti investic do kariérového poradenství. O kariérovém poradenství se v ní hovoří v tomto významu: „Kariérové poradenství zahrnuje služby, které pomáhají lidem jakéhokoli věku řídit svou kariéru a získávat vzdělávání, školení a povolání, které je pro ně to pravé. Pomáhá lidem přemýšlet o jejich ambicích, zájmech, kvalifikaci, dovednostech a talentu – a propojuje toto pozvání s tím, kým jsou a kým se mohou stát na trhu práce. Jednotlivci, rodiny a komunity se liší v rozsahu, v jakém jsou schopné vizualizovat a plánovat svou budoucnost. Je důležitou rolí kariérového poradenství řešit takové rozdíly a nerovnosti“ (Investing in Career Guidance, 2021). Tuto definici lze porovnat s pojetím kariérového poradenství podle R. Sultany: „Kariérové poradenství podporuje jednotlivce a skupiny v dalším poznávání problematiky práce, volného času a učení a v přemýšlení o svém místě ve světě a v plánování své budoucnosti. Nejdůležitější je rozvoj individuálních a komunitních schopností analyzovat a problematizovat domněnky a mocenské vztahy, vytváření sítě a budování solidarity a nových sdílených příležitostí. Umožňuje jedincům existenci ve světě, jaký je, a představovat si ho, jaký by mohl být. Jeho podstatou je ale příležitost k smysluplnému učení, která podporuje jednotlivce a skupiny k opětovnému uvažování o práci, volném času a vzdělávání se v kontextu nových informací a zkušeností, jehož výsledkem jsou jak individuální, tak kolektivní činy“ (Sultana, 2018).

Už dávno tedy jen nejde o individuální rozvoj, ale i o rozvíjení dovedností pro společnou akci a život v komunitě. Mnozí klienti přitom považují kariérového poradce za někoho, kdo disponuje určitou „magickou silou“, která umožní díky různým testům vyřešit jejich problémy v krátkém čase s minimálními vstupy z jejich strany. V rámci poradenského procesu je proto nutné, aby poradci klienty poučili o mnoha faktorech, které hrají roli při volbě jejich kariévního směřování (Amundson, 2009). Norm E. Amundson k tomuto účelu používá tzv. kariévní kolo (The Career Decision Wheel, viz obr. 1.1).

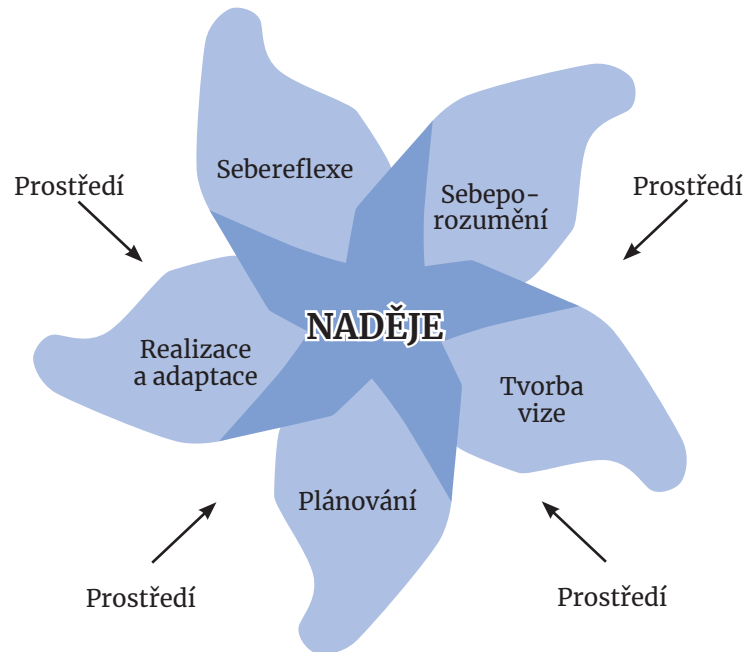
Obr. 1.1 Kariérní kolo podle N. E. Amundsona, překlád Centrum kompetencí.

Všechny oblasti zobrazené v kariérním kole je potřeba vzít v úvahu při formulování vlastních kariérních cílů a úkolem kariérového poradce je stimulovat u klienta zájem angažovat se v jejich prozkoumání. Toto se týká všech cílových skupin, včetně jednotlivců s různým typem znevýhodnění, včetně zdravotního. Zdravotní znevýhodnění spadá v kariérním kole mezi „další významné vlivy“ a při kariérním rozhodování je samozřejmě potřeba vzít potaz limity, které s sebou dané znevýhodnění nese. Cílem kariérového poradenství je, aby si o sobě klient vytvářel pozitivní, ale kritický sebeobraz.

1.3 Vybrané techniky kariérového poradenství

Kariérovým poradcům mohou při práci s klienty pomoci takové techniky, jako je využití metafor, kresby, psaného vyjádření či poezie, vyprávění příběhů, kladení otázek zaměřených na řešení, experimentování v chování atd. Otevřenost a flexibilita poradců zároveň znamená být ochotný zapojit se do pečlivého zkoumání sebe sama (Amundson, 2009). „Kariéroví poradci, kteří jsou napojeni na své příběhy ze života, jsou otevřenější tomu porozumět vlastní minulosti, hodnotám, předpoklům a přesvědčením a sociálním a politickým podmínkám, ve kterých žijí a pracují. Mohou tak lépe reagovat na potřeby různých cílových skupin klientů“ (Patton, McMahon, s. 317, překlad S. Pýchová). R. Vance Peavy popisuje ve své knize Sociodynamické poradenství, která vyšla i česky, poradenství „jako proces, který ukazuje zájem, dává naději, dodává odvahy, nabízí vyjasnění a umožňuje aktivaci“ (Peavy, 2013).

V současném složitém světě totiž lidé a zejména mladí lidé potřebují získat a udržet si naději, že se věci dějí dobře a budou i v budoucnu. V souvislosti například s tématy klimatické změny a dalšími výzvami či potenciálními hrozbami, se kterými se dnešní společnost potýká, může být pro jednotlivého člověka těžké se s tímto vším individuálně vyrovnat. Norm E. Amundson v této souvislosti mluví o „intervencích orientovaných na naději“ (Hope-centred career interventions) (obr. 1.2).

Obr. 1.2 Intervence orientované na naději podle N. E. Amundsona, zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=KRU2YqXEDpg>, překlad autorka

Zobrazený „větrník“ není statický, ale právě naopak je dynamický. Lze na něm ilustrovat proces, kterým si prochází klient při takto pojatém kariérovém poradenství. Nejprve si zreflektuje svou aktuální situaci, zváží, co je pro něj důležité, jakými dovednostmi disponuje a co chce do budoucna rozvíjet či změnit. Dále se zabývá porozuměním svým hodnotám, zájmům, osobním stylům apod. Na tomto základě si vytvoří představu/vizi o svých budoucích možnostech, kam se chce posunout a vytvoří si strategii, jakými kroky se k této vizi přiblíží. A nezůstává jen u naplánování, ale také jde o to naplánované kroky zrealizovat a průběžně je adaptovat na reálnou situaci (Amundson, 2017). Při formulaci cílů je potřeba klienty vést k tomu, aby používali pozitivní jazyk, aktivní slovesa, zaměřovali se na aktuální situaci, byli při plánování kroků konkrétní a neopomíjeli i detaily. Cíle by zároveň měly respektovat klientovy možnosti a měl by být schopen je mít pod svou kontrolou (Amundson, 2009).

Z výše uvedeného, ať se to týká celospolečenských změn anebo změn pojetí kariérového poradenství, je zřejmé, že je vše v pohybu, a i tak je potřeba na to nahlížet. Důležité je, aby kariéroví poradci dokázali porozumět kontextům, ze kterých za nimi klienti ať už jakéhokoliv věku, včetně dětí a mladých lidí, přicházejí, aby dokázali kreativně reagovat na jejich potřeby a stimulovat jejich přemýšlení o potenciálu a možnostech, které mohou investovat do své budoucnosti, kterou si přejí. Kariérový poradce není

v pozici někoho, kdo ví více než jeho klient, spíše je to někdo, kdo pozívá klienta na společnou cestu hledání nových perspektiv, jak je možné se dívat sama na sebe, svůj život a příležitosti, které je možné zvažovat při naplňování své vize. Na kariérové poradce to klade nároky neustálé otevřenosti, kreativity a hledání způsobů, jak se v tomto směru potřebám klientům co nejvíce přiblížit, a to i potenciálně prostřednictvím využití informačních technologií a jiných prostředků, které k tomu mohou posloužit.

Zdroje:

- Amundson, N. E. *Active Engagement: The Being and Doing of Career Counselling* (3. vydání). Richmon, Canada, Ergon Communications, 2009. ISBN 978-0-9684345-8-1.
- Amundson, N. E., Goddard, T. *Free Webinar: Hope-Centred Career Interventions with Dr Norman Amundson & Tannis Goddard* (2017). [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KRU2YqXEDpg>
- Patton, W., McMahon, M. *Career Development and System Theory*. Sense Publishers, Rotterdam, 2006.
- Peavy, R. V. *Sociodynamické poradenství: konstruktivistická perspektiva*. Praha: Dům zahraniční spolupráce pro Centrum Euroguidance, 2013. ISBN 978-80-87335-55-0.
- Savickas, M. 2008. "Helping People Choose Jobs: A History of the Guidance Profession". *International Handbook of Career Guidance*: 97–113. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-6230-8_5.
- Sultana, R. G. *Podpora kvality kariérového poradenství na středních školách* (2018). [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/publikace/sultana.pdf>
- *Investing in Career Guidance* (2021), revidovaná edice [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-09/investing_in_career_guidance.pdf
- World Economic Forum (2016). *The Future of Jobs, Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. [online] Geneva: World Economic Forum [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
- World Economic Forum (2018). *The Future of Jobs Report 2018* [online] Geneva: World Economic Forum [cit. 10. 1. 2020]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

2 Aspekty ovlivňující aktuálně trh práce

Lenka Cole

Zákonný rámec zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností (OZP – osoby se zdravotním postižením) vychází hlavně ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

OZP mohou být zaměstnány buď na tzv. **otevřeném trhu práce**, nebo na tzv. **chráněném trhu práce**. Na otevřeném trhu jsou zaměstnávány běžnými zaměstnavateli, pracují mezi různorodými zaměstnanci a na různorodých pozicích. Na chráněném trhu jsou zaměstnávány zaměstnavateli, u nichž mezi zaměstnanci převažují zaměstnanci s invalidními důchody (případně OZZ – osoby zdravotně znevýhodněné), tedy lidé s nějakým zdravotním postižením.

2.1 OZP před vstupem na trh práce

V praxi je běžné, že než se žáci se SVP dostanou na trh práce, **studují** na speciálních školách **několik oborů** bez konkrétního kariérového cíle a nějaké pracovní vyhlídky do budoucna.

Mezi nejvýraznější důvody takového chování patří strach rodičů, resp. pečujících osob o své děti. Pečující osoby mají emocionální a ekonomické obavy z posunu svých zdravotně znevýhodněných dětí do dospělého života, kde je běžné, že se chodí do práce, a proto využívají možnosti ponechat své opatrovance v bezpečí školského systému. Aktuálně je kvůli tomu možné setkat se i s třicetiletým studentem nějakého oboru na speciální škole.

Další volenou bezpečnou cestou před vstupem na trh práce jsou tréninkové aktivity, které jsou zpravidla poskytovány dlouhodobě. Trénink dovedností a pracovních návyků probíhá formou **sociální rehabilitace** (§ 70 zákona č. 108/2006 Sb.) a **sociálně terapeutických dílen** (§ 67).

Trénink probíhá za přítomnosti asistentů a na různých pracovištích je různě pracovaný. Za současného nastavení se v těchto zařízeních setkáváme i s tím, že OZP trénují své pracovní návyky tak, že se podílejí na výrobě zboží k prodeji či na poskytování služeb pro širokou veřejnost. Za tuto práci nepobírají mzdu a mnohdy je možné stejné aktivity trénovat řadu let. V ideálním případě by měly být trénovány dovednosti, které OZP využije v placené práci. Taková návaznost ale často neexistuje a nejen pečovatelé, ale mnohdy i samotní trénovaní zpravidla nevěří, že by placenou práci mohli zvládnout. Trénování se přitom stále pohybují v uzavřené skupině lidí se zdravotními potížemi a jejich pečovateli.

Výhodou pro pečovatele je, že na rozdíl od služeb typu stacionář zde obvykle díky podpoře státu nemusí být hrazen žádný poplatek. Důvody pro umístování mladých OZP do těchto zařízení jsou tedy vedle naděje na naučení se nových dovedností, obav a nedůvěry ve schopnosti OZP opět i ekonomické.

2.2 OZP na chráněném trhu práce

V případě, že se OZP posouvají na trh práce, dává se zpravidla – velmi často automaticky – přednost chráněnému trhu před otevřeným. Všeobecně se má za to, že OZP mají pracovat na chráněném trhu práce, kde budou mít lepší podmínky vzhledem ke svému zdravotnímu znevýhodnění. Chráněný trh práce má podobu tzv. **chráněných dílen**.

Tzv. chráněné dílny byly v r. 2012 oficiálně zrušeny a nahrazeny institutem chráněného pracovního místa (zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). V praxi se tato legislativní změna projevuje pouze administrativně. Místo toho, aby zaměstnavatelé dostávali od úřadu práce příspěvek na vytvoření chráněné dílny, dostávají po novelizaci příspěvek na zřízení jednotlivých chráněných pracovních míst (+ jako v minulosti také příspěvek na podporu zaměstnávání OZP na tomto místě a částečnou úhradu provozních nákladů takového místa). Veřejnosti jsou tato pracoviště stále známá jako chráněné dílny.

Do chráněných dílen se tímto způsobem investují miliardy, přičemž dopad na OZP je velmi slabý a celospolečenská prospěšnost je mizivá. V praxi se z velké části těchto dílen stal pouze byznys pro jejich majitele a neplní účel, pro který původně vznikly. Firmy jsou výše zmíněnými státními dotacemi konkurenčně zvýhodněny proti běžným zaměstnavatelům, protože mají výrazně nižší náklady na pracovní sílu. Dotace měly původně kompenzovat sníženou pracovní schopnost zdravotně postiženého zaměstnance, ale v realitě k této kompenzaci nedochází. Zkušenost je taková, že zvláště v případě, že se jedná o chráněnou dílnu, nebývají podmínky pro práci individuálně nastavené. Normy, které zaměstnanci plní, bývají dokonce vyšší než v běžných podnicích. Na těchto pracovištích se setkávají téměř výhradně lidé se zdravotním postižením. Dochází tak k jejich koncentraci na jednom místě, přičemž se vůbec nehledí na to, s jakými zdravotními potížemi se člověk potýká. Důsledkem je, že zaměstnanci jsou navzájem stresováni projevy svých onemocnění (např. projevy duševních nemocí, specifické projevy mentálního postižení apod.) a často jsme svědky toho, že se OZP v takové dílně zhoršuje nejen zdravotní stav, ale negativně je ovlivněno i jejich sebevědomí. Možnost nějakého profesního posunu a dalšího rozvoje je téměř neexistující.

V praxi se lze setkat i s jakousi hybridní podobou těchto chráněných dílen. Jedná se o firmy, které mají status chráněného pracoviště, ale své služby poskytují na různých pracovištích, nikoliv na jednom izolovaném pracovišti. Jde zejména o poskytování služeb ostrahy a úklidových služeb.

Zaměstnanci vykonávají svou práci mezi zdravými lidmi, na běžných pracovištích, přičemž firma má konkurenční výhodu díky dotacím od státu a může tak své služby

nabízet za nižší cenu. Tohoto paradoxně využívají zejména státní instituce, které by v zaměstnávání OZP měly jít příkladem. Je tedy téměř nemožné, aby OZP pracovala jako uklízečka a byla přitom běžnou, kmenovou zaměstnankyní dané instituce.

Co se týče úpravy podmínek pro OZP u takových firem, lze se setkat s tím, že tyto firmy nabízejí snížené úvazky a snaží se vyjít svým zaměstnancům vstříc tak, aby i přes své handicapy dokázali práci zvládnout – je otázkou, do jaké míry je motivace takové firmy pouze ekonomická. Přímoú podporu na pracovištích tito zaměstnanci od firmy nemívají a o nějakém výraznějším přizpůsobování pracoviště z vlastní vůle zaměstnavatele nemůže být řeč.

V tematice chráněných dílen a prozatím legislativně nezakotveného sociálního podnikání obecně hraje roli jejich velmi dobrá marketingová strategie. Všude se v souvislosti se zaměstnáváním OZP hovoří pouze o nich, přičemž další možnosti, jak se OZP mohou pracovním uplatnit, se nezmiňují, protože nejsou mediálně zajímavé. Běžný člověk, který se hlouběji nezamyslí, nebo nemá svou vlastní zkušenost, se domnívá, že OZP musí pracovat pouze na chráněném trhu a že jedině tam bude dobře, protože tam to je OZP přizpůsobeno. Bohužel realita je taková, že zkušení zaměstnavatelé z chráněného trhu v této oblasti „umí chodit“ a není problém splnit formální kritéria. Sami pracovníci úřadů práce říkají, že na ně tzv. nemají páky.

2.3 OZP na otevřeném trhu práce

Mezi zmíněné „běžné“ lidi se počítají i zaměstnavatelé na **otevřeném trhu práce**. Běžný zaměstnavatel považuje OZP za jiné a méně výkonné a z této jinakosti a menší výkonnosti má obavy. Často k OZP přistupuje na základě předsudků a zažitých vzorců, které jsou podporovány mediálními kampaněmi sociálních podniků o tom, že OZP jinde než na chráněných pracovištích pracovat nemohou.

Stát se snaží motivovat běžné zaměstnavatele k zaměstnávání OZP hlavně ekonomicky, a to prostřednictvím povinnosti plnění tzv. **povinného podílu**. Tento systém, kdy má firma podle daných pravidel povinnost zaměstnávat určitý počet OZP, v praxi spíše selhává. Zaměstnavatelé si totiž volí únikovou cestu ve formě náhradního plnění podílu zaměstnávání OZP. Místo toho, aby zaměstnali někoho se zdravotním postižením, nakoupí výrobky od firmy z chráněného trhu, případně zaplatí do státní kasy stanovenou kompenzační částku.

V praxi se tedy setkáváme s tím, že povinný podíl není pro běžné zaměstnavatele motivační a více funguje povědomí dané firmy o sociální odpovědnosti.

Systémově by měla na podporu zaměstnávání OZP na otevřeném trhu práce fungovat tzv. **pracovní rehabilitace**, která však probíhá spíše omezeně.

Speciální poradenství a dotační programy pro OZP mívá **úřad práce (ÚP)**. ÚP se snaží zaměstnavatele na otevřeném trhu motivovat k zaměstnání OZP tzv. mzdovým příspěvkem. Zaměstnavatel je v tomto případě motivován ekonomicky, neboť mu ÚP refunduje část mzdy zdravotně postiženého zaměstnance. V praxi se setkáváme

s tím, že ač celý proces vyžaduje jistou administrativní zátěž, zaměstnavatelé tento typ motivace využívají. Problematické bývá to, zda si takový zaměstnavatel ponechá zdravotně postiženého zaměstnance i poté, co skončí zpravidla roční finanční podpora od ÚP.

Další formou podpory pro zapojení OZP na běžný trh práce jsou **tranzitní programy**. Jsou určeny zejména pro žáky praktických škol, kteří při přechodu do pracovního života potřebují cílenou podporu. S žáky se pracuje již při studiu a podpora pokračuje i po ukončení školní docházky. Tyto programy jsou efektivní, ale nejsou realizovány v dostatečné míře. Jedním z důvodů je výše zmíněná lobby chráněného trhu, kvůli němuž panuje všeobecné přesvědčení, že OZP na otevřený trh nepatří a měly by pracovat „mezi svými“.

Vzhledem k tomu, že pro běžné firmy je zaměstnávání OZP fakticky opravdu složitější než zaměstnávání zdravých lidí, snaží se je kraje podpořit financováním služeb tzv. **podporovaného zaměstnávání** (dále PZ). Agentury PZ jsou zpravidla službami sociální rehabilitace (jsou obvykle zařazeny do systému sociálních služeb), ale oproti většině dalších služeb sociální rehabilitace jsou časově omezené. Pro OZP i zaměstnavatele bývají neplacené a v každém kraji funguje alespoň jedna. Některé se specializují na konkrétní cílovou skupinu – např. osoby s PAS, osoby s MP apod. Podmínkou využívání služby není přiznaná invalidita, ale zdravotní potíže, které člověku ztěžují uplatnění na otevřeném trhu práce (zcela konkrétní podmínky si upravuje každá agentura sama). Do této skupiny spadají všichni žáci se SVP. Službu PZ může člověk u některých agentur využívat již od 16 let, tedy před vstupem na trh práce.

Smyslem služby je podpořit zdravotně znevýhodněné osoby tak, aby získaly a udržely si vhodné pracovní uplatnění na otevřeném trhu práce.

V rámci této podpory může u žáků se SVP docházet k přípravě na vstup na trh práce již při studiu. S žáky se pracuje na tom, aby znali sami sebe a věřili, že zvládnou mít placenou práci na běžném pracovišti. Ve spolupráci se službou PZ dochází k budování pracovních návyků a rozvoji různých dovedností pro pracovní trh (např. jak komunikovat své potřeby se zaměstnavatelem, jak se chovat na pohovoru, přemýšlení o práci v souvislostech s ostatními oblastmi života). Ke každému je přistupováno jako k individualitě s jeho specifickými potřebami. Cílem je osamostatnění se od služby tak, aby podporovaná osoba vše zvládla samostatně, případně s pomocí svého přírodního okolí.

Po ukončení studia se společným úsilím hledá vhodné pracovní uplatnění. Vždy se určuje, co podporovaná osoba zvládne sama poté, co si postup ujasnila a případně nacvičila ve spolupráci se službou PZ. Je-li třeba, služba vyjednává přizpůsobení podmínek pro danou osobu na konkrétním pracovišti. Jedná se nejen o podmínky fyzického rázu (např. bezbariérovost, vylepení obrázkových návodů a popisek), ale i o vztahové podmínky (např. porozumění kolegů danému zdravotnímu znevýhodnění a jeho konkrétním projevům u podporované osoby, způsob komunikace s danou osobou) a formální podmínky (např. možnost udělat svou práci za delší časový úsek, než je smluvně dáno; možnost brát si častější a kratší přestávky).

Často se stává, že člověk se zdravotním znevýhodněním se práci dokáže dobře naučit, ale potřebuje specifické podmínky pro zaučování (např. výrazně delší dobu na naučení se práce, výrazně delší dobu zvykání si na prostředí, specifický způsob vysvětlení pracovních postupů). Je-li třeba, služba poskytuje podporu při zaučování. Toto znamená, že pracovník/pracovnice služby je s podporovanou osobou na pracovišti přítomen/přítomna a opouští ji až poté, co všechny zúčastněné strany vyhodnotí, že práci již zvládne sama.

Podporovaná osoba ukončuje spolupráci se službou ve chvíli, kdy se cítí být zcela samostatná a je funkčně nastavena její přirozená podpora z okolí (např. kolegové, rodiče, sousedi).

OZP se na agentury PZ mohou obracet kdykoliv během svého pracovního života. Na agenturu PZ se OZP může obracet během svého života i opakovaně. Stává se, že z různých důvodů dojde ke ztrátě pracovního uplatnění, které bylo získáno ve spolupráci se službou PZ (např. změnou zdravotního stavu, životních podmínek, vinou zaměstnavatele, neprodloužená smlouva na dobu určitou). Pokud má člověk opět potíže získat nové pracovní uplatnění, je vyhodnoceno, zda bude opětovné využití služby efektivní, a pokud ano, dochází opět k na míru šité spolupráci.

V praxi se stává i to, že se OZP potřebuje doučit nový set dovedností, aby si práci dokázal udržet. Dále se stává to, že se OZP začne potýkat se vztahovým problémem na pracovišti. I v těchto případech se může opět na službu obrátit a stát se jejím uživatelem na omezenou dobu nutnou pro vyřešení dané situace.

Pro upřesnění je třeba uvést, že i ve službě PZ dochází k tréninkovým aktivitám. Trénink ale vždy probíhá s jasným kariérovým záměrem, na základě systematického vyhodnocování klientových potřeb. Probíhá před získáním pracovního uplatnění a podle charakteru nacvičované dovednosti může k tréninku docházet v rámci konzultací (např. trénink včasného příchodu; komunikace se zaměstnavatelem; nácvik PC dovedností), nebo formou zkoušek dovedností přímo na pracovištích, kde je šance získat placenou práci. Samotný trénink je dále prováděn i při zaučování. OZP tento trénink podstupuje přímo na svém pracovišti, kde má uzavřen pracovněprávní vztah a za svou práci pobírá mzdu.

Agentury PZ, které pomáhají OZP najít a udržet si práci na otevřeném trhu, se potýkají s mnoha různými překážkami, z nichž některé jsou jen druhou stranou výše popsaného. Jedná se zejména o to, že obecně je vnímání OZP nastaveno tak, že patří na chráněný trh. Je obtížné najít zaměstnavatele na otevřeném trhu práce, který je ochoten přizpůsobit podmínky pro OZP a umí (a nebojí se) s OZP jednat.

Chráněný trh je na veřejnosti silně propagován, kdežto o podporovaném zaměstnávání se téměř neví. Příklady dobré praxe jsou mediálně nezajímavé a navíc agenturám PZ v posledních letech chybí zastřešující orgán, který by systematicky hájil jejich zájmy.

V praxi se agentury PZ u zaměstnavatelů setkávají s nedostatkem potřebných zkrácených úvazků, neochotou uvažovat o přizpůsobování pracovišť, malým výběrem vhodných pozic i strachem z jinakosti OZP.

K celkové obtížné situaci svým postojem přispívají i osoby pečující o OZP (rodiny, veřejní opatrovníci, sociální pracovníci apod.), a dokonce i samotné OZP. Dochází k tomu, že OZP jsou pečujícími osobami vnímány jako „chudáci“, které je potřeba hlavně chránit (takto k OZP přistupují i někteří pracovníci sociálních služeb). OZP samotné často nevědí, co umí a co potřebují, neumí si to posoudit a už vůbec ne mluvit o tom s okolím. Tento přístup přispívá k závislosti OZP nejen na druhých, ale i na sociálním systému.

Sociální systém je nastaven nemotivačně. OZP a jejich rodiny se často obávají, že dalším rozvojem OZP a případně získáním pracovního uplatnění na otevřeném trhu práce se ukáže, že OZP je schopnější, než byla v době přiznání různých sociálních dávek, a dávky jí budou sníženy či zcela odebrány. Místo toho, aby se uvažovalo o tom, že OZP bude přispívat do rozpočtu svou mzdou a celkově se více osamostatní, jde se cestou využívání podpůrných veřejných zdrojů.

Pokud by fungoval původní záměr, díky němuž vznikl chráněný trh práce a další služby sociální rehabilitace, fungovalo by to následovně: OZP by se v tréninkové sociální službě či chráněné dílně mohla naučit nové dovednosti. Mohla by zjistit, co ji baví. Když by jí to šlo, mohla by sama či s pomocí služeb podporovaného zaměstnávání získat placenou práci na otevřeném trhu práce, tedy na běžném pracovišti, mezi běžnými zaměstnanci.

Školy by rozvíjely dovednosti potřebné pro zařazení se do pracovního procesu na běžných pracovištích. Lidé by běžně pracovali podle svých možností bez ohledu na zdravotní potíže a využívali by toho, v čem jsou dobří. Veřejné instituce a běžní zaměstnavatelé by považovali za normální zaměstnávat lidi se zdravotními potížemi.

3 Rešerše informačních zdrojů vztahujících se k volbě středního vzdělávání a zaměstnání

Jiří Kameník, Pavlína Baslerová

Cílem této kapitoly je nabídnout čtenáři souhrn informačních zdrojů, které se vztahují k tematice volby povolání a zaměstnání se zřetelem ke skupině osob se speciálními vzdělávacími potřebami.

Hlavní kritérium volby informačních zdrojů je založeno na seznamu doporučených odkazů Úřadu práce ČR. Uvedené zdroje byly rozšířeny o další relevantní záznamy a stručně popsány. Každý z odkazů obsahuje krátkou charakteristiku a hypertextový odkaz k snazší orientaci.

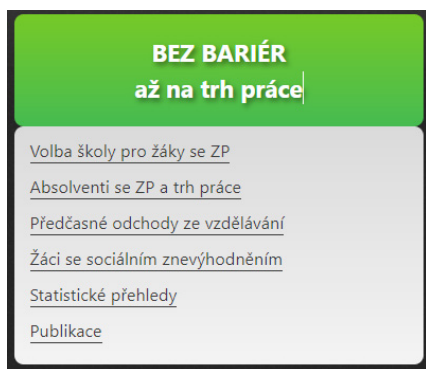
Celá kapitola je členěna na tři hlavní oblasti, v níž jsou zastoupeny dílčí portály či webové stránky.

3.1 Volba povolání

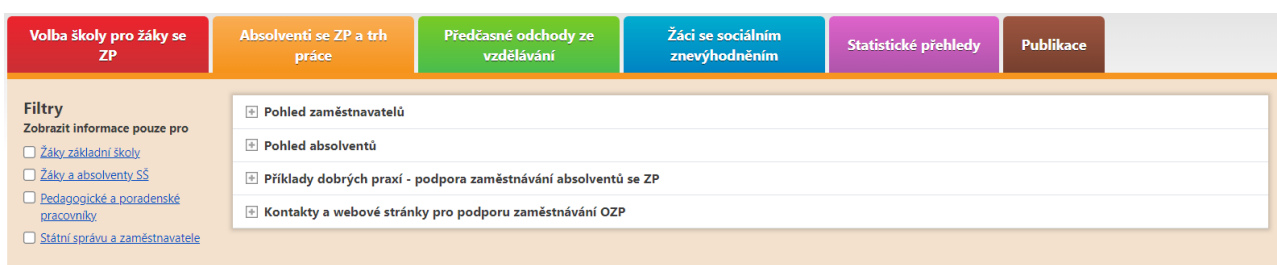
První kapitolu tvoří odkazy, jež nabízejí informace o oborech vzdělávání, profesním uplatnění či kvalifikacích v rámci pracovního trhu. Tyto stránky v určité míře reflektují potřeby osob se speciálními vzdělávacími potřebami, nicméně nejsou pro tuto skupinu primárně určeny. V závěru této kapitoly jsou uvedeny odkazy, jež mohou dílčím způsobem pomoci uchazeči identifikovat jeho silné stránky v kontextu volby dalšího profesního směřování.

3.1.1 Informační systém Infoabsolvent

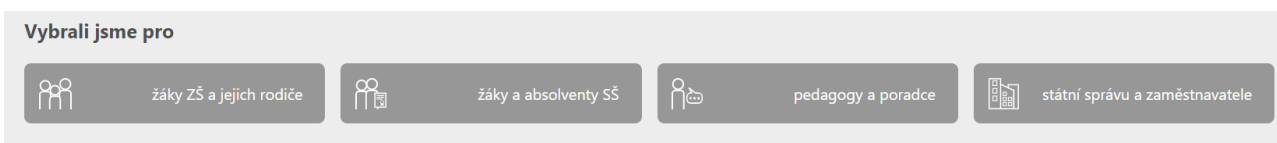
V rozhraní této stránky vás přivítá systém ISA+, který vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání vám pomůže i Profitest nebo videoukázky technických profesí (ISA+, 2021).

Obr. 3.1 Bez bariér až na trh práce

Obr. 3.2 Filtr jednotlivých kategorií pro žáky se ZP

Obr. 3.3 Informace Infoabsolvent pro vybrané skupiny

- **SVP:** Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro žáky se studijními problémy.
- **Odkaz:** <https://www.infoabsolvent.cz/>
- *Informační systém infoabsolvent: Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/>

3.1.2 Národní soustava kvalifikací

Národní soustava kvalifikací je webovou stránkou, která zveřejňuje informace o profesních kvalifikacích v rámci pracovního trhu v ČR. Informují o všech novinkách a událostech v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v ČR* (NPI, 2021).

* Národní soustava kvalifikací spadá pod webovou stránku Národní pedagogický institut České republiky. Rozvoj a implementaci Národní soustavy kvalifikací zajišťuje do roku 2015 stejnojmenný projekt MŠMT financovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. Řešitelem projektu je Národní ústav pro vzdělávání (NPI, 2021).

Obor kvalifikace V databázi se nachází **1443** kvalifikací

Doprava a spoje	65	Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie	43
Ekologie a ochrana životního prostředí	16	Potravinářství a potravinářská chemie	96
Ekonomie	11	Právo, právní a veřejnosprávní činnost	17
Ekonomika a administrativa	8	Publicistika, knihovnictví a informatika	24
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	79	Speciální a interdisciplinární obory	10
Gastronomie, hotelnictví a turismus	38	Stavebnictví, geodézie a kartografie	170
Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárnictví	91	Strojírenství a strojírenská výroba	134
Informatické obory	10	Technická chemie a chemie silikátů	107
Kožený a obuvnický výrobek a zpracování plastů	53	Tělesná kultura, tělovýchova a sport	26
Obchod	55	Textilní výroba a oděvnictví	54
Obory z oblasti historie	1	Umění a užité umění	55
Osobní a provozní služby	55	Veterinářství a veterinární prevence	1
Pedagogika, učitelství a sociální péče	16	Zemědělství a lesnictví	136
		Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů	72

Obr. 3.4 Obor kvalifikace

Vybrané obory kvalifikace + seznam oborů kvalifikace

Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů

Jen platné
 Jen s termíny zkoušek

Kvalifikační úroveň 1-8

Vašemu výběru odpovídá **72** profesních kvalifikací

Název profesní kvalifikace	Kód	Platnost	Úroveň
Dekoratér	33-013-H	Platný	3
Dělník čistění a kontroly dílců, balení výrobků	33-021-E	Platný	2
Dělník pro přípravu nábytkových povrchů	33-029-E	Platný	2
Dělník v čalounické výrobě	33-066-E	Platný	2
Dělník výroby bednění	33-026-E	Platný	2
Dělník výroby dřevěných obalů, palet a dílců	33-033-E	Platný	2
Dělník/dělnice pro recyklaci textilních a měkkých pěnových materiálů	33-074-E	Platný	2
Dělník/dělnice výroby drobných dřevěných výrobků	33-034-E	Platný	2
Dělník/dělnice výroby dřevařských polotovarů	33-025-E	Platný	2
Dílenský montážník nábytku	33-020-H	Platný	3
Interiérový poradce/interiérová poradkyně	33-051-M	Platný	4
Košikář a pletař/košíkářka a pletařka	33-052-H	Platný	3
Ladič klávesových hudebních nástrojů	33-064-H	Platný	3

Obr. 3.5 Vybrané obory kvalifikace

- **SVP:** Databáze není primárně určena pro osoby se SVP. Nicméně nabídka informací je zcela relevantní pro osoby s nižší potřebou podpory.
- **Odkaz:** <https://www.narodnikvalifikace.cz/>
- **Národní pedagogický institut České republiky: Národní soustava kvalifikací [online].** [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.narodnikvalifikace.cz/>

3.1.3 Národní soustava povolání

Je otevřená, veřejně dostupná databáze povolání vyskytujících se na českém trhu práce, spravovaná a garantovaná MPSV ČR. Národní soustava povolání vzniká od roku 2007. Tvorba a aktualizace dat Národní soustavy povolání je zajišťována (od roku 2007) prostřednictvím zástupců zaměstnavatelů a odborníků z trhu práce.

Národní soustava povolání
2 231 popsaných povolání a jejich specializací
Pro názvy povolání a specializací je uváděn mužský tvar podstatného jména, jedná se vždy o variantu pro obě pohlaví, přechýlené tvary nejsou používány.
Zobrazit katalog povolání

Využití pro studenty Využití pro zájemce o zaměstnání Využití pro zaměstnavatele a personalisty

Centrální databáze kompetencí
26917 popsaných kompetencí
Zobrazit katalog kompetencí

Odborné znalosti a dovednosti Obecné dovednosti Měkké kompetence Digitální kompetence

Obr. 3.6 Národní soustava povolání

- **SVP:** Databáze není primárně určena pro osoby se SVP. Nicméně nabídka informací je zcela relevantní pro osoby s nižší potřebou podpory.
- **Odkaz:** <http://www.nsp.cz/>
- *Národní soustava povolání* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.nsp.cz/>

3.1.4 Další odkazy k volbě povolání

V této podkapitole naleznete inspirační zdroje, jež vám poskytnou prostor k objevení osobnostních charakteristik a pomohou definovat silné stránky budoucího žáka či uchazeče o zaměstnání.

- Budoucnost profesí: <http://www.budoucnostprofesi.cz>
- Pracovní a profesní počítačová diagnostika: <http://www.comdi.cz>
- <https://www.comdi.cz/page/testy-zdarma>
- Volba oboru studia, Volba správné kariéry: <https://www.salmondo.cz>
- Emiero test osobnosti: <http://www.emiero.cz>
- Osobnostní dotazník: <http://test-mbti.hys.cz>
- Test osobnosti: <http://testosobnosti.zarohem.cz>
- Emoční test barev: <http://www.psychologie-prerov.cz/test-barev/>
- MBTI test osobnosti: <http://spt.skeletus.com>

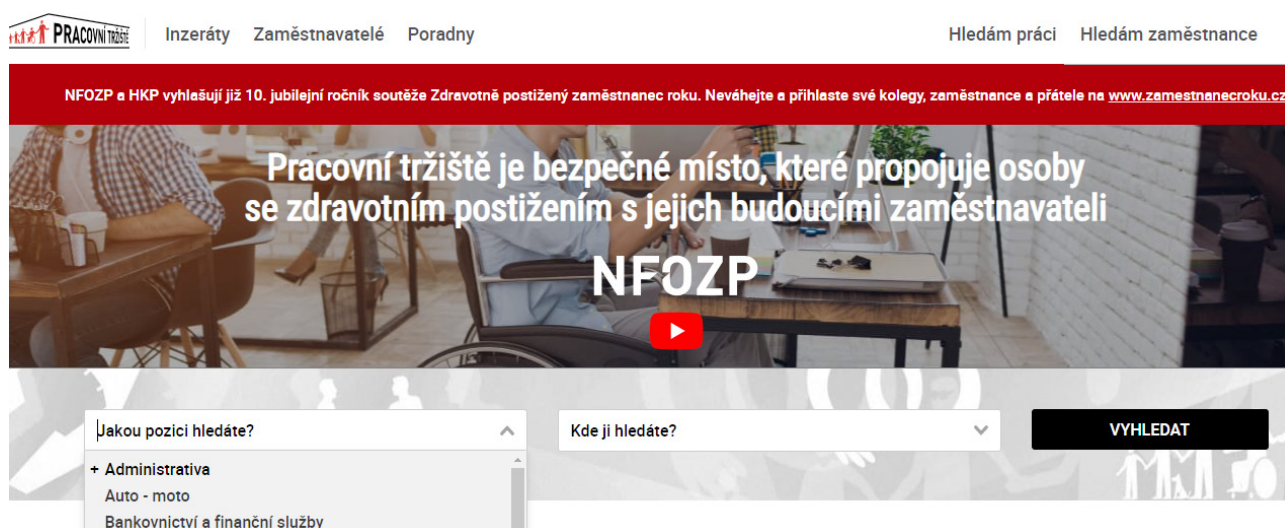
- Výsledky MBTI testu a příklady osobnostních typů <https://managementmania.com/cs/mbti-myers-briggs-type-indicator>
- Test profesního zaměření osobnosti: <https://www.arealme.com/16types/cs>
- Test osobnosti a volba povolání: <http://www.zkouskaosobnosti.cz>
- Web pro aktivní lidi: <http://www.neflakamse.cz>
- Vše pro rozvoj Vaší kariéry na jednom místě: <https://www.job-hub.cz>

3.2 Vybrané webové stránky zaměřené pro osoby se ZP

Druhá kapitola oproti kapitole první již primárně operuje s informačními zdroji určenými pro skupinu osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Obsahuje jak portály zaštiťující komplexní informace pro rozličnou skupinu osob s postižením, tak i specializované portály pro konkrétní klientelu.

3.2.1 Pracovní tržiště

Od roku 2007 se aktivně zabývají pomocí a podporou vyhledávání pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením (OZP), a to jak na běžném, tak i chráněném pracovním trhu. Tento portál je jediným svého druhu, který se snaží představit pracovní komunitu osob se zdravotním postižením v České republice a kde bude na první pohled pro obě strany (zaměstnanec × zaměstnavatel) jasné, že se zde setkávají v rámci získání pracovní pozice (Pracovní tržiště, 2021).

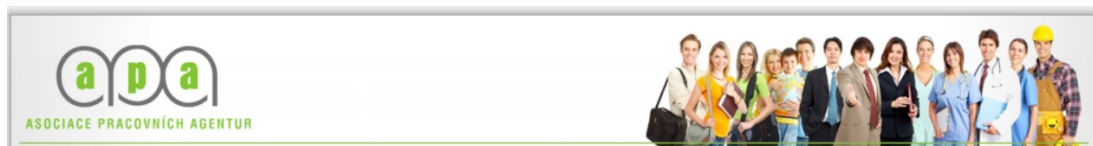

Obr. 3.7 Pracovní tržiště

- Odkaz: <https://www.pracovnitrziste.cz/>
- Pracovní tržiště [online]. [cit. 2021-12-15]. Dostupné z: <https://www.pracovnitrziste.cz/>

3.2.2 Asociace pracovních agentur – informace týkající se agenturního zaměstnávání

Asociace pracovních agentur (APA), založená roku 2001, je neziskovou nepolitickou profesní organizací sdružující agentury práce, převážně poskytovatele dočasné pracovní výpomoci (temporary help). Podmínkou členství v APA je povolení GR ŰP ČR ke zprostředkování zaměstnání, přistoupení k Etickému kodexu APA a dodržování Stanov APA (APA, 2021).

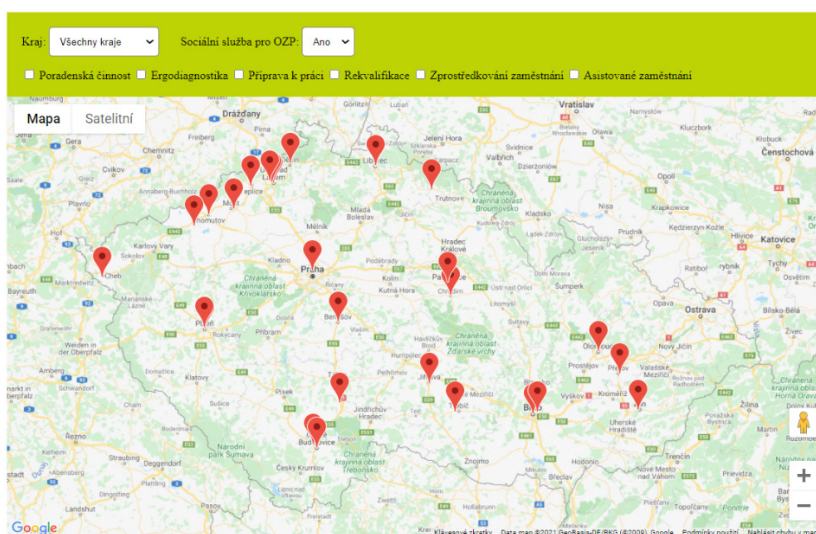

Obr. 3.8 Asociace pracovních agentur

- Odkaz: <http://www.apa.cz>
- APA: *Asociace pracovních agentur* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.apa.cz/>

3.2.3 Asociace pracovní rehabilitace ČR

Asociace pracovní rehabilitace ČR, z. s., je nestátní nezisková organizace (zapsaný spolek), jejímž hlavním cílem je sdružování členů – poskytovatelů služeb pracovní rehabilitace. Posláním Asociace je napomáhat rozvoji služeb pracovní rehabilitace, vytvářet podmínky pro zvyšování kvality služeb procesu pracovní rehabilitace, zejména v oblasti jejich standardizace, informovanosti, vzdělávání a veřejné politiky, a dbát na profesionalitu svých členů a jimi poskytovaných služeb (Asociace pracovní rehabilitace, 2021).

Obr. 3.9 Nabídka služeb v kontextu ČR

- **Odkaz:** <http://www.aprcr.cz/>
- *Asociace pracovní rehabilitace ČR: Společnými silami od nemoci k moci* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.aprcr.cz/>

3.2.4 Práce pro ZP

Portál je zaměřen na potřeby osob se zdravotním postižením, zejména na zprostředkování pomoci v uplatnění na trhu práce. Obsahuje informační část, kde je možné se dozvědět vše kolem legislativy, dále pak tržiště pracovních nabídek a poptávek, kontaktů na podporovaná zaměstnání a chráněné dílny a v neposlední řadě i oblast vzdělávání (Práce pro ZP, 2021)*.

Obr. 3.10 Osoby se ZP

- **Odkaz:** <http://praceprozp.cz/>
- *Práce pro ZP: Moderní portál pro osoby se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://praceprozp.cz/>

3.2.5 OZP práce

Portál nabízí pracovní pozice od ověřených zaměstnavatelů nabízejících práci pro OZP. Navíc je možné založit si profil, zveřejnit svůj životopis nebo nastavit si automatické upozornění o nabídkách práce (OZP, 2021).

Obr. 3.11 Práce OZP

* Program běží pod záštitou Evropského sociálního fondu – Operační program Zaměstnanost.

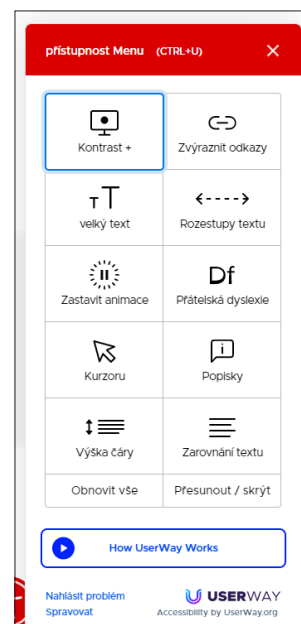
- **Odkaz:** <https://ozpprace.cz/>
- **OZP práce:** *Vyjděte vstříc svému vysněnému zaměstnání!* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://ozpprace.cz/>

3.2.6 Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (NFOZP), který byl založen v roce 2007, vidí svůj význam především v odborných konzultacích, podpoře jednotlivců z řad osob se zdravotním postižením, firem, které postižené osoby zaměstnávají či chtějí zaměstnávat, a to napříč celou Českou republikou. Druhou rovinou je oblast legislativních změn, které mají dopad na trh práce a osoby se zdravotním postižením. Naším cílem je vytvořit tým vzdělaných zaměstnanců nejlépe z řad lidí žijících se zdravotním postižením a vytvořit prostředí pro získání práce a určité poradenství, jak se k práci dostat nebo jak najít vhodného zaměstnance se zdravotním postižením (NFOZP, 2021).

Obr. 3.12 Příklad podporovaných projektů

Obr. 3.13 Přístupnost webové stránky nejen pro osoby se ZP

- **Odkaz:** <https://nfozp.cz/>
- **NFOZP:** *Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://nfozp.cz/>

3.2.7 Helpnet.cz – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami

Informační portál Helpnet.cz pro osoby se specifickými potřebami usnadňuje orientaci v problematice zdravotního postižení. Anotace s odkazy na tuzemské internetové zdroje jsou roztrženy podle základních skupin postižení – zrakové postižení, sluchové postižení, mentální postižení, tělesné postižení, vnitřní nemoci, duševní zdraví. Tyto hlavní cílové skupiny doplňují rodiče dětí se zdravotním postižením a senioři (Helpnet, 2021).

The image shows a screenshot of the Helpnet.cz website. On the left is a vertical navigation menu with a dark header 'Vyberte si téma >'. Below the header are four sections: 'Základní skupiny' (Basic groups) listing various types of disabilities; 'Průřezová témata' (Cross-cutting topics) listing various subjects; 'Projekty' (Projects) listing 'INSPO' and 'Výuka znakového jazyka'; and 'Průřezová témata' (Cross-cutting topics) listing various subjects. On the right is a detailed list of cross-cutting topics under the heading 'Průřezová témata', including categories like 'Dokumenty', 'Legislativa', 'Sociální služby', 'Pomůcky', 'Zaměstnávání', 'Fundraising', 'Bariéry', 'Poradenství', and 'Vzdělávání', each with sub-links.

Vyberte si téma >

Základní skupiny

- Zrakové postižení
- Tělesné postižení
- Mentální postižení
- Vnitřní nemoci
- Kombinovaná postižení
- Duševní nemoci
- Senioři
- Sluchové postižení
- Rodiče dětí se ZP

Průřezová témata

- Dokumenty
- Legislativa
- Sociální služby
- Pomůcky
- Zaměstnávání
- Fundraising
- Bariéry
- Poradenství
- Vzdělávání

Projekty

- INSPO
- Výuka znakového jazyka

Průřezová témata

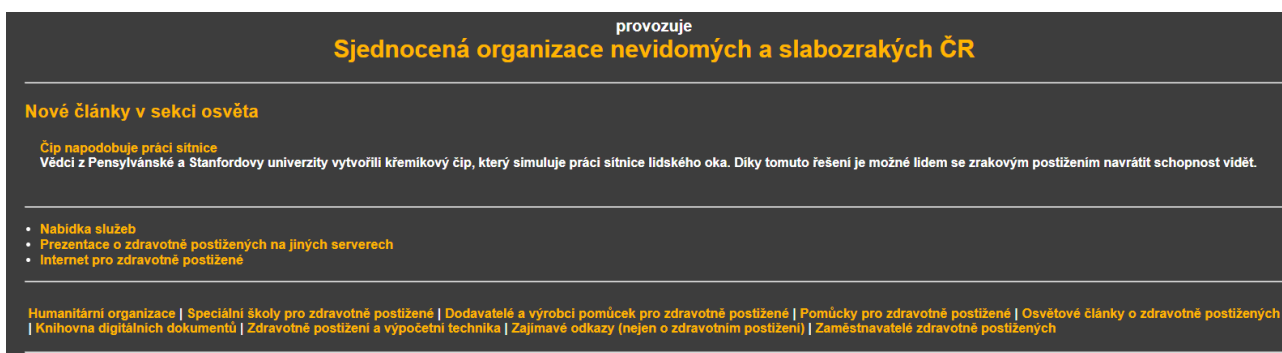
- ▼ **Dokumenty**
 - [Deklarace práv](#)
 - [Mezinárodní dokumenty](#)
 - [Dokumenty vlády ČR](#)
 - [Dokumenty organizací zdravotně postižených](#)
- **Legislativa**
- ▼ **Sociální služby**
 - [Legislativa](#)
 - [Dokumenty k sociálním službám](#)
 - [Specializované informační zdroje](#)
 - [Důležité odkazy](#)
 - [Krajské úřady - odbory sociálních věcí](#)
 - [Krajské databáze poskytovatelů sociálních služeb](#)
- ▼ **Komunitní plánování**
 - [Základní informace](#)
 - [Organizace zabývající se komunitním plánováním](#)
- ▼ **Pomůcky**
 - [Jak získat pomůcky](#)
 - [On-line katalogy a prodejny](#)
 - [Půjčovny pomůcek](#)
- ▼ **Zaměstnávání**
 - [Legislativa o zaměstnávání osob se zdravotním postižením](#)
 - [Náhradní plnění, chráněné dílny](#)
 - [Podporované zaměstnávání](#)
 - [Nabídky práce pro osoby se zdravotním postižením](#)
- **Fundraising**
- ▼ **Bariéry**
 - [Bezbariérová místa v ČR](#)
 - [Doprava bez bariér](#)
 - [Bezbariérová architektura](#)
 - [Turistické trasy pro imobilní](#)
 - [Bezbariérové počítače](#)
 - [Přístupný web](#)
 - [Projekty na odstraňování bariér](#)
- ▼ **Poradenství**
 - [Sociálně právní problematika](#)
 - [Zdravotní postižení všeobecně](#)
 - [Zrakové postižení](#)
 - [Sluchové postižení](#)
 - [Tělesné postižení](#)
 - [Mentální postižení](#)
 - [Ostatní nemoci](#)
- ▼ **Vzdělávání**
 - [Speciální školství](#)
 - [Střediska podpory zdravotně postižených studentů na VŠ](#)

Obr. 3.14 Mapa kategorií a průřezových témat

- **Odkaz:** <https://www.helpnet.cz/>
- *Helpnet: Informační portál pro osoby se specifickými potřebami* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.helpnet.cz/>

3.2.8 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet

Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet provozuje Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR.

Obr. 3.15 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet

- Odkaz: <http://is.brailnet.cz/>
- Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://is.brailnet.cz/>

3.2.9 Neslyším, pracuji (Tichý svět) – Portál pracovních příležitostí pro osoby se sluchovým postižením

- Jste osoba se sluchovým postižením a hledáte práci? Nebo práci pro osoby se sluchovým postižením nabízíte? Pak jste na správné adrese!*
- Workshopy pro zaměstnavatele
 - Chcete zaměstnat neslyšícího? Chcete se dozvědět víc o neslyšících?
 - Nabízíme semináře pro firmy a zaměstnavatele. Máte o seminář zájem?

Obr. 3.16 Portál Neslyším, pracuji

* Tento portál vytvořil a spravuje Tichý svět, o. p. s. (dříve APPN), www.tichysvet.cz.

Obr. 3.17 Portál Neslyším, pracuji – důležité odkazy

- **Odkaz:** <https://www.neslysimpracuji.cz/>
- *Neslyším, pracuji: Portál pro osoby se sluchovým postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.neslysimpracuji.cz/>

3.3 Další užitečné odkazy

V této kapitole naleznou čtenáři webové stránky specializující se na rekvalifikační kurzy a digitální učební materiály, které mohou být nápomocny vyučujícím během výuky.

3.3.1 Rekvalifikační kurzy

<https://www.rekvalifikuj.cz>

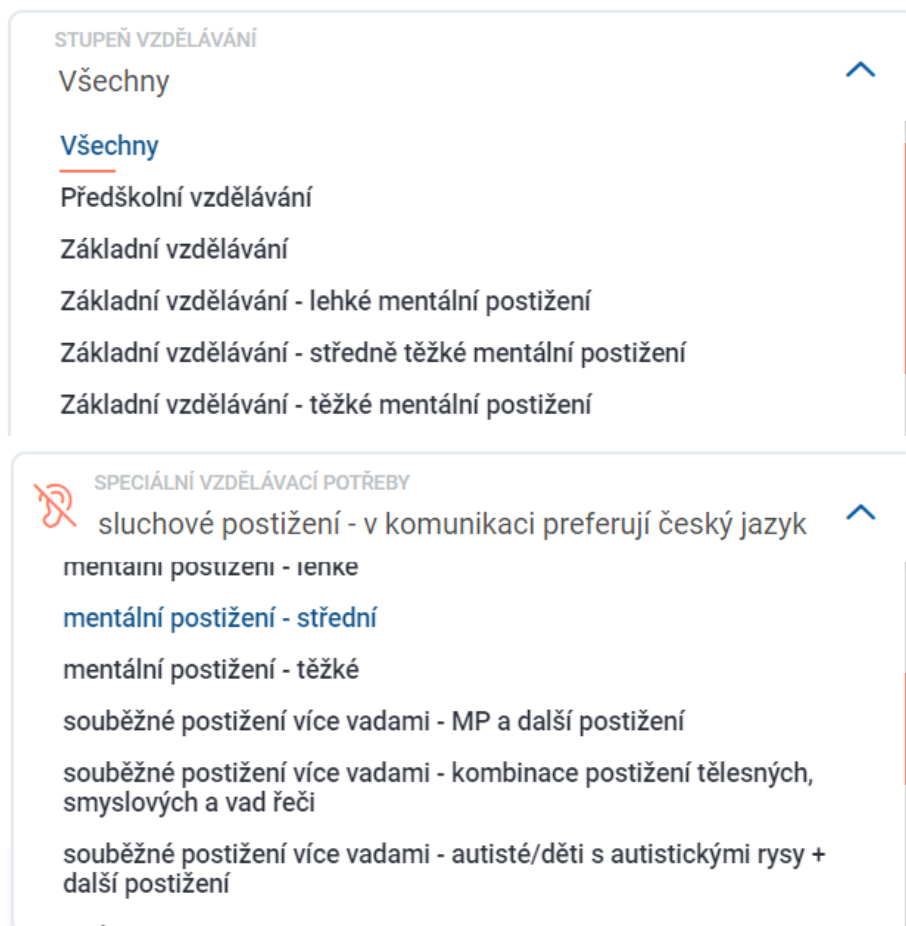
<http://www.rekvalifikace.com>

<https://rekvalifikacnikurzy.cz>

3.3.2 Digitální učební materiály

Digitální učební materiály jsou dostupné v elektronické podobě, jsou využitelné přímo ve výuce bez dalších úprav. Nejčastěji se jedná o pracovní listy, prezentace, audio a video ukázky. Klíčovou vlastností všech digitálních učebních materiálů je jejich propojení s konkrétními očekávanými výstupy, které jsou jako povinné položky definované v rámcových vzdělávacích programech. Výjimky jsou pouze dvě. Průřezová témata, kde očekávané výstupy nejsou povinné a materiál zařadíte pouze do tematických okruhů. Druhou výjimkou je předškolní vzdělávání, kde své materiály řadíte do činností, témat nebo jejich kombinací (DUM, 2021).

Nově můžete materiály vyhledávat také podle SVP.

Obr. 3.18 DUM – kategorizace

- **Odkaz:** <https://dum.rvp.cz/>
- **NPI:** *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>

4 Omezení z důvodu zdravotního postižení daná legislativními normami v oblasti NKS a SPUCH

Renáta Vrbová, Lenka Felcmanová, Pavlína Baslerová

4.1 Přehled zdrojů monitorujících omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti NKS a SPUCH

Na omezení, která nějakým způsobem limitují studium či pracovní uplatnění žáků s NKS, upozorňují některé webové aplikace, které se zabývají kariérovým poradenstvím.

4.1.1 Infoabsolvent

Nejucelenějším portálem, z kterého mohou čerpat informace o možnostech studia žáků s postižením kariéroví poradci ve školách, je Infoabsolvent (www.infoabsolvent.cz).

Tento portál uvádí aktuálně platný seznam všech škol a oborů vzdělání. Na úvodní straně portálu je aktivní záložka „BEZ BARIÉR až na trh práce“.

Uvedené studijní obory obsahují i informace o možných limitech jednotlivých postižení pro studium i další uplatnění absolventů. Podrobnější charakteristika portálu Infoabsolvent je uvedena v kapitole 3.

4.1.2 Národní soustava povolání

Každá uvedená pracovní pozice zde má poměrně podrobnou charakteristiku včetně informací o vhodné předprofesní přípravě a aktuálním možném výdělku. Jsou zde rovněž popsány kompetenční požadavky (odborné znalosti, odborné dovednosti, obecné dovednosti, digitální kompetence a měkké kompetence), které s danou pracovní pozicí souvisejí.

Pro zaměření naší analýzy je podstatná část „Zdravotní způsobilost k výkonu povolání“, uvádějící onemocnění, která jsou pro výkon určené pracovní pozice omezující, nebo dokonce vylučující.

4.1.3 Nařízení vlády č. 211/2010

Důležitým dokumentem, který přináší konkrétní výčet onemocnění a zdravotních obtíží vylučujících zdravotní způsobilost uchazeče ke vzdělávání, je nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

To ve svých přílohách podává úplný výčet oborů poskytujících střední vzdělání (příloha č. 1). V případě, že studium konkrétního oboru je limitováno zdravotním handicapem, objevuje se u něj číselná informace odkazující (dle přílohy č. 2) na konkrétní zdravotní omezení.

V případě žáků s NKS a SPUCH není ve výše zmíněné příloze uveden žádný studijní nebo učební obor, který by nebyl pro danou skupinu žáků vhodný.

5 Statistická data týkající se vzdělávání žáků s NKS a SPUCH

Renáta Vrbová, Lenka Felcmanová, Lucie Loutocká

5.1 Počty žáků s daným postižením (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)

Z tabulky 5.1, uvádějící data souhrnně za žáky s narušenou komunikační schopností (NKS) a žáky se specifickými poruchami učení a chování (SPUCH), vyplývá, že počet žáků s těmito obtížemi soustavně narůstá. Za posledních sedm let se zvýšil počet těchto žáků na ZŠ o 63 %, na SŠ o 68 %. K nejvyššímu nárůstu došlo na 2. stupni ZŠ, a to o 78 %. Ze všech žáků navštěvujících aktuálně ZŠ je celkem 8,5 % žáků s NKS a SPUCH, na středních školách se jedná o 3,5 % žáků.

Tabulka 5.1 Počet žáků s NKS a SPUCH (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)

NKS + SPUCH	2014/2015				2015/2016				2016/2017				2017/2018			
	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM
ZŠ	35471	6669	4638	46778	35881	7974	5596	49451	36638	9225	6414	52277	44053	12900	7202	64155
2. st. ZŠ	20066	2759	937	23762	20127	3332	1203	24662	20665	3930	1422	26017	24052	5207	1632	30891
SŠ	8456	567	139	9162	8566	653	167	9386	8916	640	189	9745	10749	1016	281	12046
Celkový počet všech žáků ZŠ	854137				880251				906188				926108			
Celkový počet všech žáků SŠ	435528				427101				424832				421523			
Poměr žáků s SPUCH a NKS a žáků ZŠ v %	5,476638994				5,61782946				5,768891223				6,9273778			
Poměr žáků s SPUCH a NKS a žáků SŠ v %	2,103653496				2,197606655				2,293847921				2,857732556			

NKS + SPUCH	2018/2019				2019/2020				2020/2021			
	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM	SPU	SPCH	NKS	CEL-KEM
ZŠ	46153	15855	8525	70533	50398	18329	10124	78851	51239	19374	11317	81930
2. st. ZŠ	25254	6597	1944	33795	28092	7975	2549	38616	30305	9010	3010	42325
SŠ	10915	1390	409	12714	12770	1874	587	15231	12567	2133	707	15407
Celkový počet všech žáků ZŠ	940928				952946				962348			
Celkový počet všech žáků SŠ	420805				423835				432905			
Poměr žáků s SPUCH a NKS a žáků ZŠ v %	7,496110223				8,274445771				8,51355227			
Poměr žáků s SPUCH a NKS a žáků SŠ v %	3,021351933				3,59361544				3,558979453			

Zdroj dat: Statistická ročenka školství (<https://statis.msmt.cz/ročenka>)

Žáci s NKS a SPUCH patří k nejpočetnějším skupinám žáků, kteří potřebují ve vzdělávání podpurná opatření (PO). Dlouhodobě do 1. ročníků ZŠ vstupuje až 40 % žáků s NKS, většinou dyslálií (podpurná opatření z důvodu NKS má přiznáno jen o něco málo více než 1 % žáků, nejčastěji s vývojovou dysfázií). V průběhu docházky na ZŠ se tento počet výrazně snižuje (NKS je na rozdíl od ostatních postižení reverzibilní). Přesto došlo za uplynulých sedm let k výraznému nárůstu.

Ve školním roce 2014/2015 tvořila skupina žáků s NKS 0,54 % ze všech žáků ZŠ, ve školním roce 2021/2022 to bylo již 1,1 %.

V souvislosti s neustále se zlepšující diagnostikou NKS a zvyšující se osvětou ve školách i mezi rodiči narůstá počet žáků s NKS s potřebou PO ve vyšších ročnících ZŠ a na SŠ. Na začátku sledovaného období, tj. ve školním roce 2014/2015, jen každý pátý žák s NKS navštěvoval 2. stupeň ZŠ, ve školním roce 2020/2021 se jednalo již o každého třetího žáka z této skupiny.

Ještě k většímu nárůstu došlo u středoškoláků, kdy se počet studentů se speciálními vzdělávacími potřebami z důvodu NKS zvýšil 5×. Celkově se ale jedná pouze o 0,16 % ze všech žáků SŠ.

Počet žáků s NKS, u kterých jsou vykázána PO, je i přes relativně vysokou četnost těchto obtíží poměrně nízký. Narušená komunikační schopnost bývá ještě stále bagatelizována rodiči i pedagogy. V praxi se také setkáváme s případy, kdy lehčí formy vývojové dysfázie nebo logopedicky zvládnuté opožděné vývoje řeči se projeví ve školním věku spíše jako specifické poruchy učení (SPU).

Žáci se specifickými poruchami učení a chování jsou dlouhodobě nejpočetnější skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Počet žáků s těmito speciálními vzdělávacími potřebami vzrostl za uplynulých sedm let o 67 %. Při pohledu na samostatná data o žácích s poruchami učení a žácích s poruchami chování zjišťujeme, že k výraznějšímu nárůstu došlo u žáků se specifickými poruchami chování (SPCH). Za sledované období jejich počet v ZŠ narostl trojnásobně. Počet žáků s SPU se zvýšil o 45 %.

Kontinuálně narůstá i podíl žáků s SPUCH na celkovém počtu žáků v základním vzdělávání. Ve školním roce 2020/2021 tvořili tito žáci 7,3 % z celkového počtu žáků v základních školách, ve školním roce 2014/2015 to bylo 4,9 %, jejich podíl na celkovém počtu žáků v ZŠ se zvýšil za uplynulých sedm let o polovinu. V ZŠ nalezneme o něco vyšší podíl žáků s SPUCH na druhém stupni, v posledních dvou letech sledovaného období mírně narůstá (63 % ve školním roce 2020/2021). Přestože na SŠ nepozorujeme ve srovnání se ZŠ tak strmý pokles žáků s SPUCH, jako je tomu u žáků s NKS, i v případě žáků s SPUCH je mezi základním a středním stupněm vzdělávání zřetelný pokles v řádu násobků. Snížení počtu žáků s SPUCH na středních školách je dáno faktickou či domnělou kompenzací obtíží spojených s těmito poruchami. Jejich dopad do vzdělávání není v poradenských zařízeních většinou vyhodnocován jako natolik závažný, aby byl důvodem pro pokračování v podpoře žáka prostřednictvím PO. Předpokládá se, že je žák na konci docházky do ZŠ již schopen kompenzovat přetrvávající problémy spojené s SPUCH v míře, která umožňuje pokračování ve vzdělávání na SŠ bez toho, aby žákovi náležela podpora určená žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Ne vždy však tomu tak skutečně je.

Při pohledu na celkové počty žáků s SPUCH můžeme konstatovat, že i jejich počet na středních školách v uplynulých sedmi letech narostl o více než 60 %. Shodně s tím se zvyšuje i podíl žáků s SPUCH na celkovém počtu žáků středních škol – z 2,1 % ve školním roce 2014/2015 na 3,4 % ve školním roce 2020/2021.

5.2 Způsoby zaškolení (spec. školy, běžné školy)

Tabulka 5.2 Počet žáků s NKS podle způsobu zaškolení na ZŠ

NKS ZŠ	2014/2015			2015/2016			2016/2017	2017/2018			2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	CELKEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM
Běžná třída	1991	348	2339	2519	457	2976	3733	3952	769	4721	4981	1100	6081	6077	1396	7473	6878	1663	8541
Speciální třída	1446	853	2299	1638	982	2620	2681	1429	1052	2481	1333	1111	2444	1462	1189	2651	1497	1279	2776

Zdroj dat: Statistická ročenka školství (<https://statis.msmt.cz/ročenka>)

V základních školách se projevuje výrazně integrační trend. Počet žáků s NKS v běžných třídách stoupá, ve sledovaném období došlo k nárůstu o 360 %. Ve speciálních třídách můžeme nejprve sledovat mírný nárůst, který byl ovšem přerušen v období, kdy začala platit vyhláška č. 27/2016 Sb. Po dvou letech poklesu ale začaly i zde počty žáků s NKS postupně narůstat. Postupně se také zvyšuje počet žáků s těžkým postižením. Platí to jak v běžných třídách, tak i ve speciálních třídách, kde je tento nárůst mnohem výraznější.

Tabulka 5.3 Počet žáků s SPUCH podle způsobu zaškolení na ZŠ

SPUCH ZŠ	2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018		
	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM
Běžná třída	32085	5388	37473	32830	6559	39389	33830	7777	41607	41691	11610	53301
Speciální třída	3386	1281	4667	3051	1415	4466	2808	1448	4256	2362	1290	3652

SPUCH ZŠ	2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM
Běžná třída	44270	14585	58855	48576	16903	65479	49527	18052	67579
Speciální třída	1883	1270	3153	1822	1426	3248	1712	1322	3034

Zdroj dat: Statistická ročenka školství (<https://statis.msmt.cz/ročenka>)

Žáci s SPUCH se v základních školách dominantně vzdělávají v běžných třídách. Obdobně i v případě žáků s SPUCH dochází k nárůstu počtu těch, kteří se vzdělávají v běžných základních školách. Za sledované období se počet žáků s SPU v běžných třídách zvýšil z 90,5 % ve školním roce 2014/2015 na 96,7 % v roce 2020/2021. Podíl žáků s SPCH v běžných třídách se za sledované období zvýšil ze 80,1 % ve školním roce 2014/2015 na 93,2 % ve školním roce 2020/21.

Tabulka 5.4 Počet žáků s NKS podle způsobu zaškolení na SŠ

NKS SŠ	2014/2015			2015/2016			2016/2017	2017/2018			2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	CELKEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM
Běžná třída	66	15	81	89	16	105	135	198	22	220	303	35	338	443	51	494	543	59	602
Speciální třída	47	11	58	52	10	62	54	44	17	61	58	13	71	68	25	93	74	31	105

Zdroj dat: Statistická ročenka školství (<https://statis.msmt.cz/rocenka>)

Ve středním vzdělávání ní je možné vysledovat podobný trend – počet žáků s NKS výrazně stoupá v běžných třídách SŠ (ve sledovaném období více než 7×), ve speciálních třídách se počet navýšil 2×.

Tabulka 5.5 Počet žáků s SPUCH podle způsobu zaškolení na SŠ

SPUCH	2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018		
	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM
Běžná třída	7106	220	7326	7358	285	7643	7907	370	8277	9798	700	10498
Speciální třída	1350	347	1697	1208	368	1576	1009	270	1279	951	316	1267

SPUCH	2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM	SPU	SPCH	CELKEM
Běžná třída	10404	1103	11507	12291	1539	13830	12105	1784	13889
Speciální třída	511	287	798	479	335	814	462	349	811

Zdroj dat: Statistická ročenka školství (<https://statis.msmt.cz/rocenka>)

Na středních školách se projevilo za sledované období narůstající trend společného vzdělávání výrazněji než v případě základních škol, kde se již ve školním roce 2014/2015 naprostá většina žáků s SPUCH vzdělávala v běžných třídách. Podíl žáků s SPU v běžných třídách SŠ vzrostl z 84 % na 96,3 %. U žáků s SPCH byl nárůst ještě výrazně vyšší. Ve školním roce 2014/2015 ještě převažovali žáci s SPCH ve speciálních třídách (jejich podíl v běžných třídách činil 38,8 %), avšak ve školním roce 2020/2021 se již většina žáků s SPCH vzdělávala v běžných třídách (83,6 %).

5.3 Počty žáků podle stupňů podpory

Tabulka 5.6 Počet žáků s NKS a SPUCH podle stupňů podpory

Stupeň podpůrných opatření	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
1	6071	5510	2604	1873
2	23801	44373	51848	53755
3	8422	15143	18091	19873
4	347	615	712	761
5	2	4	6	8
Celkem	38643	65645	73261	76270

Zdroj dat: MŠMT, odbor informatiky a statistiky, oddělení statistických výstupů a analýz

Z tabulky 5.6, prezentující rozložení počtu žáků s NKS a SPUCH podle stupňů podpůrných opatření, vyplývá, že ve školním roce 2017/2018 z celkového počtu 38 643 žáků z výše uvedených kategorií byli jen 2 žáci v 5. stupni podpory a 347 žáků potřebovalo podpůrná opatření 4. stupně. Naopak 1. stupeň PO byl přiznán více než 6 000 žáků. Ve školním roce 2020/2021, kdy se počet žáků s potřebou podpůrných opatření z důvodu NKS a SPUCH zdvojnásobil, vzrostl počet žáků v 5. stupni na 8, ve 4. stupni PO evidujeme více než dvojnásobný nárůst počtu žáků ve srovnání se stavem před třemi lety (ve 4. a 5. stupni podpory se pravděpodobně jedná o žáky s těžkou formou NKS, často i v kombinaci s dalším postižením). Naopak počet žáků v 1. stupni podpory klesl na třetinu, vzhledem k celkovému počtu žáků se snížil 6×.

Dá se předpokládat, že školy již žákům s drobnými odchylkami v učení a chování v rámci svých kompetencí poskytují potřebnou podporu bez doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ). Nejvíce žáků s SPUCH a NKS čerpá podpůrná opatření 2. stupně. Podpůrná opatření 4. a 5. stupně čerpají žáci nejčastěji z důvodu těžkých forem NKS, které se kombinují s dalšími komorbiditami. Tito žáci potřebují často pro své vzdělávání alternativní a augmentativní komunikaci, jsou vzděláváni podle IVP a většinou mají potřebu dalšího pedagogického pracovníka (asistenta pedagoga, druhého pedagoga).

6 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPU pohledem pracovníků základních a středních škol (výsledky dotazníkového šetření)

6.1 Dotazník pro poradenské pracovníky ve školství zabývající se zdravotním postižením – NKS

Renáta Vrbová

Celkem vyplnilo dotazník: 23 respondentů.

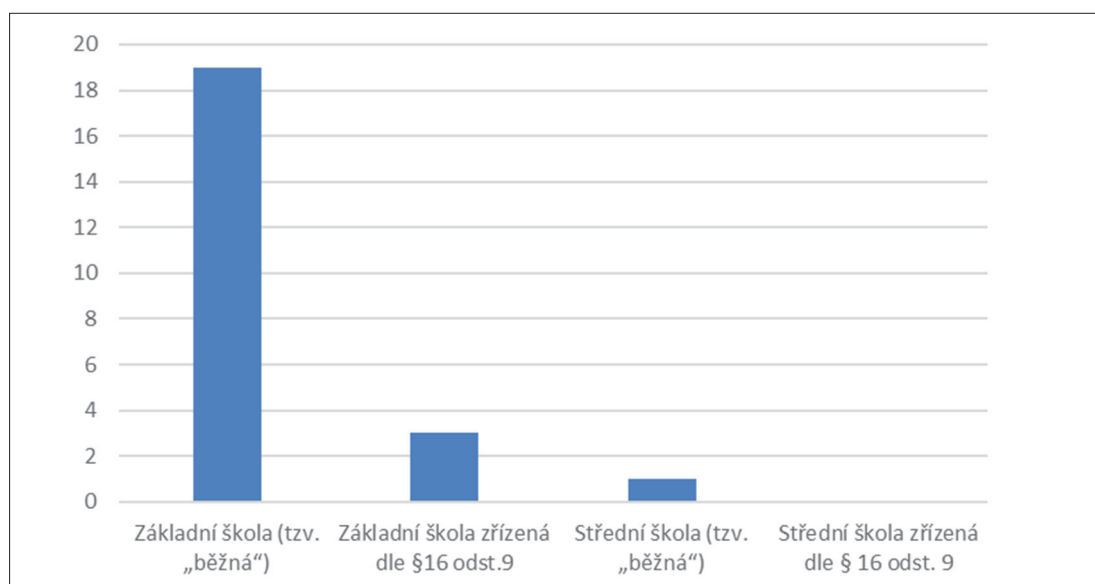
Dotazníky týkající se kariérového poradenství (KP) pro žáky s NKS byly rozesílány prostřednictvím krajských koordinátorů logopedické péče v době, kdy byly školy uzavřeny z důvodu pandemie covidu-19. Patrně proto odpovědělo jen malé množství škol.

1. Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete.

Tabulka 6.1 Druh a stupeň školy

	n	%
Základní škola (tzv. běžná)	19	82,61
Střední škola (tzv. běžná)	1	4,35
Střední škola zřízená dle § 16 odst. 9	0	0
Základní škola zřízená dle § 16 odst. 9	3	13,04

Graf 6.1 Druh a stupeň školy

Dotazník vyplnili především pedagogové běžných ZŠ (v 82,6 %). Pracovníci těchto škol budou pravděpodobně nejčastějšími uživateli Metodiky kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPUCH.

2. Dotazník vyplňuji z pozice:

Tabulka 6.2 Pracovní pozice

pozice	n	%
výchovný poradce	21	91,3
školní speciální pedagog	1	4,35
školní psycholog	0	0
třídní učitel	0	0
učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (platí pro základní školy)	0	0
jiné	1	4,35

Tabulka ukazuje, že dotazník vyplnili v převážné většině výchovní poradci škol, u střední školy to byl potom poradce kariérový. Pouze v 1 případě vyplnil dotazník školní speciální pedagog.

3. Vzděláváte Vy sám/sama letos či v uplynulých třech letech ve vaší škole žáka s NKS?

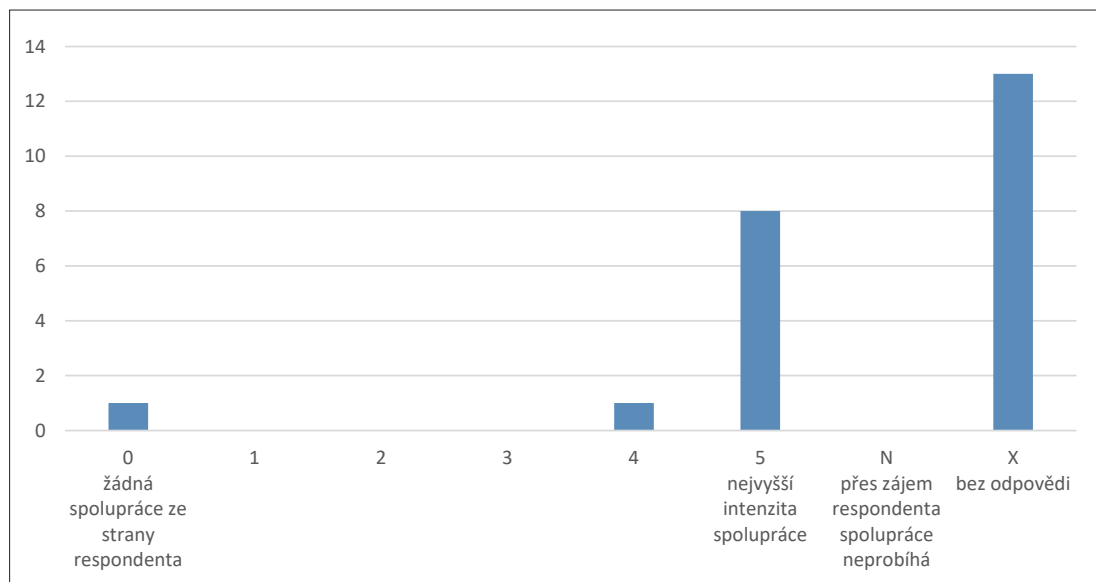
Tabulka 6.3 Vzdělávání žáků s NKS v posledních třech letech

	n	%
ANO	18	78,26
NE	5	21,74

Podle dat v tabulce 6.3 celkem 5 respondentů z 23 nevzdělávalo ve škole v posledních třech letech žáka s NKS. Vzhledem k tomu, že dotazníky posílali pracovníci SPC cíleně do škol, s nimiž spolupracují, dá se předpokládat, že žák s NKS se na daných školách vyskytuje.

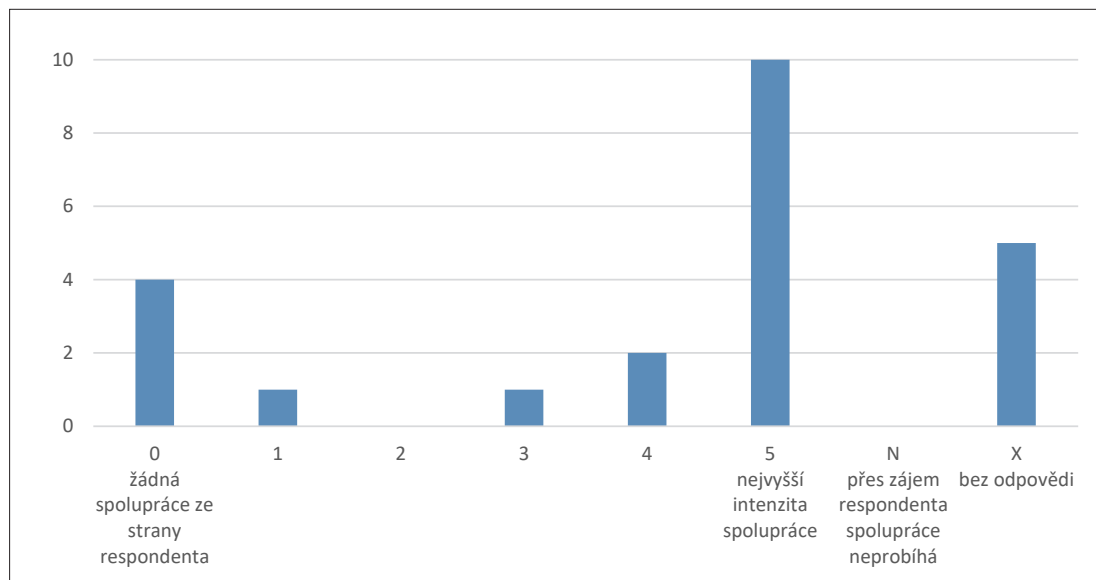
4. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s pracovníky školy, se kterými při kariérovém poradenství pro žáky s SPU spolupracujete. Hodnocení pozice, kterou zastáváte Vy, vynechejte.

Graf 6.2 Intenzita spolupráce s výchovným poradcem

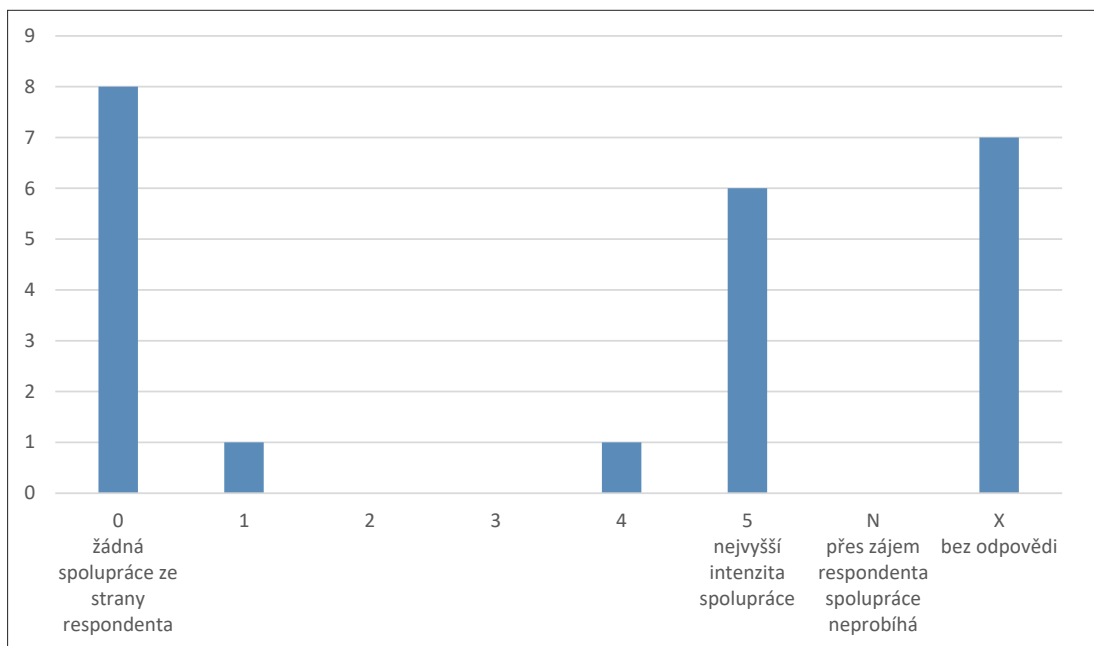
Vzhledem k tomu, že dotazník vyplňovali převážně výchovní poradci, tak tato otázka zůstala velmi často bez odpovědi.

Graf 6.3 Intenzita spolupráce se školním speciálním pedagogem

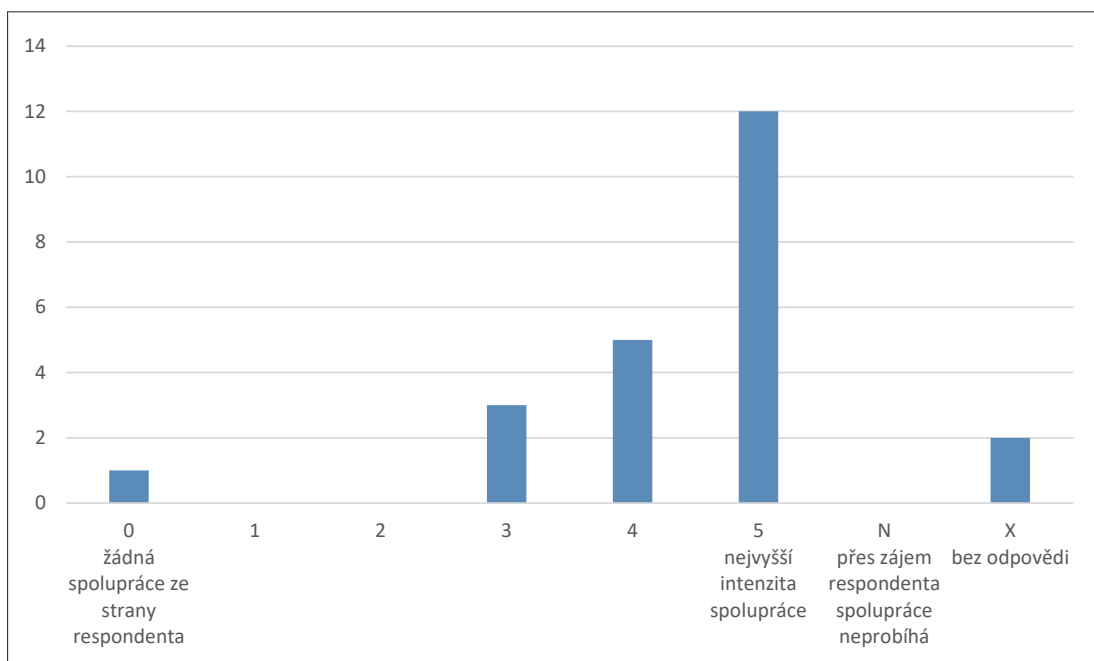
Vysokou intenzitu spolupráce se speciální pedagogem potvrzuje celkem 10 respondentů. Naopak 9 pracovníků z 23 se speciálním pedagogem buď vůbec nepracuje, nebo na otázku neodpovědělo. V rámci dotazníku jsme nezjišťovali, zda speciální pedagog na škole působí. Poměrně velké procento negativních nebo žádných odpovědí může tedy znamenat, že ve škole speciální pedagog nepracuje. Ostatní respondenti (4) spolupracují se speciálním pedagogem v různé míře.

Graf 6.4 Intenzita spolupráce se školním psychologem

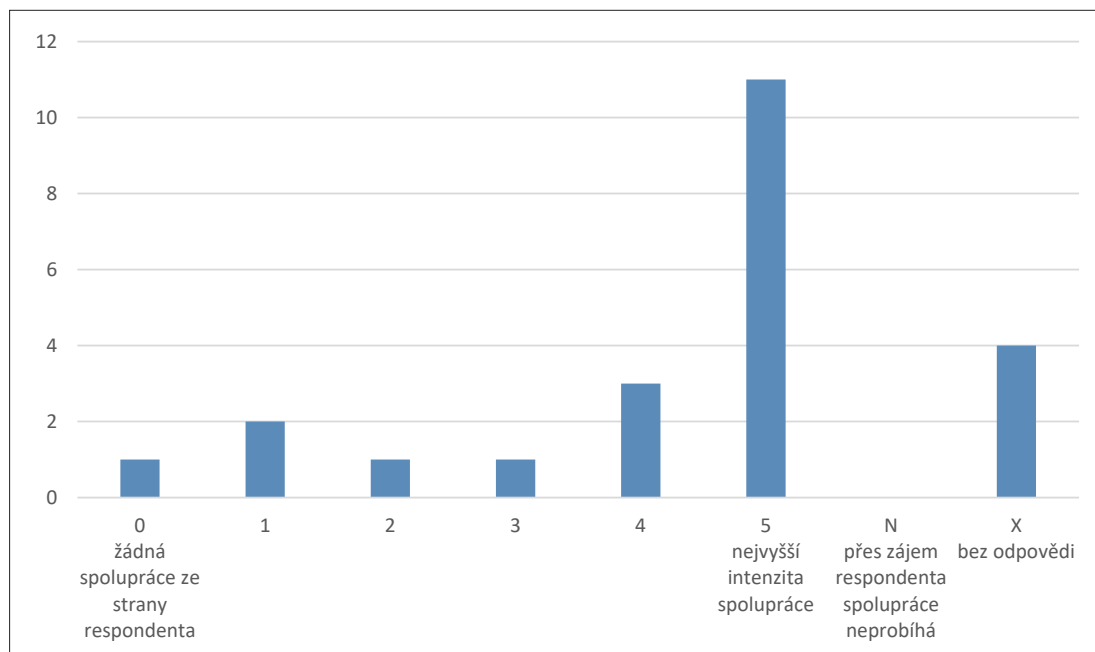
Z uvedeného grafu vyplývá, že situace s psychology na školách, které se zapojily do dotazníkového šetření, je ještě nepříznivější než se speciálními pedagogy. Pouze 6 respondentů udává vysokou spolupráci se školním psychologem. Naopak 15 pedagogů z 23 na otázku neodpovědělo, případně udalo, že s psychologem nespolupracují.

Graf 6.5 Intenzita spolupráce s třídním učitelem

Intenzita spolupráce s třídním učitelem je dle grafu 6.5 velmi výrazná. Toto zjištění je logické, neboť třídní učitel by měl znát žáky své třídy a je platným členem týmu, který se zabývá kariérovým poradenstvím na základní škole.

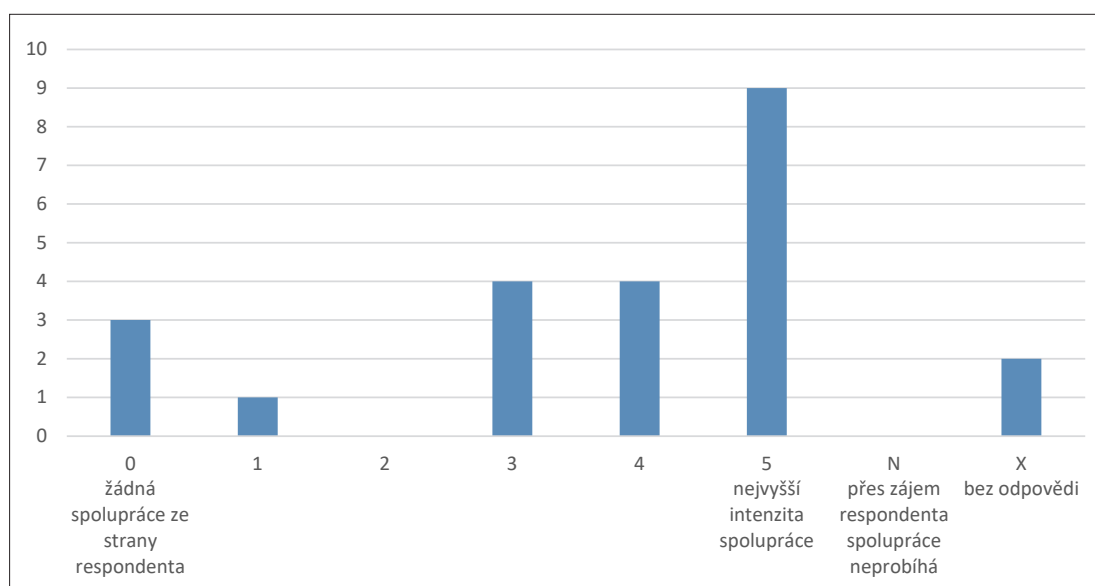
Graf 6.6 Intenzita spolupráce s učitelem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Téměř polovina respondentů odpověděla, že spolupracují s učiteli vyučujícími předmět Člověk a svět práce. Tři pedagogové se vyjádřili, že nespolupracují vůbec nebo velmi málo, čtyři pedagogové na otázku neodpověděli. Ostatní spolupracují částečně. Je patrné, že ne na všech školách se KP řeší komplexně se všemi pedagogy, kteří by se mohli k problematice dalšího vzdělávání žáků vyjádřit.

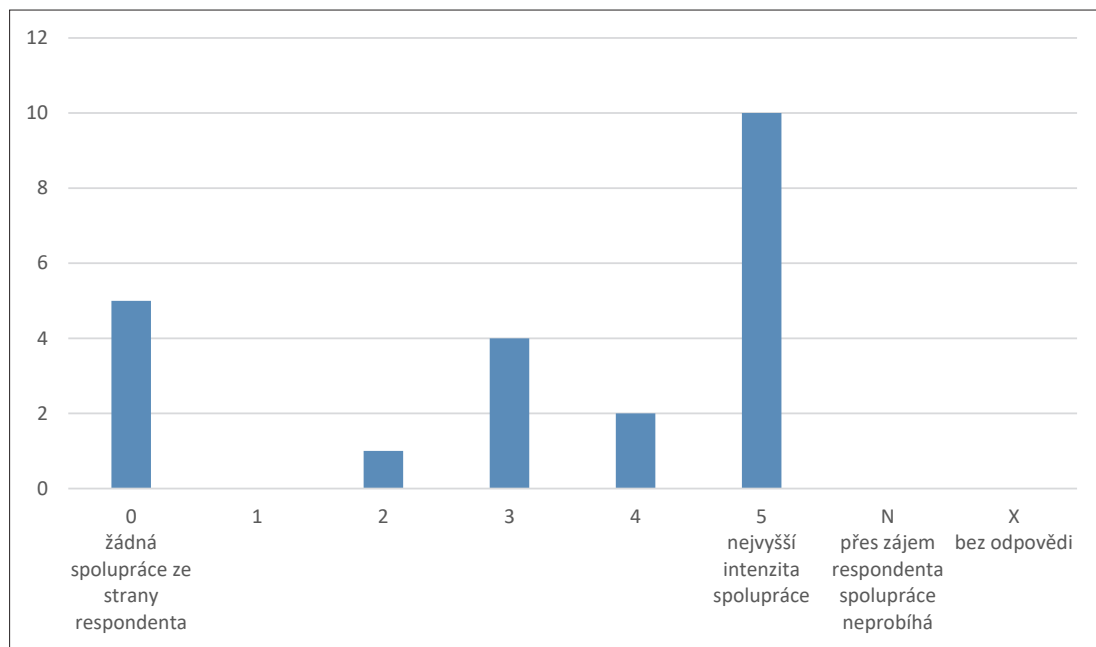
- Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky s NKS mimo školu.

Graf 6.7 Intenzita spolupráce s SPC pro žáky s NKS

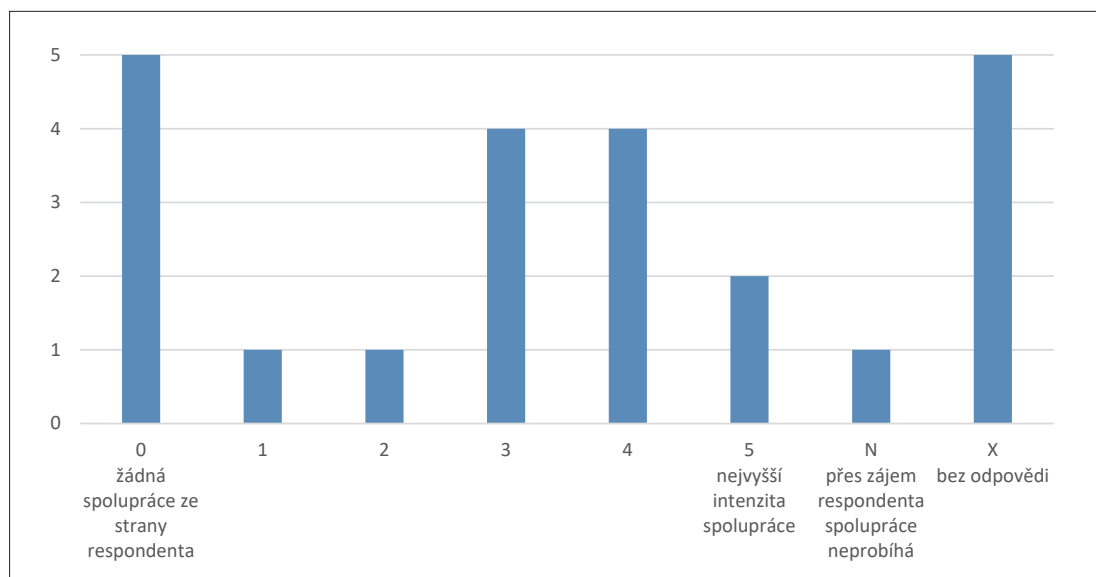
Z grafu lze vyčíst, že tři čtvrtiny respondentů v nějaké míře spolupracuje v oblasti KP s pracovníky SPC logopedického, což představuje pozitivní zjištění. Tři respondenti uvádějí, že s SPC nespolupracují, dva nechali otázku bez odpovědi. Tato čísla naprosto korelují s tvrzením, že 5 pedagogů v uplynulých třech letech nevzdělávalo žáka s NKS.

Graf 6.8 Intenzita spolupráce s PPP

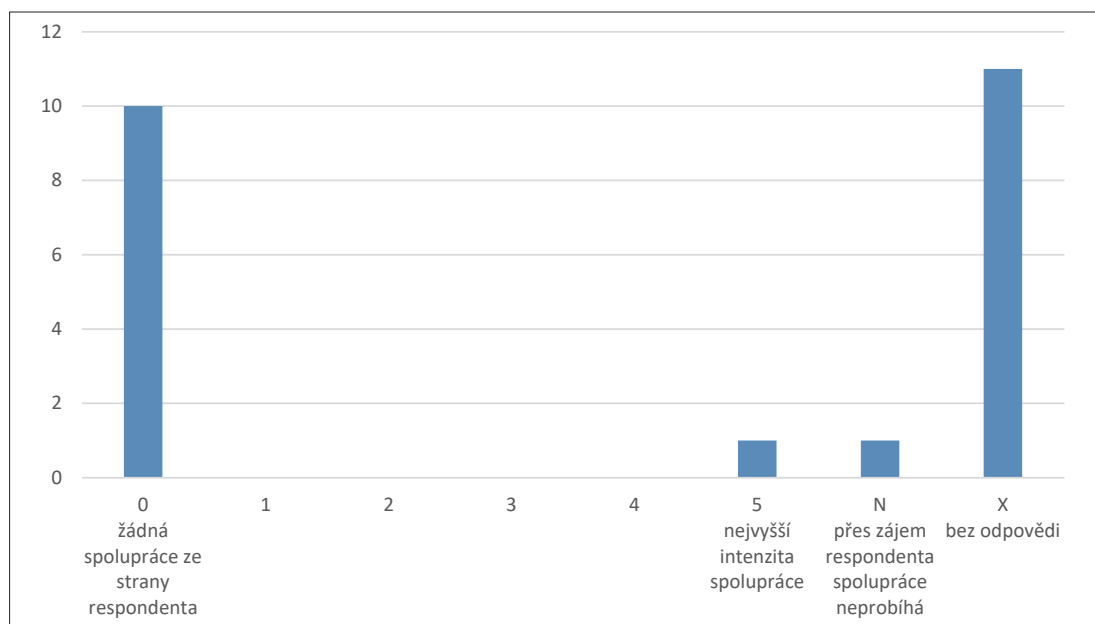
Graf 6.8, zaznamenávající spolupráci školy a PPP při KP, ukazuje, že téměř 80 % škol spolupracuje s PPP. Můžeme se domnívat, že poradny nabízejí vyšetření k volbě povolání jako svoji obligatorní činnost pro základní školy a tyto školy uvedené možnosti využívají. Žák s NKS nebývá v otázce volby povolání pro školu nějak výrazně odlišný, a tak školní výchovní poradci nabízejí možnost skupinových vyšetření i těmto žákům. Vhodnější by ovšem bylo, kdyby vyšetření provedlo SPC pro NKS (pokud takové SPC v místě bydliště existuje).

Graf 6.9 Intenzita spolupráce s úřadem práce (IPS)

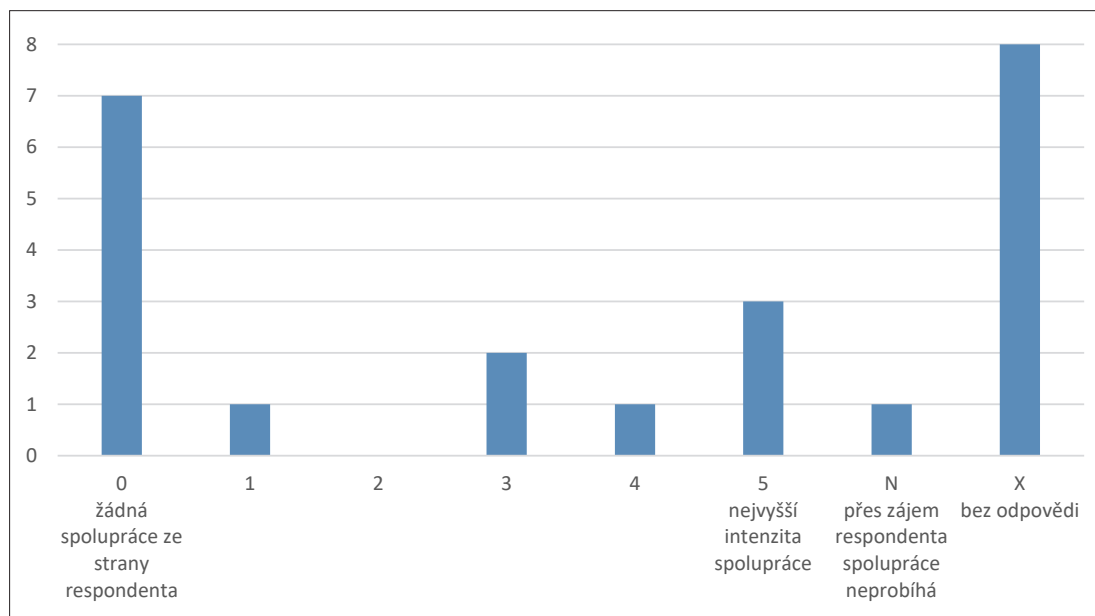
Z grafu 6.9 vyplývá, že existují velké rozdíly ve spolupráci mezi školami a IPS. Můžeme se domnívat, že záleží na aktivitě obou stran a možnostech jednotlivých IPS.

Graf 6.10 Intenzita spolupráce s Občanským sdružením LOGO

Spolupráci pouze jedné školy s Občanským sdružením LOGO lze vysvětlit tím, že toto sdružení je neziskovou organizací Jihomoravského kraje. Může tedy poskytovat péči klientům pouze z jednoho kraje České republiky.

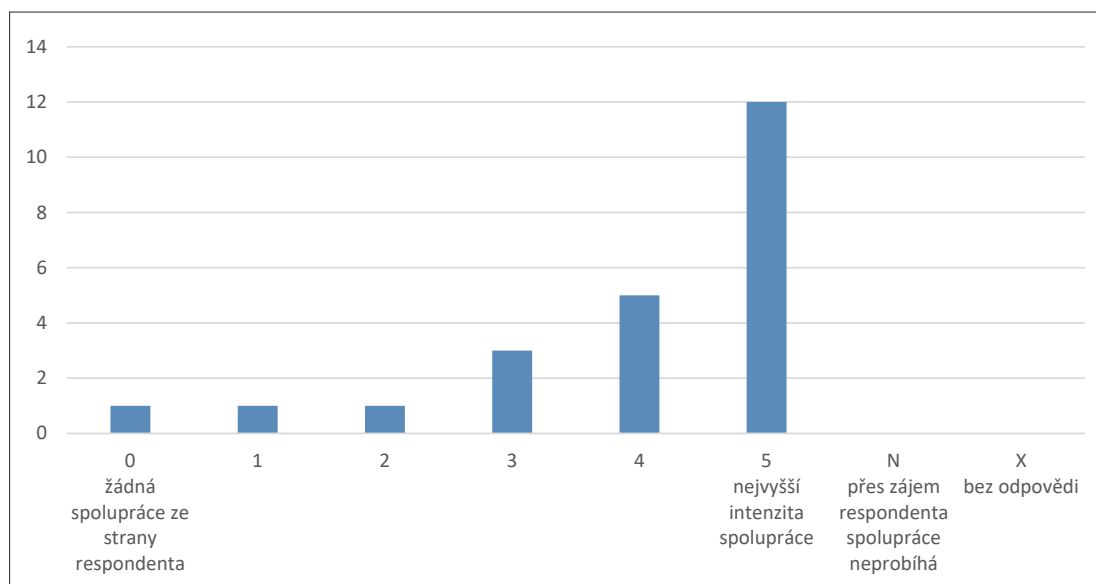
Graf 6.11 Intenzita spolupráce s klinickým logopedem

Klinický logoped je nelékařská profese ve zdravotnictví, do školského prostředí obvykle nemá potřebný vhléd. Není proto překvapivé, že celkem 16 z 23 respondentů uvedlo, že s klinickým logopedem nespolupracují, nebo na otázku neodpovědělo. Ostatní respondenti spolupracují v různé intenzitě.

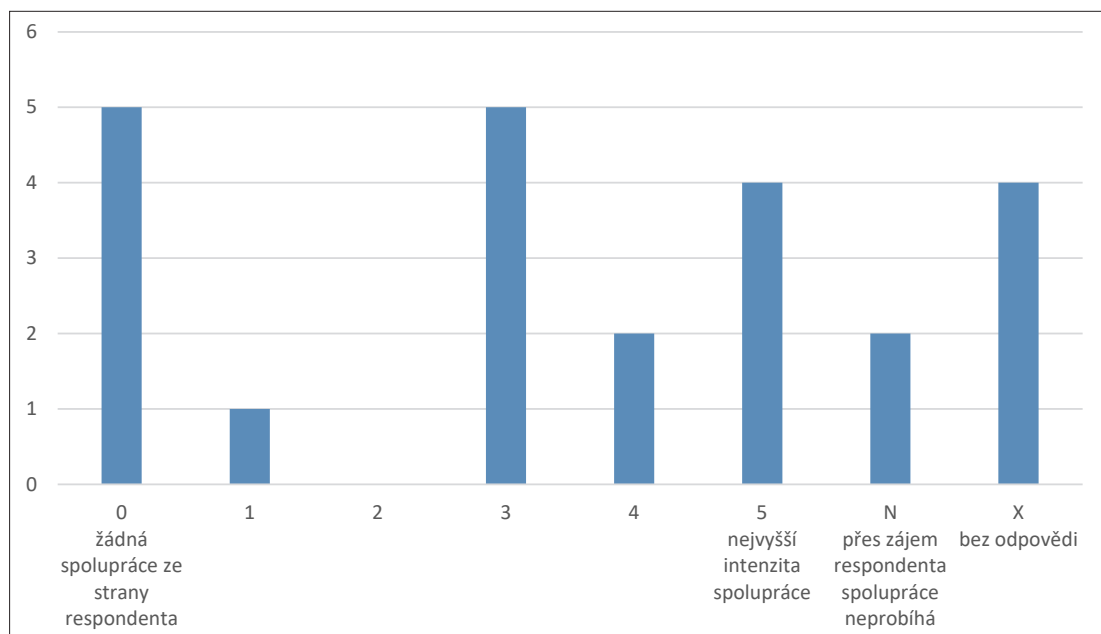
6. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu využívání dané formy spolupráce školy s rodiči žáka s NKS v oblasti kariérového poradenství.

Graf 6.12 Intenzita spolupráce s rodiči formou individuálních konzultací

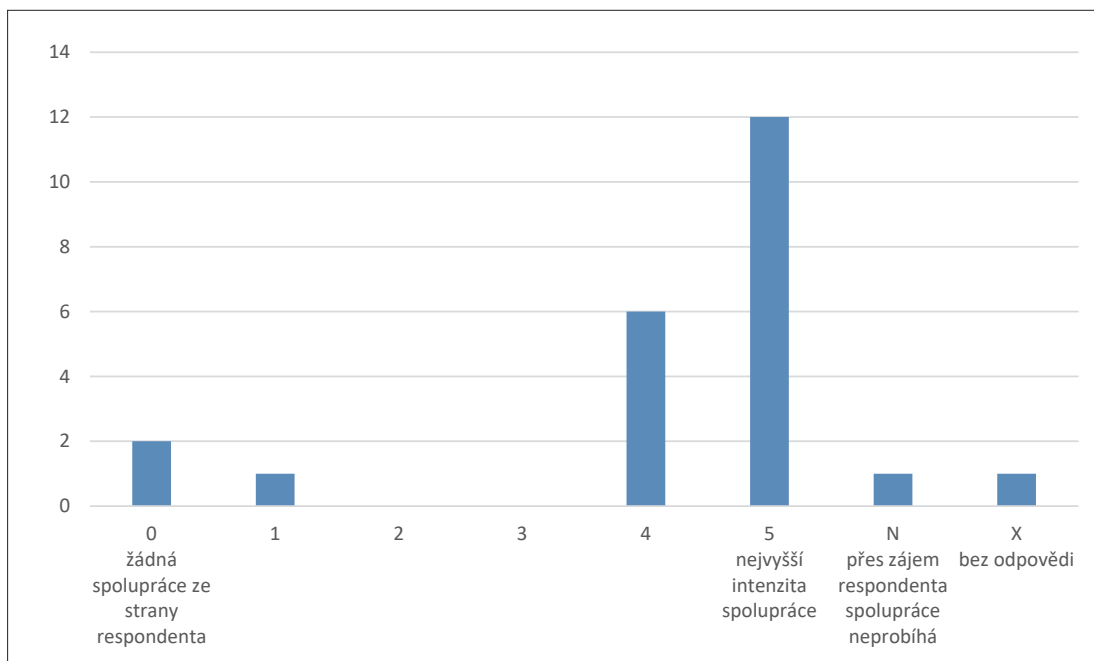
Forma individuálních konzultací je dle sdělení respondentů velmi častou a patrně i efektivní metodou při kariérovém poradenství u žáků s NKS.

Graf 6.13 Intenzita spolupráce s rodiči formou skupinových informačních schůzek

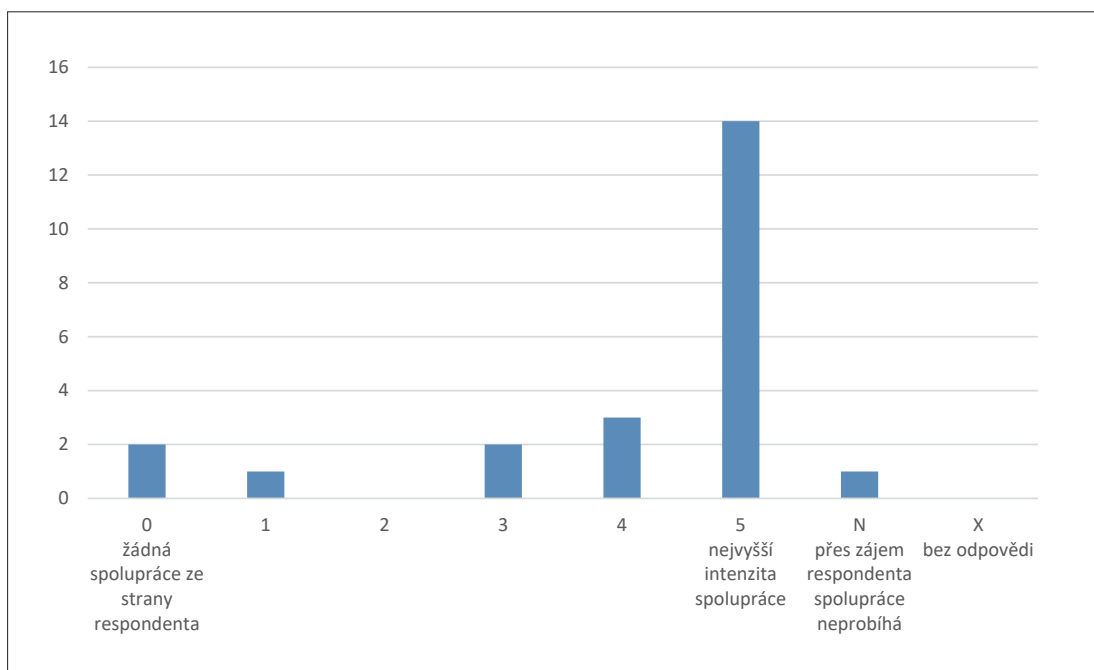
Skupinové informační schůzky dle údajů z grafu 6.13 na některých školách fungují, na jiných zřejmě používají jiné formy spolupráce, případně kombinace několika forem.

Graf 6.14 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání informačních letáků

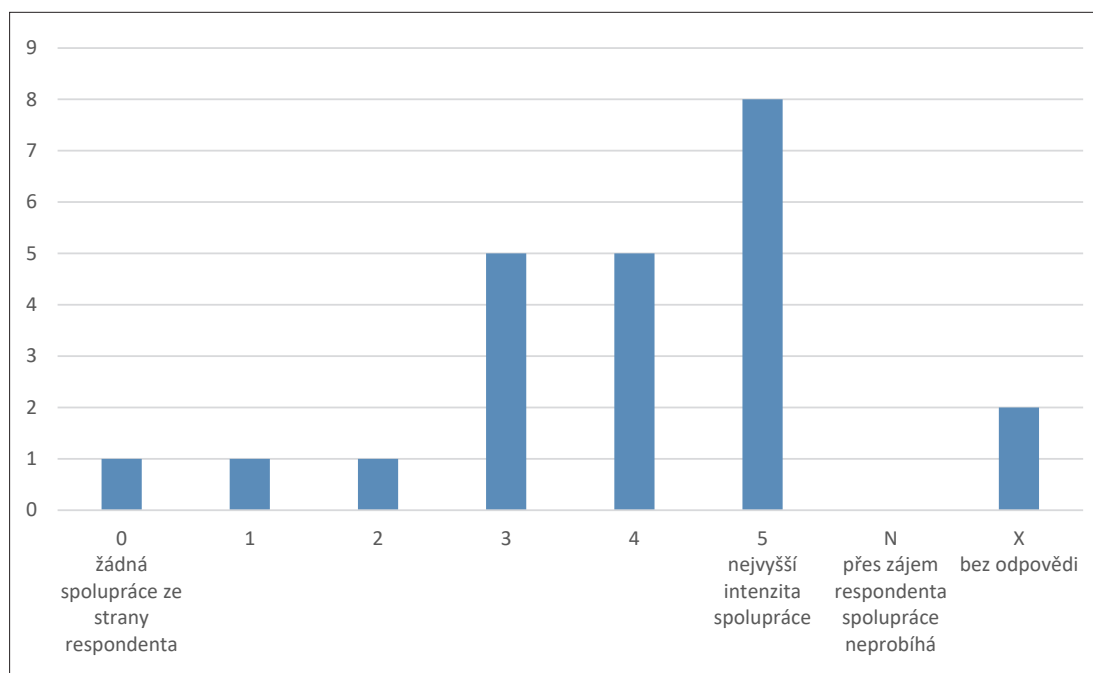
Kromě konzultací školy ve většině případů předávají rodičům informační letáky týkající se kariérového poradenství.

Graf 6.15 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání odkazů na internet

Využití internetových zdrojů patří mezi oblíbené metody, jak poskytnout rodičům informace o možnostech dalšího studia. Zejména v době distanční výuky, kdy nebylo možné s rodiči konzultovat osobně, se tato metoda stala velmi oblíbenou.

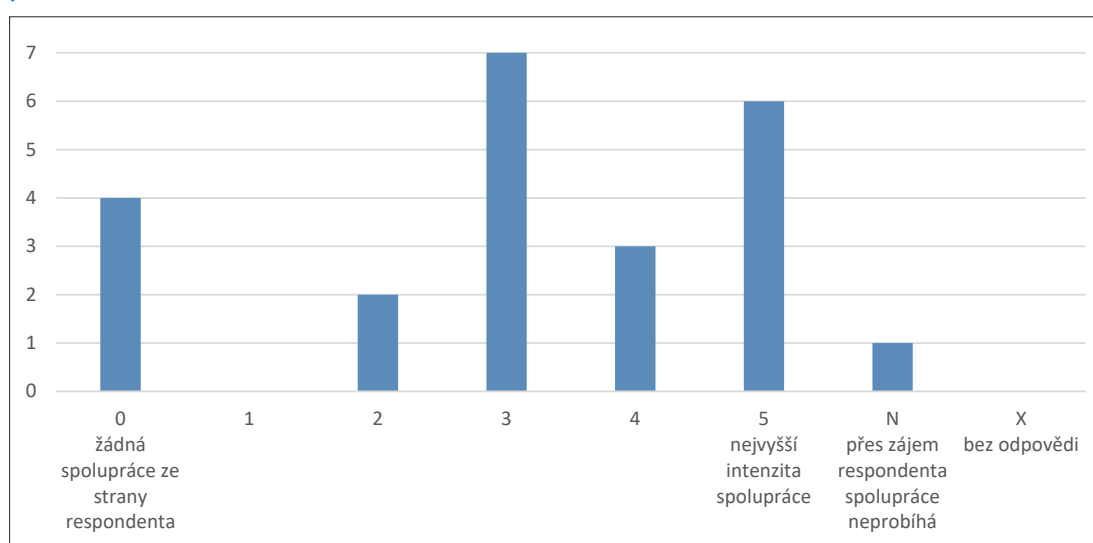
Graf 6.16 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání kontaktů na odborná pracoviště

Převážná většina respondentů v rámci elektronické komunikace s rodiči předávala také kontakty na odborná pracoviště.

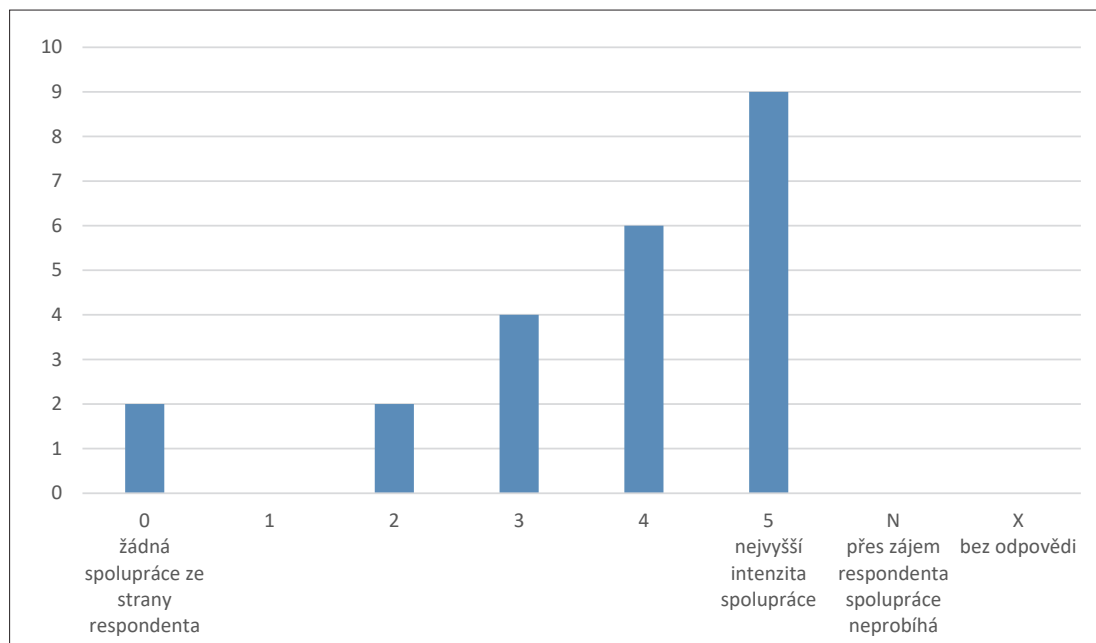
7. Na škále 0–5 (0 = na tuto oblast není spolupráce zaměřená, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem v této oblasti nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků s NKS v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech.

Graf 6.17 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování a konzultace výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka

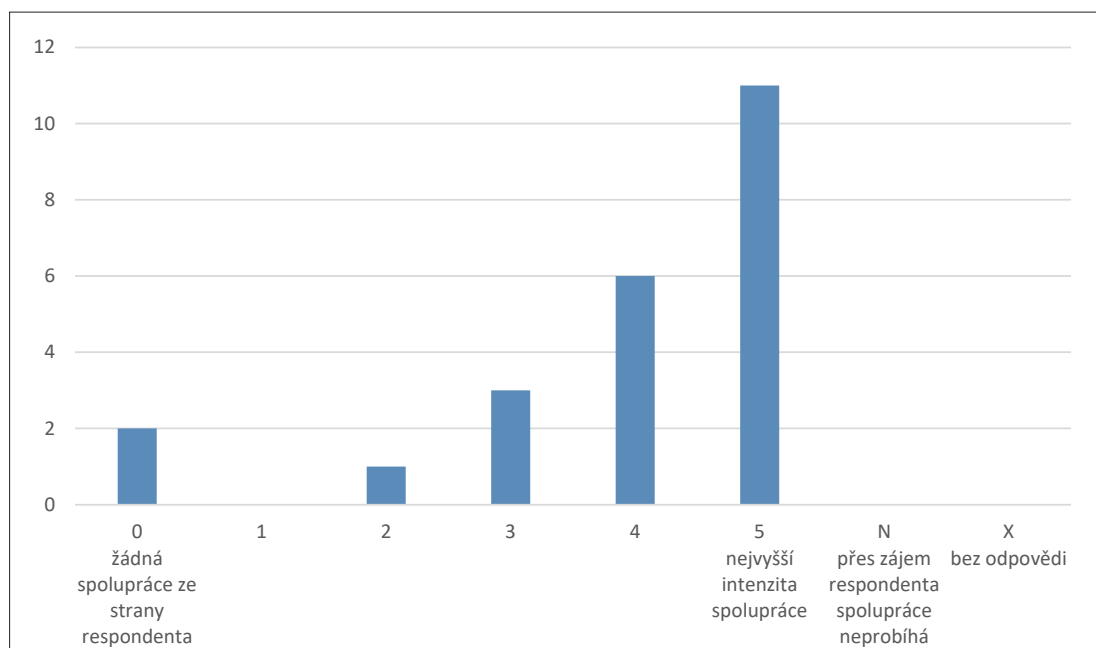
Podle údajů z grafu je zřejmé, že většina škol se snaží prezentovat zákonným zástupcům výstupy z diagnostiky studijních předpokladů. Z předchozích grafů můžeme usuzovat, že půjde o prezentaci elektronickou formou, kombinovanou s individuálními konzultacemi.

Graf 6.18 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka s NKS

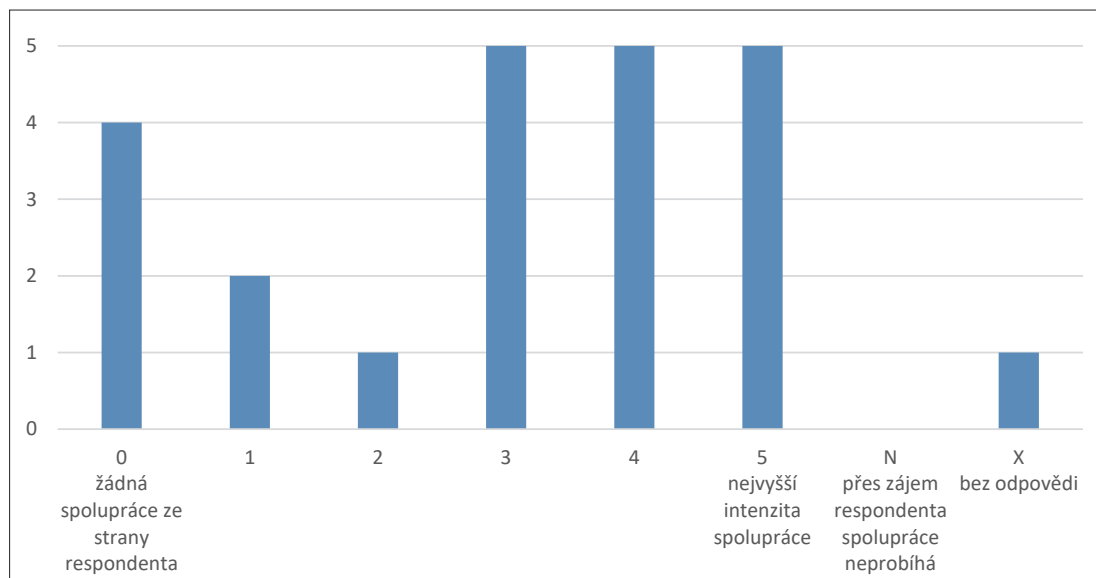
Většina výchovných poradců uvádí, že rodičům poskytují informace o studijních oborech vhodných pro žáky s NKS.

Graf 6.19 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů

Dle četnosti odpovědí zaznamenané v grafu 6.19 je zřejmé, že je spolupráce se zákonnými zástupci v poskytování informací o nabídce škol intenzivní.

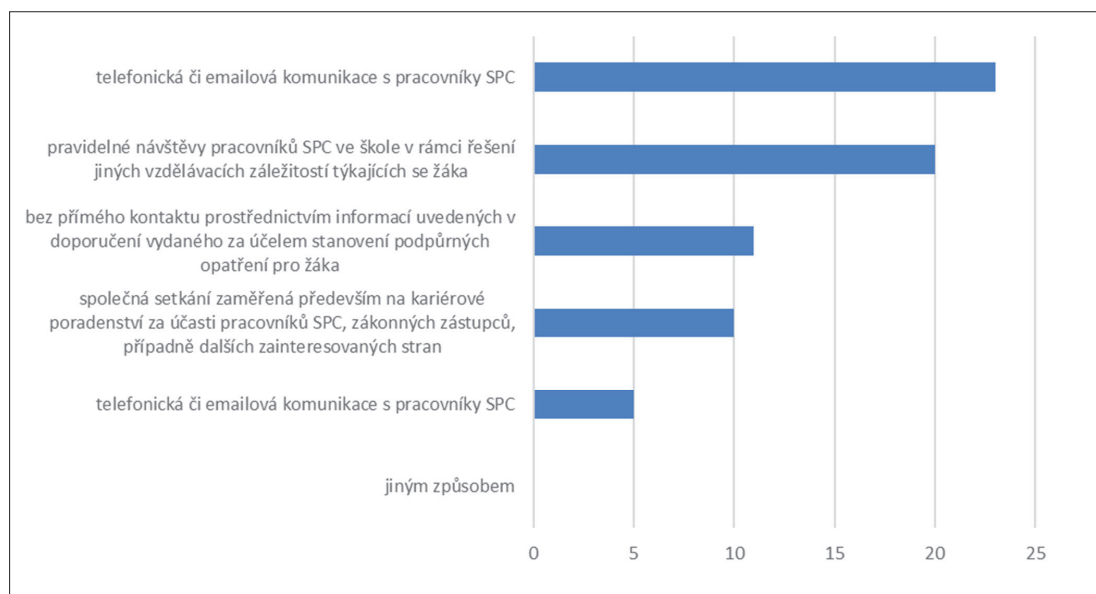
Graf 6.20 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením

Většina škol poskytuje rodičům informace o službách zaměřených na kariérové poradenství. Celkem třetina respondentů ale odpověděla, že školy tyto informace rodičům neposkytují, případně jen v minimální míře, nebo na otázku vůbec neodpověděli.

- 8. Vyberte a seřadte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce s pracovníky speciálně-pedagogického centra (SPC) v oblasti kariérového poradenství pro žáky s NKS. Vybrané položky seřadte podle četnosti využívání (na prvním místě uveďte nejčastěji využívanou formu).**

Graf 6.21 Shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC pro žáky s NKS

Nejčastější formou komunikace školy a SPC v oblasti kariérového poradenství je podle respondentů telefonická či e-mailová komunikace. Domníváme se, že tato preference souvisela s distanční výukou. Na druhém místě potom byly uváděny konzultace přímo ve škole.

9. Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou VHODNÉ pro žáka s NKS z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Odpovědi na tuto otázku jsou velmi různorodé. Žák s NKS může studovat na různých školách, dle mínění respondentů záleží na typu a závažnosti NKS, intelektu jedince, na jeho sebedůvěře či rodinném zázemí. Významný vliv mají i výsledky vzdělávání. Respondenti jmenovali učební obory (např. truhlář, tesař, zedník, zahradník, kuchař, cukrář), studijní obory s maturitou (např. IT, ekonomika, oční optik, laborant, strojírenství, chemie...), případně obory na VŠ (např. z oblasti IT).

10. Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou NEVHODNÉ pro žáka s NKS z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

I zde se názory respondentů různí. Obecně se domnívají, že by tito žáci neměli studovat obory vyžadující intenzivní komunikaci: např. pedagog, průvodce, politolog, moderátor, herec, policista, kadeřník, číšník, prodavač.

11. Uveďte, které specifické dovednosti u žáků s NKS ve Vaší škole cíleně rozvíjíte (např. prostřednictvím předmětu speciálněpedagogické péče)?

Graf 6.22 Specifické dovednosti, které jsou u žáků s NKS cíleně rozvíjeny

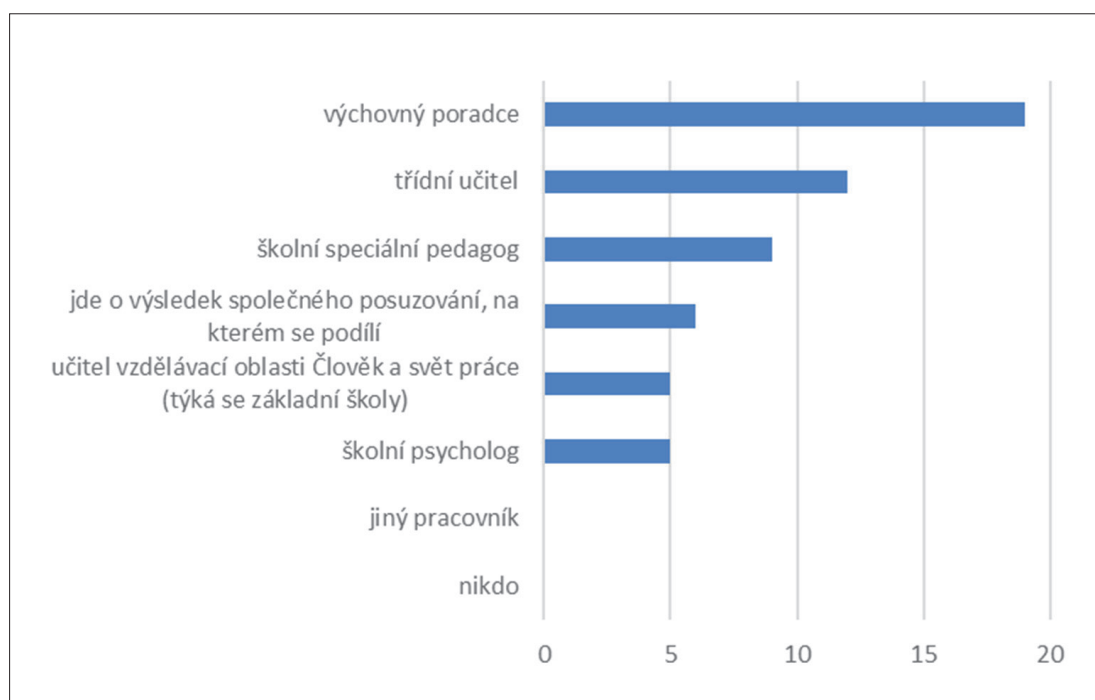
Z odpovědí respondentů vyplývá, že jsou u žáků cíleně rozvíjeny především komunikační schopnosti a práce s počítačem. Ostatní specifické dovednosti rozvíjené především v hodinách speciálněpedagogické péče s obtížemi žáků s narušenou komunikační schopností úzce souvisejí (redukace SPU, rozvoj sluchového a zrakového vnímání rozvoj grafomotoriky...).

12. Ve kterém ročníku vaší školy u žáků s NKS začínáte systematicky s kariérovým poradenstvím?

Respondenti uvádějí, že systematicky se začíná s kariérovým poradenstvím na 2. stupni ZŠ, intenzivně potom od 8. třídy ZŠ. Jeden z respondentů uvedl, že se u nich v ZŠ začíná s KP již v 3. ročníku.

13. Kdo se ve Vaší škole podílí na diagnostice studijních předpokladů u žáka s NKS? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřaďte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

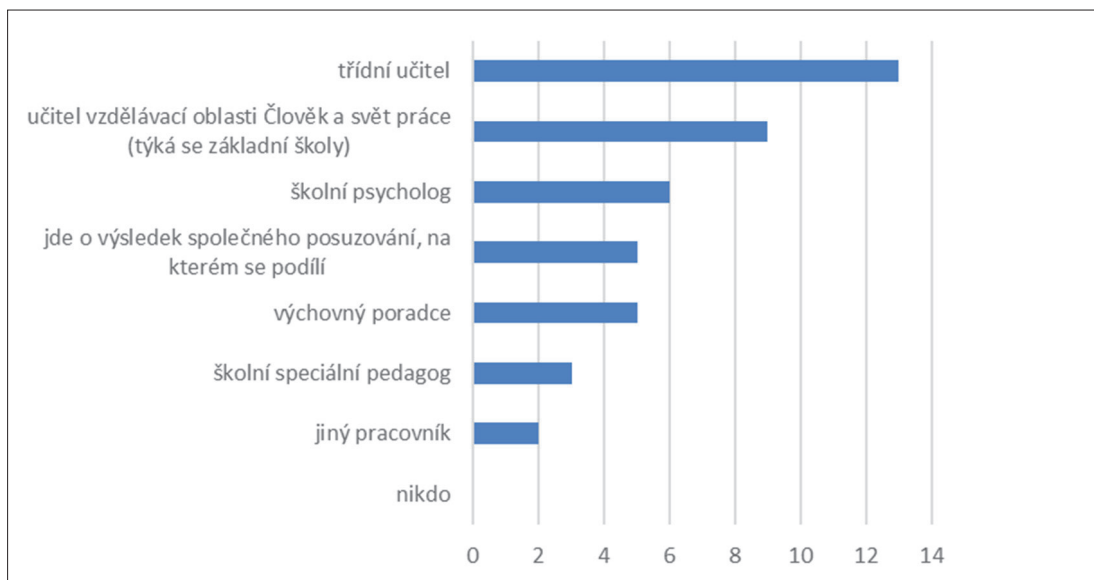
Graf 6.23 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole podílejí na diagnostice studijních předpokladů žáka s NKS

Z odpovědí respondentů můžeme usuzovat, že se na diagnostice studijních předpokladů žáka s NKS podílí celý tým pedagogických pracovníků pod vedením výchovného poradce.

14. Kdo se ve Vaší škole zabývá posuzováním pracovního potenciálu žáka s NKS? Uvedte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejin-tenzivnější míry zapojení.

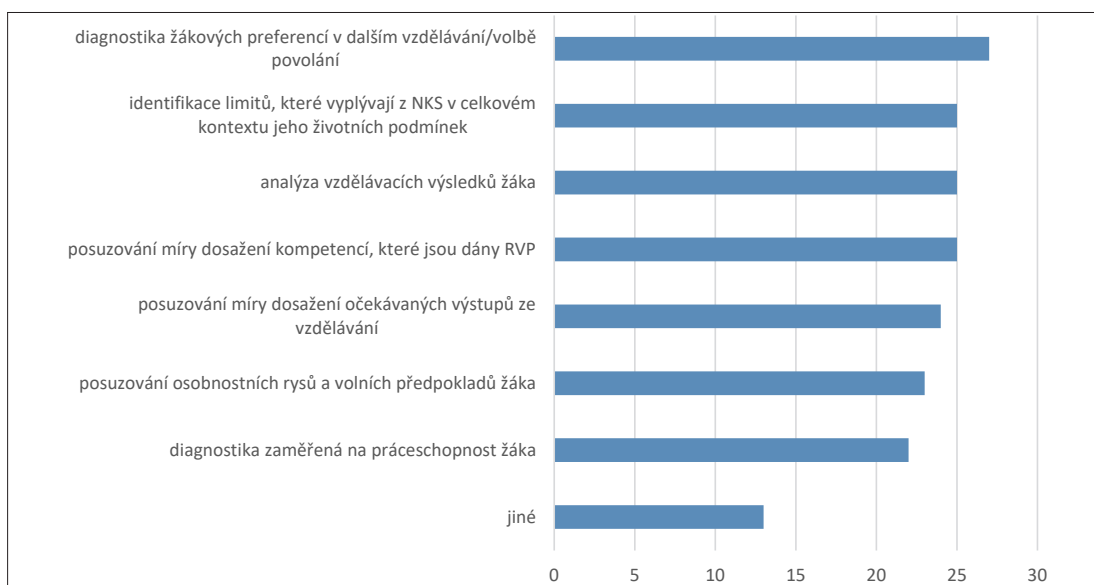
Graf 6.24 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka s NKS

Při posuzování pracovního potenciálu žáka je podle četnosti výskytu jednotlivých možností odpovědí nejvýznamnější třídní učitel, s větším odstupem následuje učitel vyučující předměty ze vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

15. Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáka s NKS? Seřadte podle významu, který podle Vás jednotlivé způsoby diagnostiky v dané oblasti kariérového poradenství mají, a to tak, že na prvním místě uveďte ten nejvýznamnější.

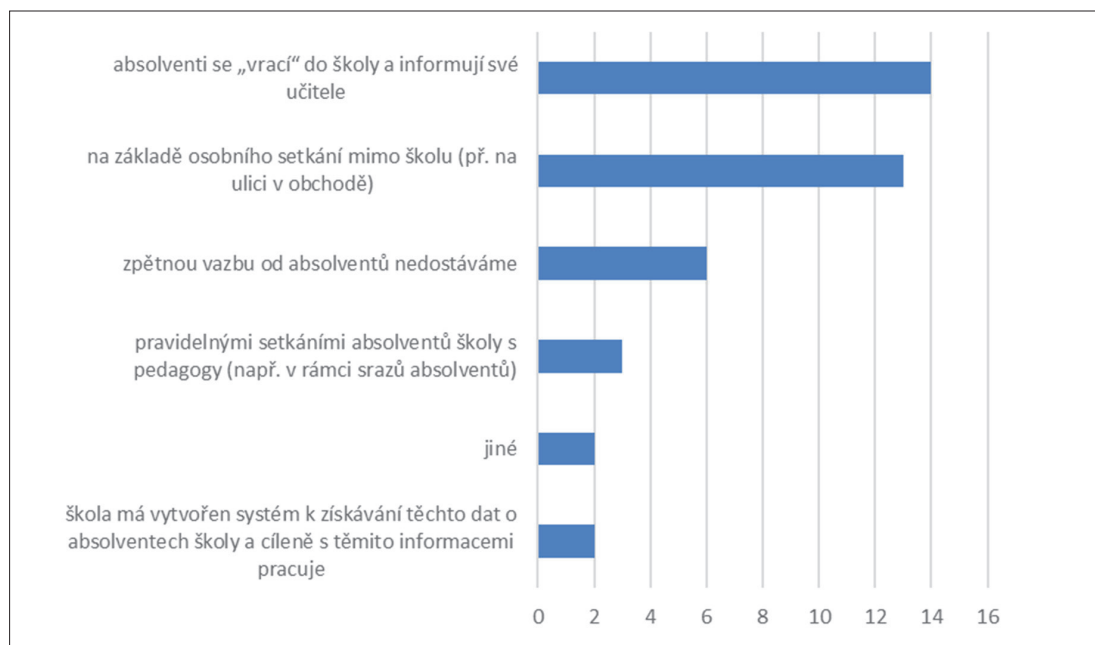
Graf 6.25 Shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství

Graf 6.25 ukazuje, že školy volí různé způsoby diagnostiky KP. Většinou používají více způsobů. Dle respondentů se nejčastěji využívá diagnostika žakových preferencí v dalším vzdělávání.

16. Jakým způsobem dostáváte od absolventů Vaší školy s NKS zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání případně o pracovním uplatnění?

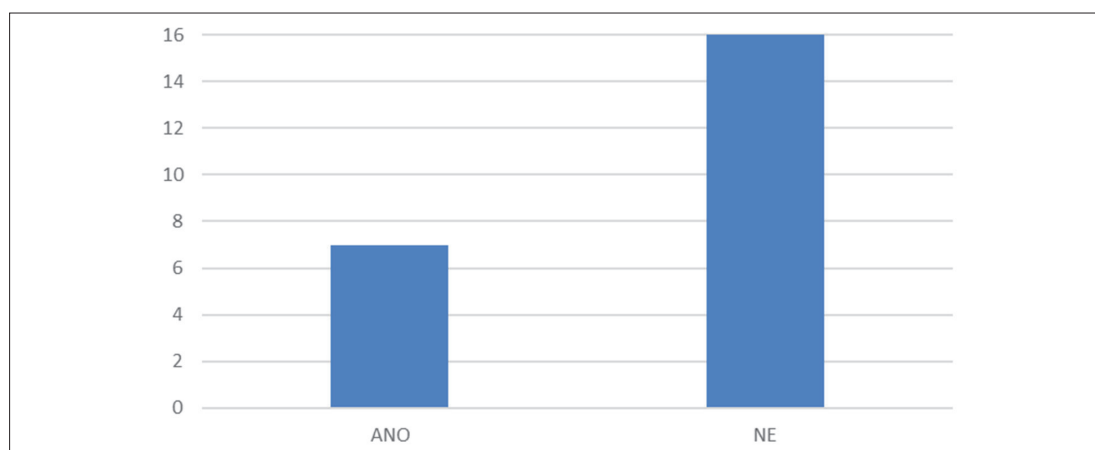
Graf 6.26 Způsoby získávání zpětné vazby od absolventů s NKS

Systém pro zpětnou vazbu mají vytvořeny pouze 2 školy z výzkumného vzorku. Jinak je nejčastěji získávají tyto informace pedagogové při návštěvách bývalých žáků ve škole nebo při náhodných setkáních mimo školu.

17. Domníváte se, že máte dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s NKS? Pokud ANO, uveďte, kde jste tyto kompetence získal/a a jakým způsobem.

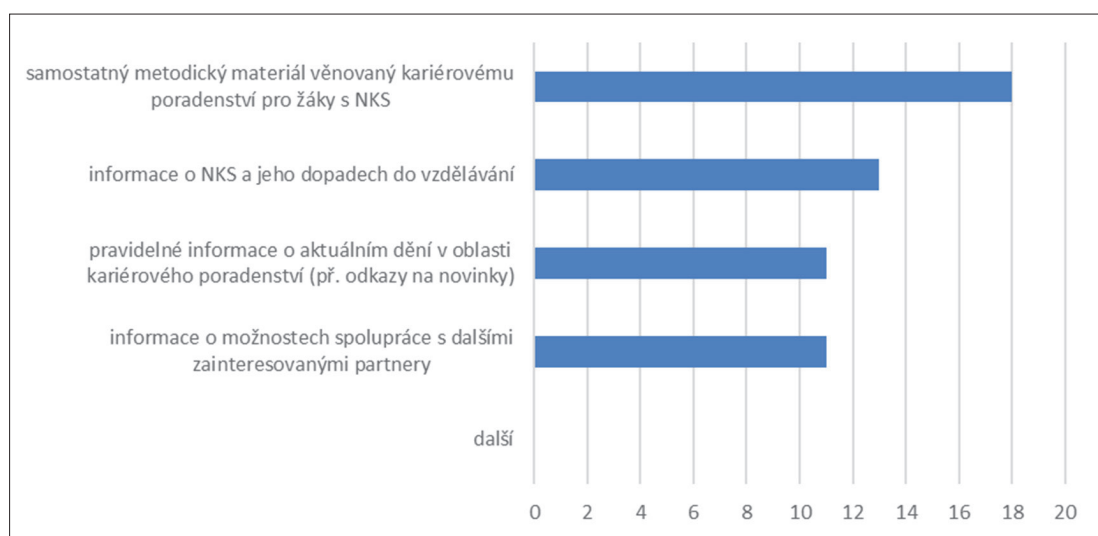
Graf 6.27 Kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům s NKS

Většina respondentů sdělila, že nemají dostatek kompetencí k poskytování kvalitního KP žákům s NKS. Ti, kteří si myslí, že mají dostatek kompetencí, uvádějí absolvování logopedického kurzu, další vzdělávání pedagogických pracovníků, studium speciální pedagogiky, ale také pravidelné setkávání výchovných poradců s představiteli kraje, kurzy, vzdělávání v rámci projektu Kariérové poradenství nebo praxi kompetence v rámci CŽV pro výchovné poradce.

18. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti?

Graf 6.28 Informace ke zkvalitnění kompetencí v oblasti poskytování služeb kariérového poradenství žákům s NKS

Většina respondentů by přivítala samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství pro žáky s NKS. Za potřebné označila více než polovina respondentů informace o dopadech NKS do vzdělávání.

19. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterými byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s NKS.

Souhrnné sdělení se velmi těžko zobecňuje. Každý respondent vycházel z osobních zkušeností. Většina z nich uvádí, že velmi důležitá je spolupráce školy, SPC (PPP) a rodiny.

Respondentům chybí zpětná vazba od středních škol o limitech ve vzdělávání žáků s NKS. Zároveň by přivítali metodiku, jak na dané řečové problémy reagovat – semináře, webináře.

Jeden z respondentů doporučuje pracovat na skupinových projektech, které budou žáka s NKS nutit zapojovat se do společné činnosti, komunikovat, hledat řešení. Řešení vidí v projektovém stylu výuky, kde při práci ve skupině budou narážet na své limity, uvědomí si je a dokážou se na základě sebehodnocení rozhodnout, zda situaci zvládají.

6.2 Dotazník pro poradenské pracovníky ve školství zabývající se zdravotním postižením – SPU

Lenka Felcmanová

Celkem vyplnilo dotazník: 24 respondentů.

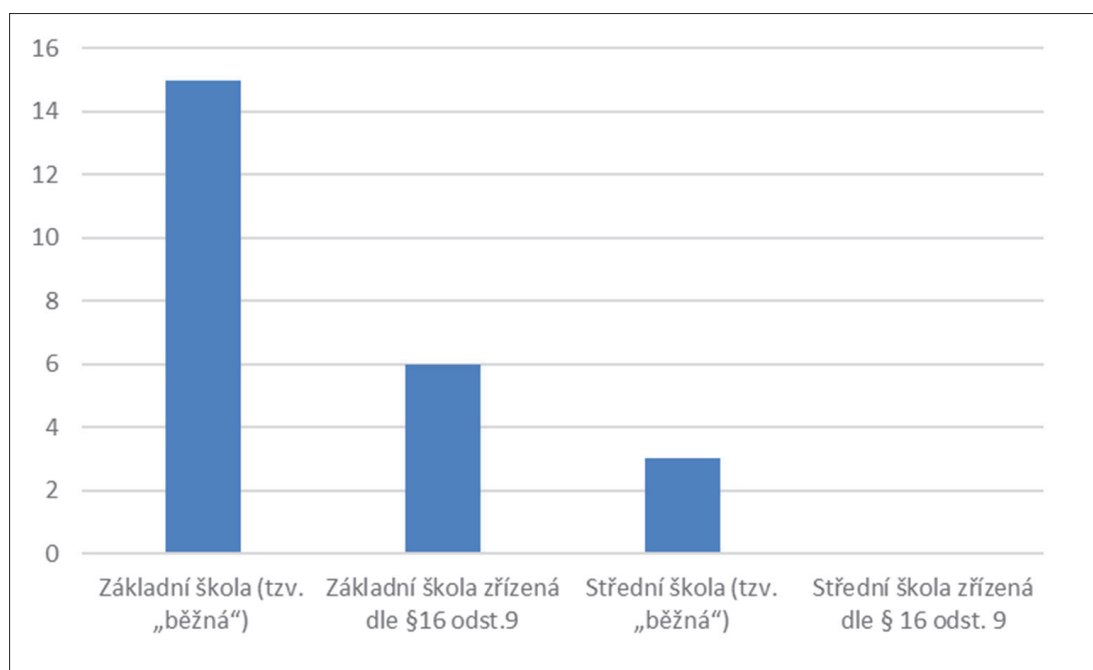
Dotazníky byly rozeslány výchovným poradcům v době uzavření škol a školských zařízení z důvodu pandemie covid-19, proto je návratnost dotazníků nízká a získaná data nelze zobecnit.

1. Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete.

Tabulka 6.4 Druh a stupeň školy

	n	%
Základní škola (tzv. běžná)	15	62,5
Střední škola (tzv. běžná)	3	12,5
Střední škola zřízená dle § 16 odst. 9	0	0
Základní škola zřízená dle § 16 odst. 9	6	25

Graf 6.29 Druh a stupeň školy

Mezi respondenty dominovali pracovníci běžných základních škol (62,5 %). Pracovníci těchto škol budou pravděpodobně nejčastějšími uživateli Metodiky kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPUCH.

2. Dotazník vyplňuji z pozice:

Tabulka 6.5 Pracovní pozice

pozice	n	%
výchovný poradce	18	75
školní speciální pedagog	0	0
školní psycholog	0	0
třídní učitel	3	12,5
učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (platí pro základní školy)	0	0
jiné	3	12,5

Z údajů v tabulce 6.5 vyplývá, že dotazník vyplnili většinou výchovní poradci škol. Ve třech případech dotazník vyplňoval třídní učitel a v jednom případě kariérová poradkyně (SŠ).

3. Vzděláváte Vy sám/sama letos či v uplynulých třech letech ve Vaší škole žáka s SPU?

Tabulka 6.6 Vzdělávání žáků s SPU v posledních 3 letech

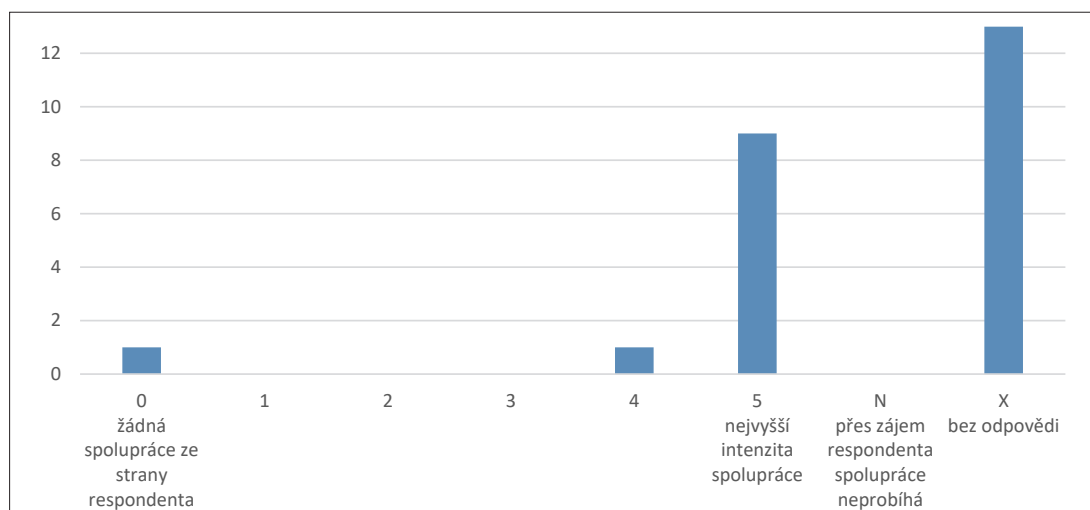
	n	%
ANO	22	91,67
NE	2	8,33

Naprostá většina respondentů ve sledovaném období vzdělávala žáky s SPU, což je pochopitelné, neboť se jedná o nejčastější druh speciálních vzdělávacích potřeb.

4. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s pracovníky školy, se kterými při kariérovém poradenství pro žáky s SPU spolupracujete. Hodnocení pozice, kterou zastáváte Vy, vynechejte.

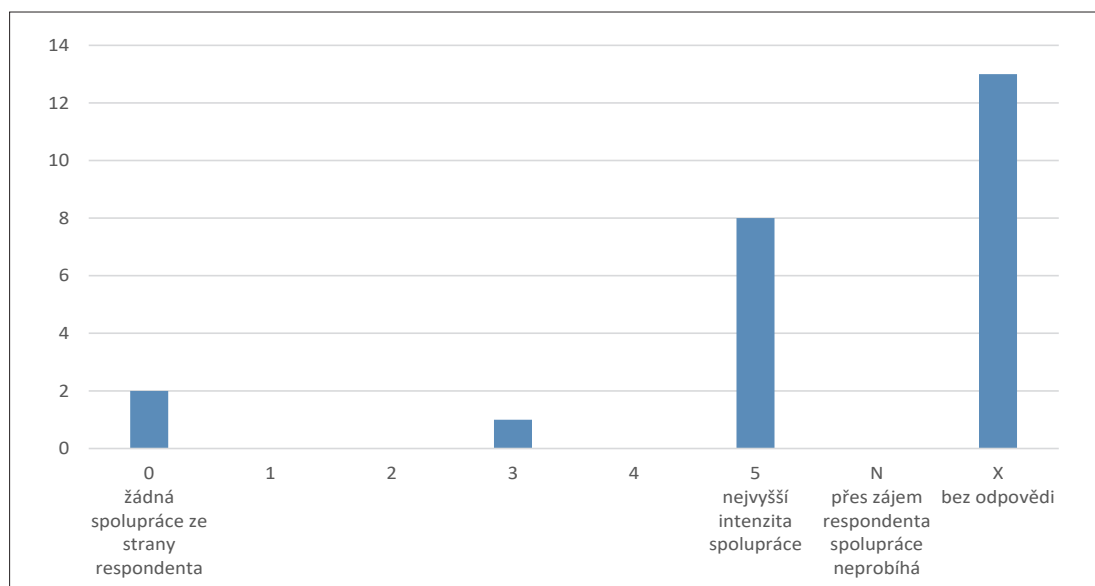
Následující grafy 6.30–6.34 zobrazují míru spolupráce respondentů v oblasti kariérového poradenství pro žáky s SPU s dalšími pracovníky školy, kteří se této činnosti obvykle účastní.

Graf 6.30 Intenzita spolupráce s výchovným poradcem

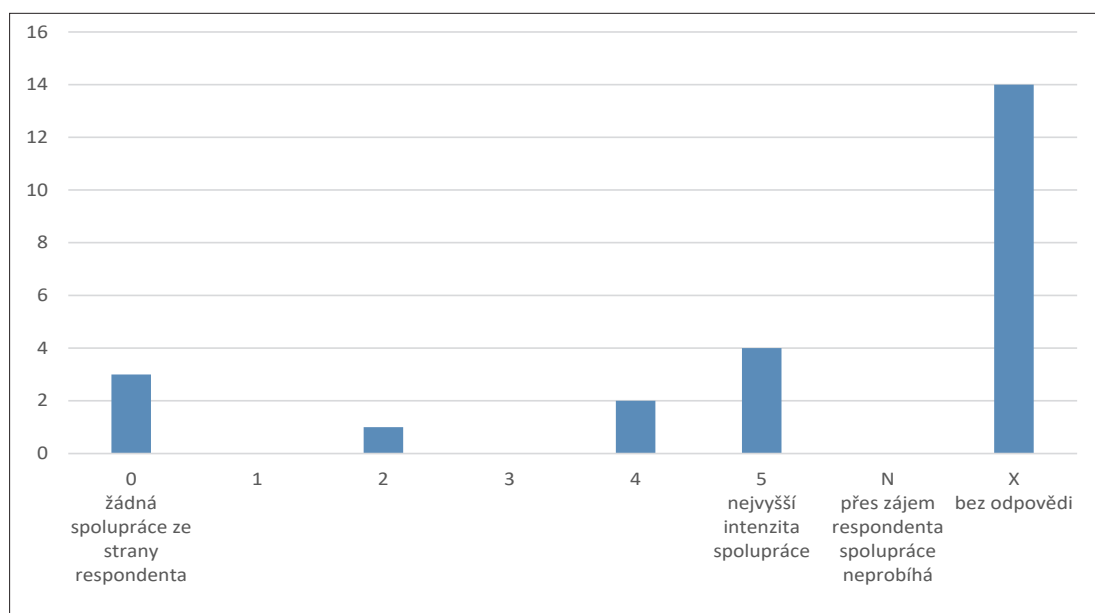
Vzhledem k tomu, že většina respondentů dotazníkového šetření byli výchovní poradci, zůstala tato otázka nejčastěji bez odpovědi.

Graf 6.31 Intenzita spolupráce se školním speciálním pedagogem

I v případě hodnocení intenzity spolupráce se speciálním pedagogem otázka zůstala nejčastěji bez odpovědi. Jelikož jsme v rámci dotazníku nezjišťovali, zda speciální pedagog na škole působí, vysoký podíl negativních, resp. žádných odpovědí může znamenat, že ve škole speciální pedagog nepracuje. Celkem 5 respondentů naopak deklaruje nejvyšší úroveň vzájemné spolupráce.

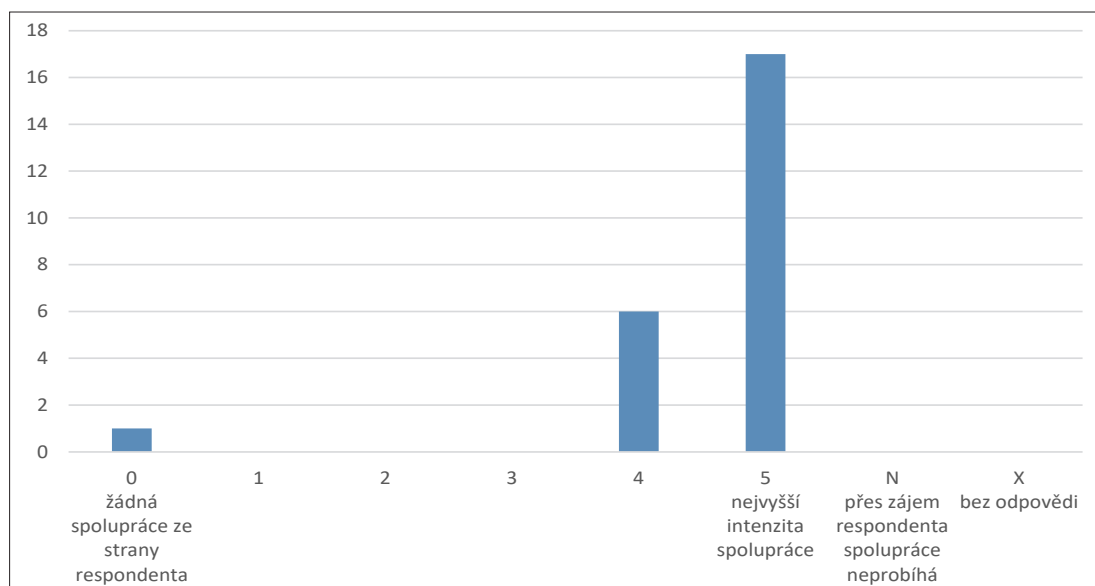
Graf 6.32 Intenzita spolupráce se školním psychologem

Taktéž u intenzity spolupráce respondentů se školním psychologem otázka zůstala ve většině případů nezodpovězená. I zde to bylo nejspíš způsobeno tím, že v dané škole školní psycholog nepůsobí. Respondenti, kteří se spoluprací se školním psychologem

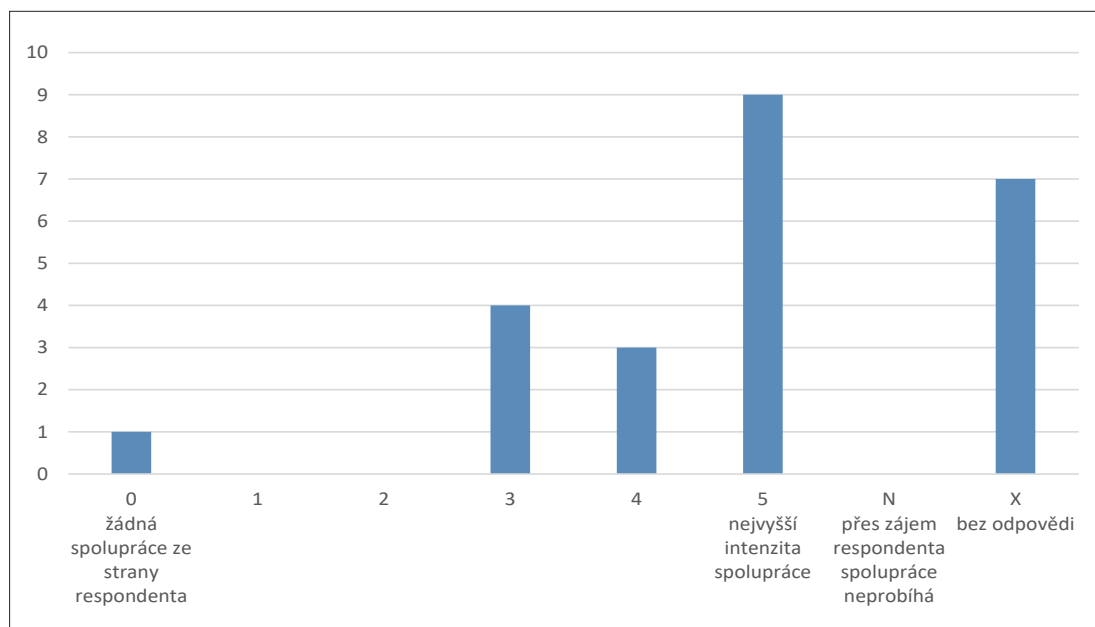
zkušenost mají, označili tuto spolupráci převážně jako intenzivní (hodnocení 4 a 5), v jednom případě byla hodnocena jako méně intenzivní (hodnocení 2).

Graf 6.33 Intenzita spolupráce s třídním učitelem

Spolupráce s třídním učitelem je dle sdělení respondentů velmi intenzivní, v případě jednoho respondenta tato spolupráce neprobíhá. Toto zjištění není překvapující, třídní učitel by měl své žáky znát, a právě proto by se měl na kariérovém poradenství svých žáků intenzivně podílet.

Graf 6.34 Intenzita spolupráce s učitelem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Spolupráci s vyučujícím vzdělávací oblasti Člověk a svět práce nejvíce respondentů hodnotilo jako intenzivní. Poměrně velký podíl respondentů nicméně ponechal tuto otázku bez odpovědi. Celkem 4 respondenti označili spolupráci s vyučujícím této vzdělávací oblasti jako průměrnou. Vysoký podíl absence odpovědí může naznačovat,

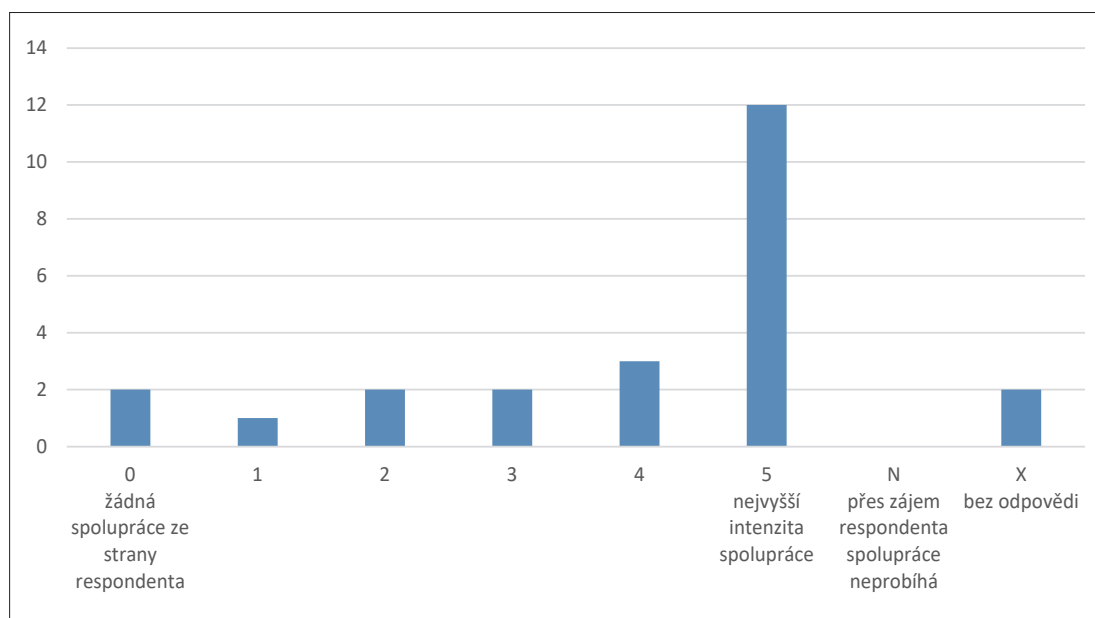
že ne ve všech školách zahrnutých v šetření je kariérové poradenství týmovou činností, do které se zapojují všichni relevantní aktéři.

Někteří respondenti uváděli další osoby, resp. instituce, které se na kariérovém poradenství v jejich škole podílejí, např. ředitelku, zástupce ředitele, vedení školy, metodika prevence sociálněpatologických jevů, vyučující některých předmětů či asistenta pedagoga. Objevila se i odpověď, že ve škole není funkce školního speciálního pedagoga, ani školního psychologa, ale vše je suplováno v SPC.

5. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky s SPU mimo školu.

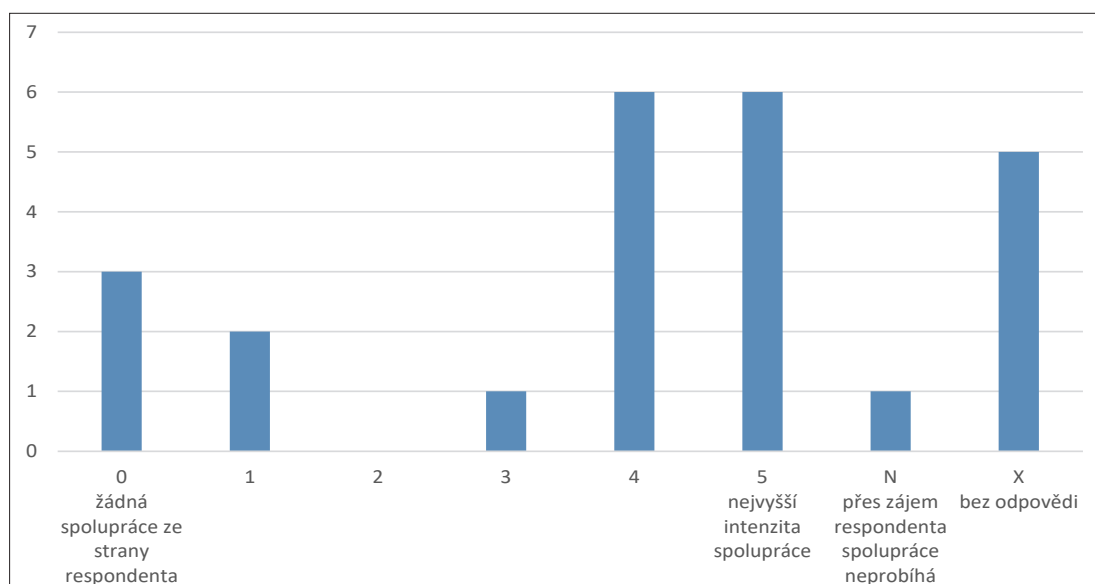
Následující grafy 6.35–6.40 zobrazují míru spolupráce respondentů šetření s pracovníky školských poradenských zařízení a dalších institucí, které se na kariérovém poradenství žáků s SPU podílejí.

Graf 6.35 Intenzita spolupráce s PPP

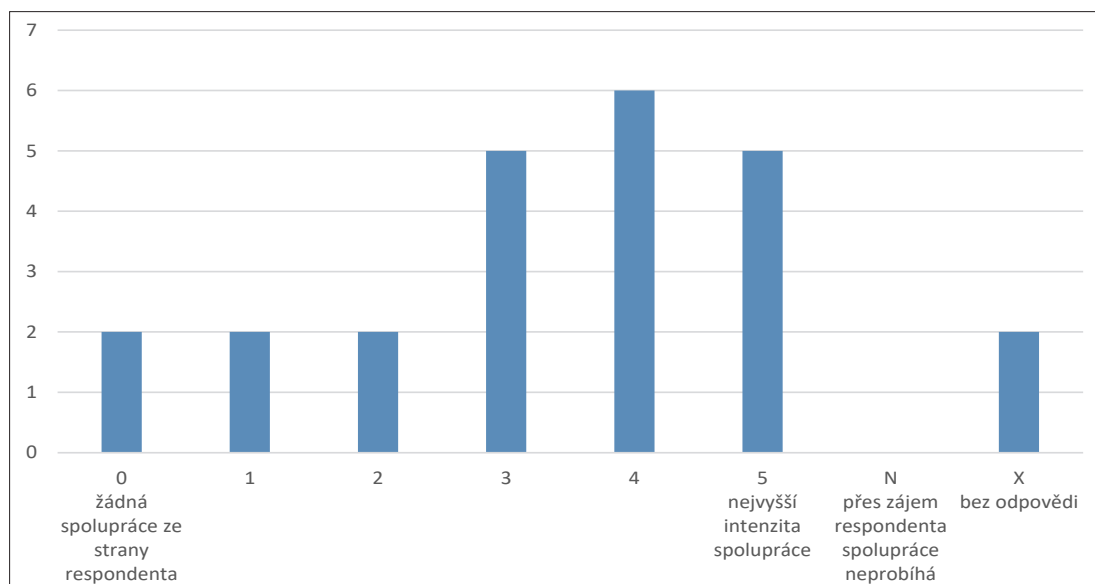
Převážná většina respondentů uvedla, že při kariérovém poradenství pro žáky s SPU spolupracují s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP). Absenci spolupráce s PPP deklarovali dva respondenti, stejný počet respondentů ponechal tuto otázku bez odpovědi. Celkem 75 % respondentů z těch, kteří uvedli, že spolupráce s PPP probíhá, ji hodnotili jako velmi intenzivní. PPP je školám při vzdělávání žáků s SPU nejbližším partnerem, její služby se zaměřují také na oblast kariérového poradenství.

Graf 6.36 Intenzita spolupráce s SVP

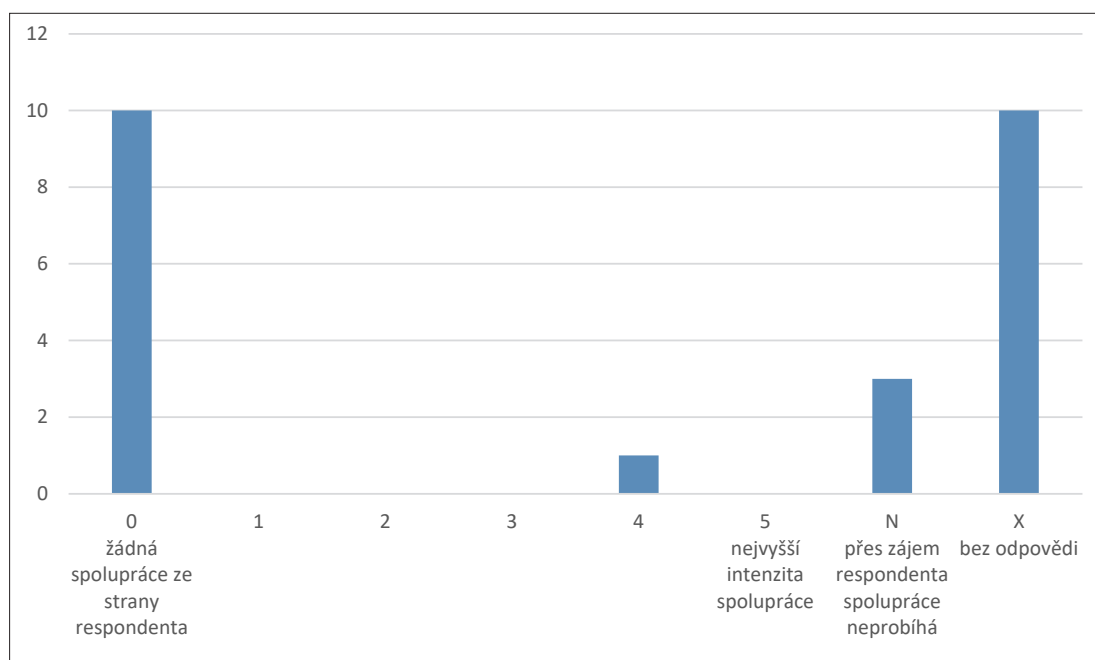
Střediska výchovné péče (SVP) figurují v podpoře kariérového poradenství žáků s SPU na školách respondentů v menším měřítku než PPP, přesto je spolupráce i s tímto poradenským pracovištěm čteněji zastoupena. Absenci spolupráce předpokládáme u 8 respondentů (odpověď 0 a X). U oslovených pracovníků, kteří s SVP spolupracují, převažuje intenzivní spolupráce. Je pravděpodobné, že podpora je využívána u žáků, kteří mají diagnostikovány současně specifické poruchy učení i chování.

Graf 6.37 Intenzita spolupráce s úřadem práce (IPS)

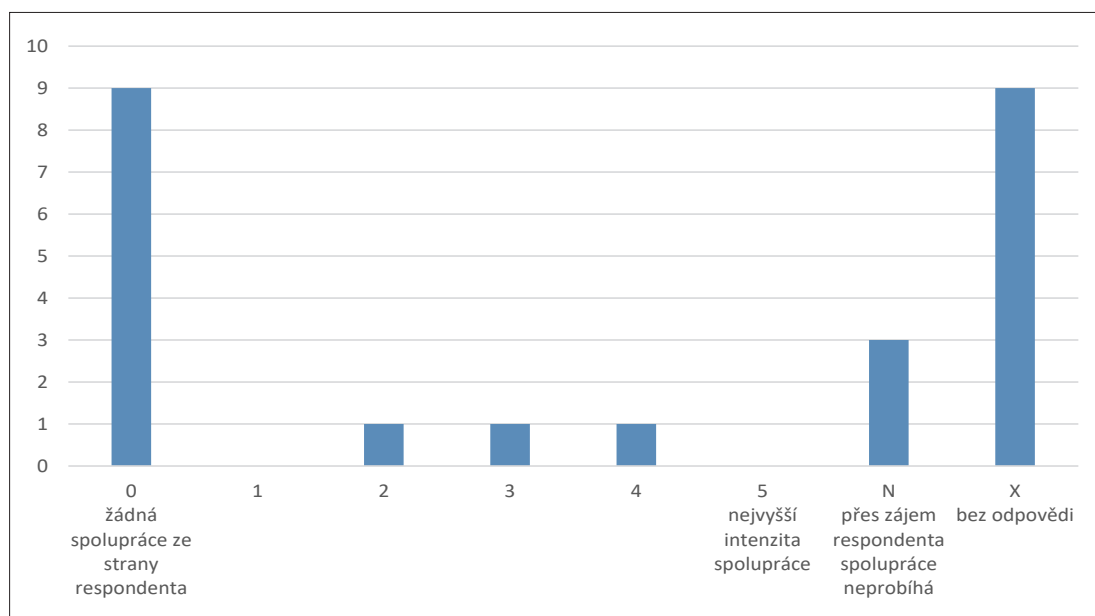
Spolupráce s úřadem práce je v oslovených školách častým jevem. Absenci spolupráce s tímto subjektem předpokládáme u 17% respondentů (odpovědi 0 a X). Ostatní respondenti tuto spolupráci hodnotí různě, převažuje však hodnocení svědčící o průměrné a vyšší intenzitě spolupráce.

Graf 6.38 Intenzita spolupráce – Dyscentrum Praha

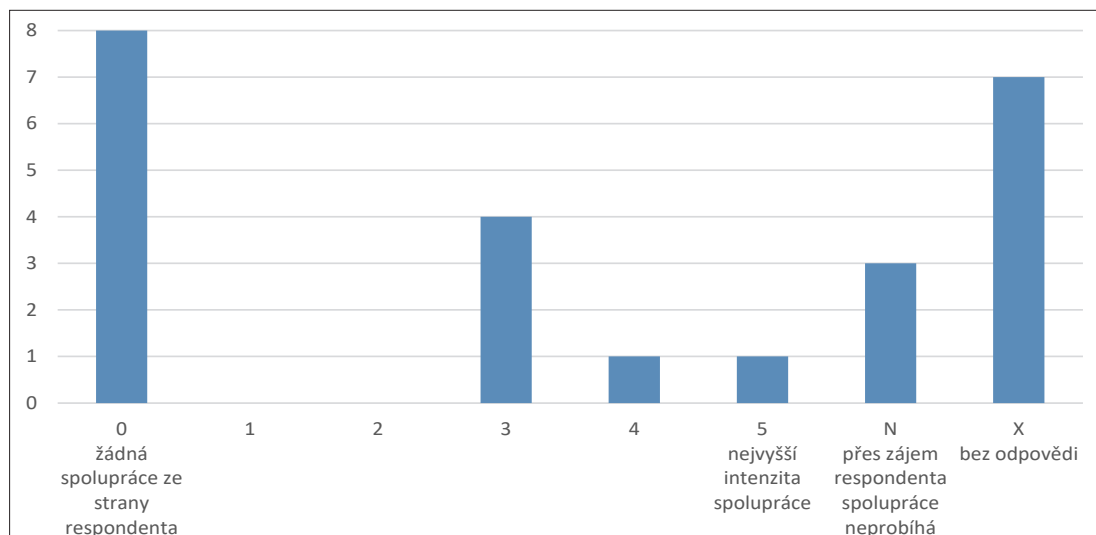
Většina respondentů nemá se spoluprací s Dyscentrem Praha zkušenost. Převážně intenzivní spolupráci s tímto subjektem deklaruje jeden respondent. Tři respondenti uvedli, že spolupráce s Dyscentrem Praha neprobíhá, přestože o ni projevili zájem. To může být způsobeno jednak regionálními aspekty (lokalizací centra v hlavním městě) a také omezenou kapacitou centra pro příjem nových klientů.

Graf 6.39 Intenzita spolupráce – Česká asociace kariérových poradců

Většina respondentů nemá zkušenost ani se spoluprací s Českou asociací kariérových poradců (ČAKP). I v případě tohoto subjektu respondenti uváděli zájem o vzájemnou spolupráci, který nebyl vyslyšen. Respondenti, kteří s ČAKP spolupracují, hodnotili míru spolupráce různě.

Graf 6.40 Intenzita spolupráce – Info Kariéra

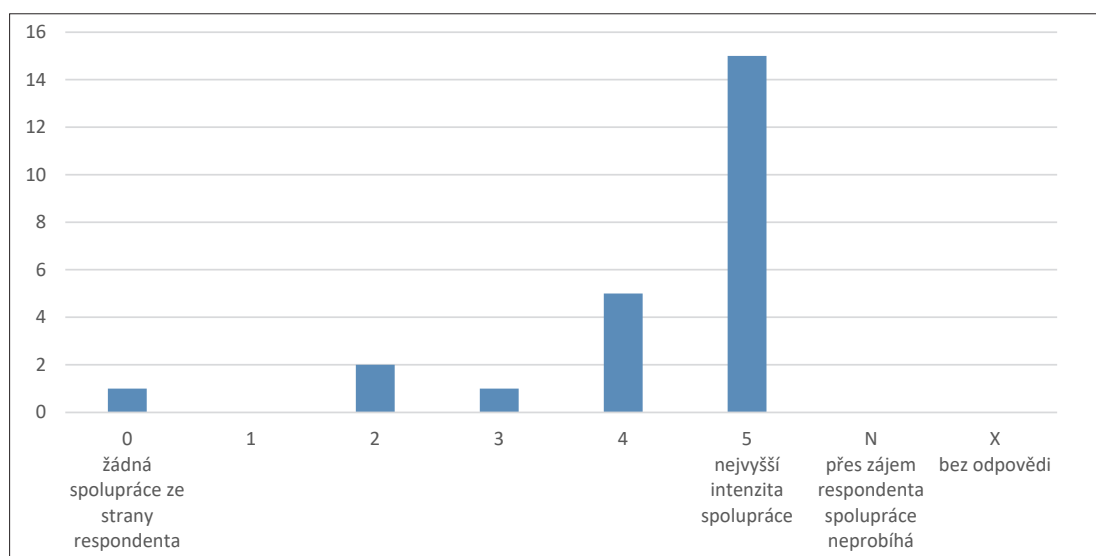
Větší míru spolupráce respondenti oproti předchozím neziskovým organizacím deklarovali respondenti v případě organizace Info Kariéra z Plzeňského kraje. Přesto i tomto případě převažují odpovědi vyjadřující, že s ní nespolupracují. Ti, kteří s Info Kariéra spolupracují, intenzitu vzájemné spolupráce hodnotí nejčastěji jako průměrnou.

Respondenti šetření zmiňovali i další externí subjekty, se kterými v rámci kariérového poradenství spolupracují, konkrétně se jedná o organizace: Místní akční skupina Opavsko a Kampak, o. p. s.

6. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu využívání dané formy spolupráce školy s rodiči žáka s SPU v oblasti kariérového poradenství.

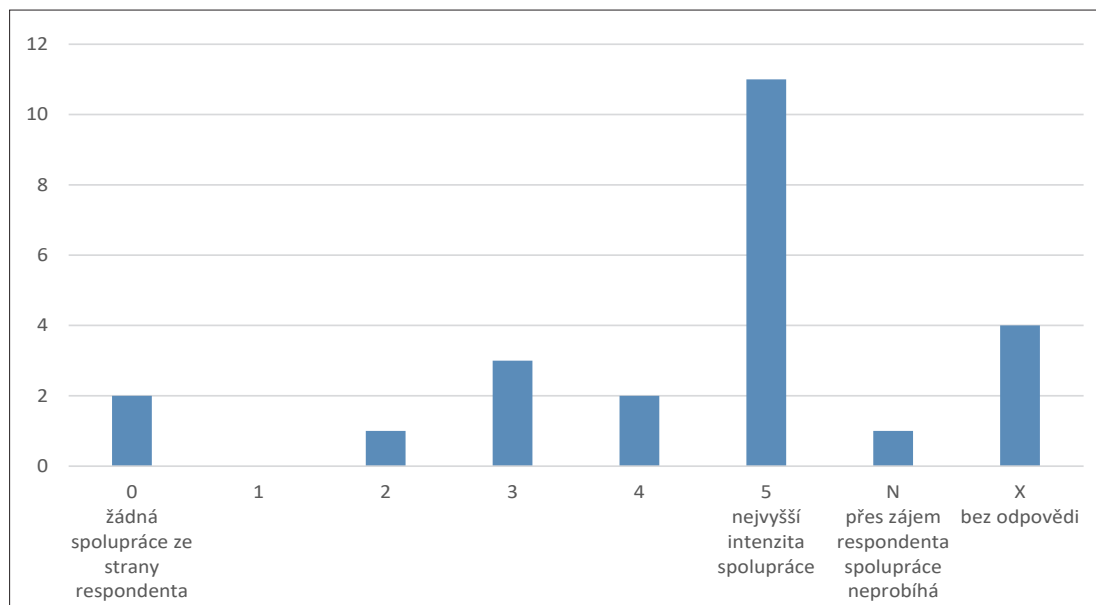
V grafech 6.41–6.45 je uvedena intenzita spolupráce respondentů se zákonnými zástupci žáků s SPU v oblasti kariérového poradenství dle formy této spolupráce.

Graf 6.41 Intenzita spolupráce s rodiči formou individuálních konzultací

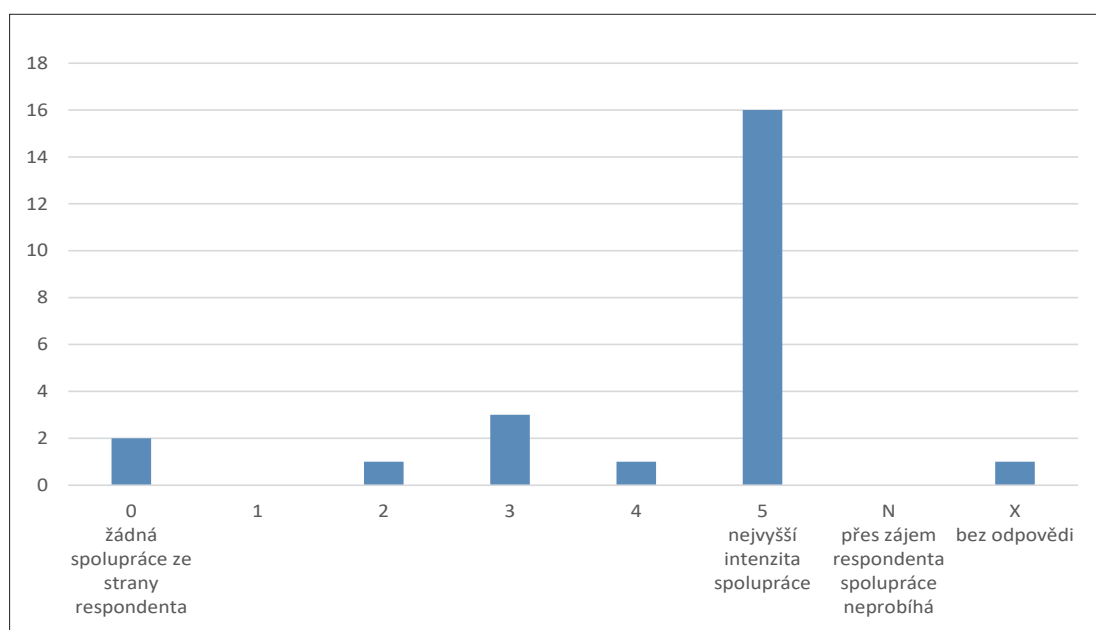
Z údajů v grafu je zřejmé, že individuální konzultace se zákonnými zástupci jsou respondenty v kariérovém poradenství často a intenzivně využívanou formou spolupráce. Absenci spolupráce se zákonnými zástupci žáka s SPU v oblasti kariérového poradenství deklaroval pouze jeden respondent.

Graf 6.42 Intenzita spolupráce s rodiči formou skupinových informačních schůzek

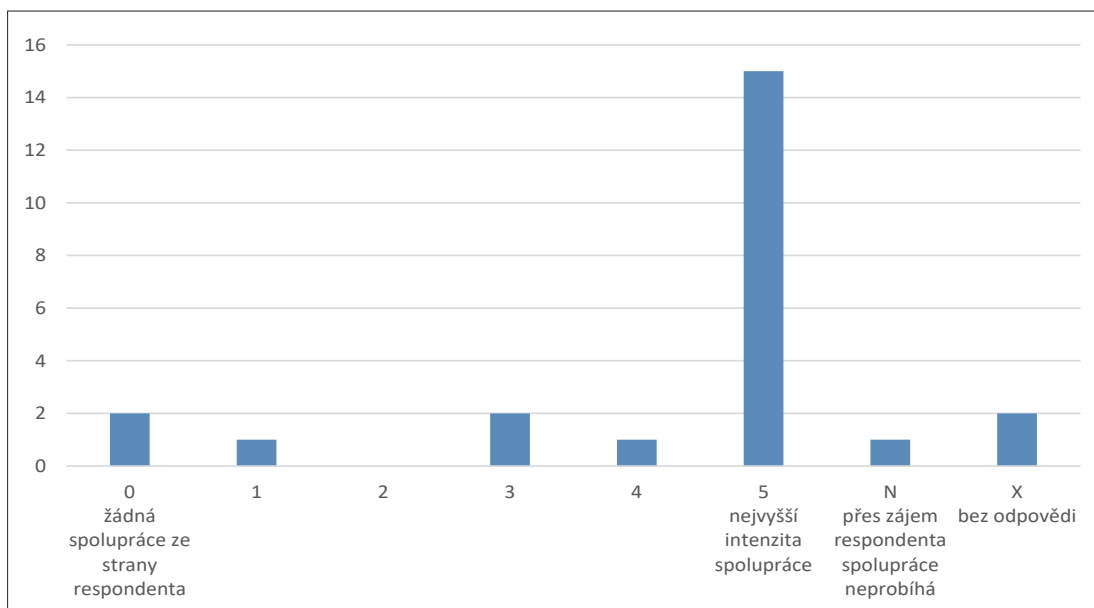
Využívání skupinových informačních schůzek pro zákonné zástupce žáků s SPU bylo deklarováno celkem 71 % respondentů, přičemž je nejčastěji tato forma spolupráce hodnocena jako velmi intenzivní. Jeden respondent uvedl, že rodiče žáků na tuto nabídku nereagovali, přestože z jeho strany byl o organizaci skupinového setkání zájem.

Graf 6.43 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání informačních letáků

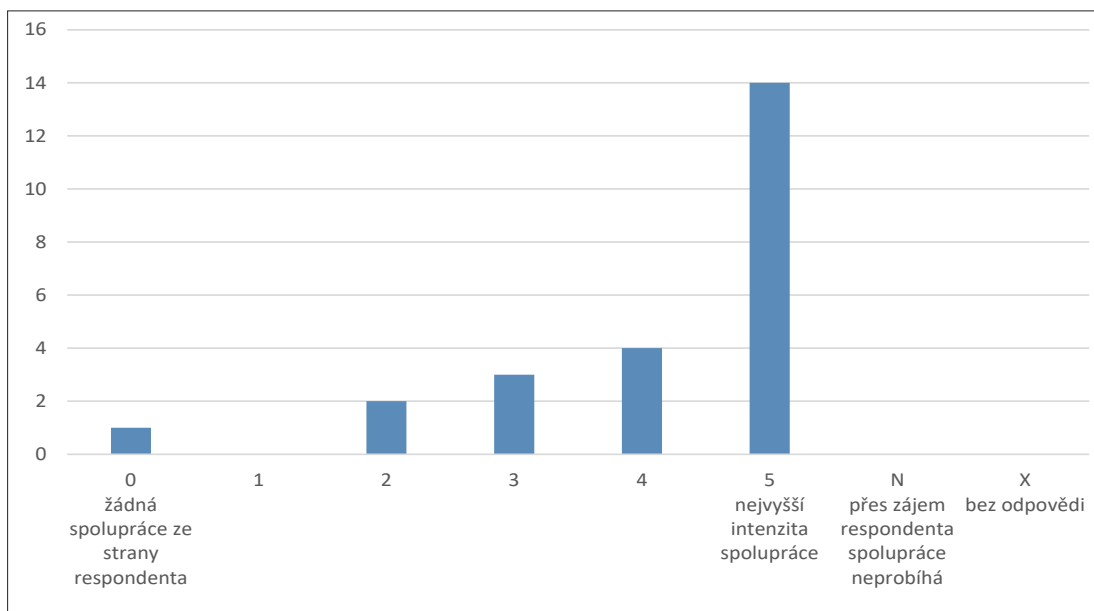
Naprostá většina respondentů velmi intenzivně využívá ve spolupráci se zákonnými zástupci žáků s SPU v oblasti kariérového poradenství nepřímou formu spolupráce spočívající v předávání tištěných informačních letáků.

Graf 6.44 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání odkazů na internet

Podobně četnou a intenzivně využívanou formou spolupráce se zákonnými zástupci žáků s SPU v oblasti kariérového poradenství je u oslovených respondentů předávání odkazů na internetové zdroje informací.

Graf 6.45 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání kontaktů na odborná pracoviště

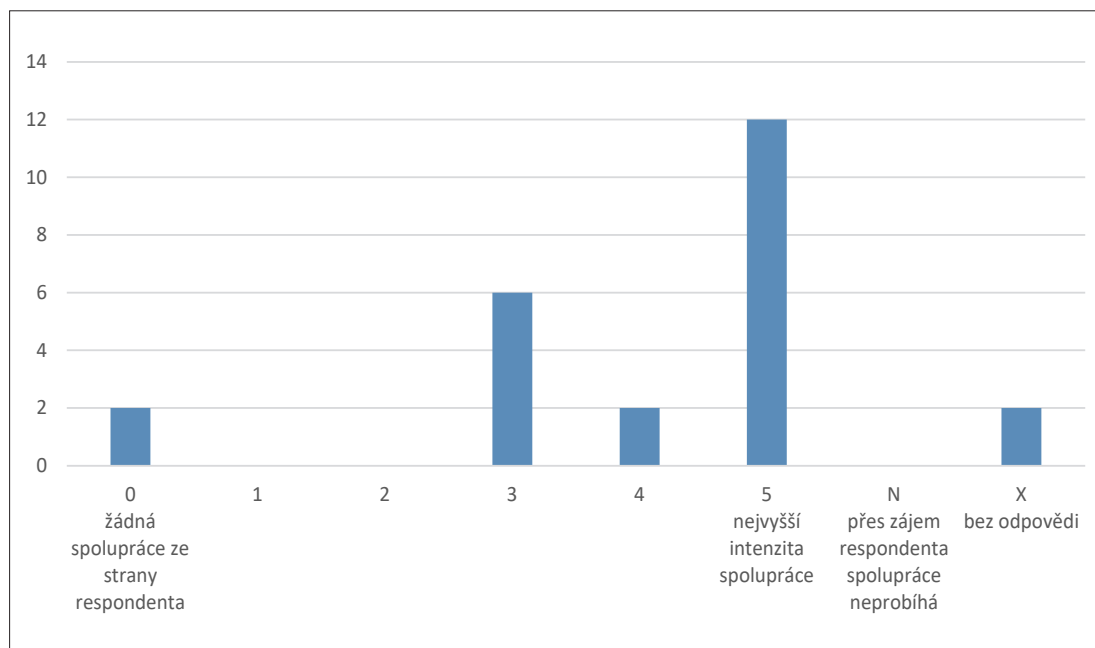

Podobně často zastoupenou formou spolupráce jako individuální konzultace je mezi oslovenými respondenty předávání kontaktů na odborná pracoviště. I o této formě spolupráce respondenti uvádějí, že je velmi intenzivní.

7. Na škále 0–5 (0 = na tuto oblast není spolupráce zaměřená, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem v této oblasti nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků s SPU v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech.

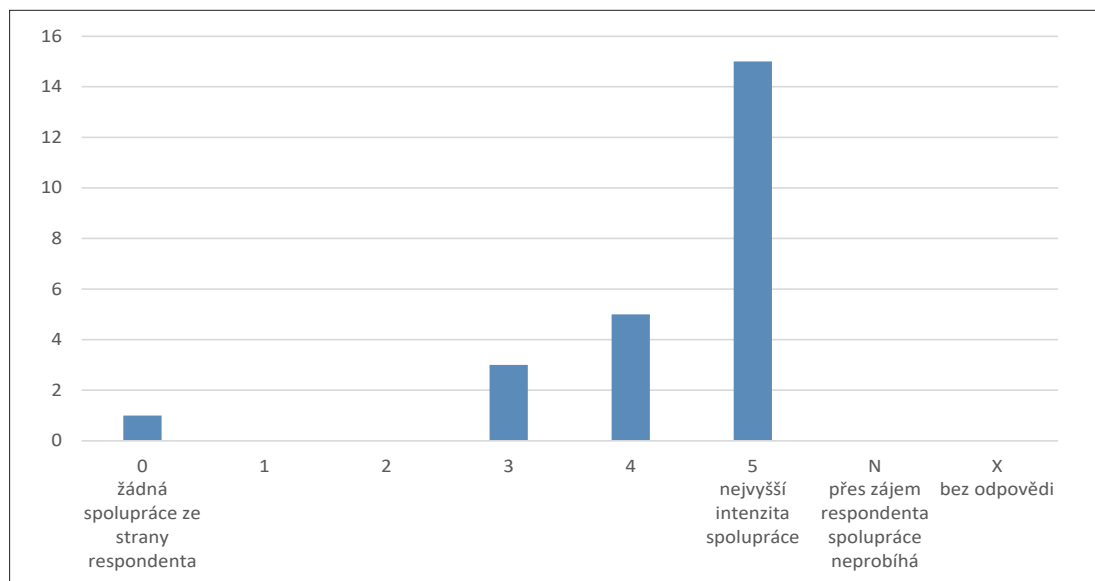
Následující grafy zobrazují intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků s SPU ve vazbě na uvedené tematické oblasti kariérového poradenství.

Graf 6.46 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování a konzultací výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka

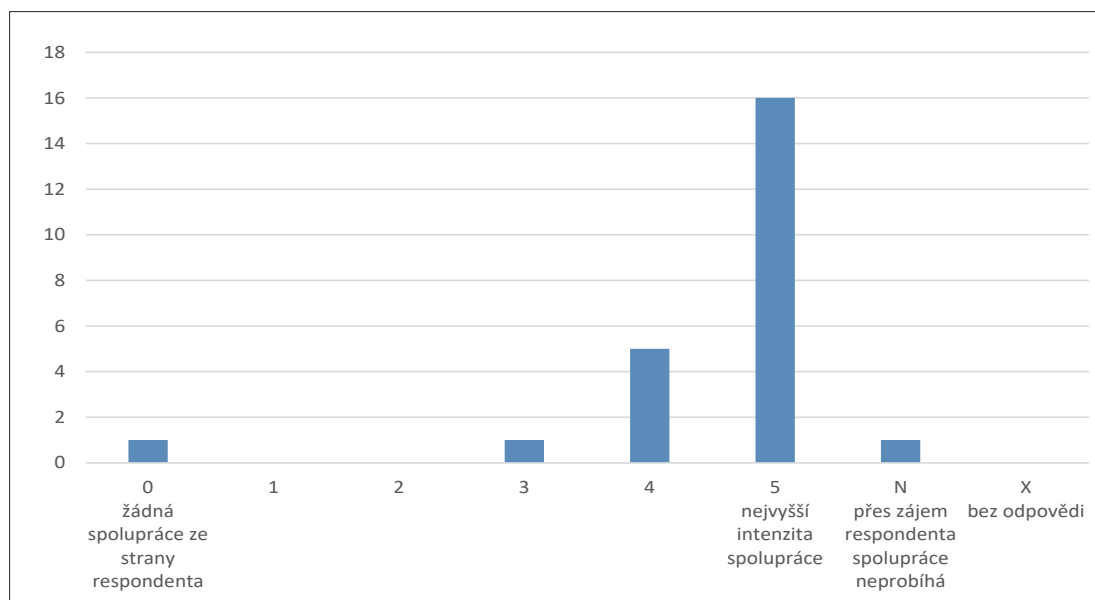
Většina respondentů uvedla, že se zákonnými zástupci intenzivně spolupracují v oblasti poskytování a konzultací výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka. Absenci spolupráce v této oblasti předpokládáme u čtyř respondentů (odpovědi 0 a X).

Graf 6.47 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka s SPU

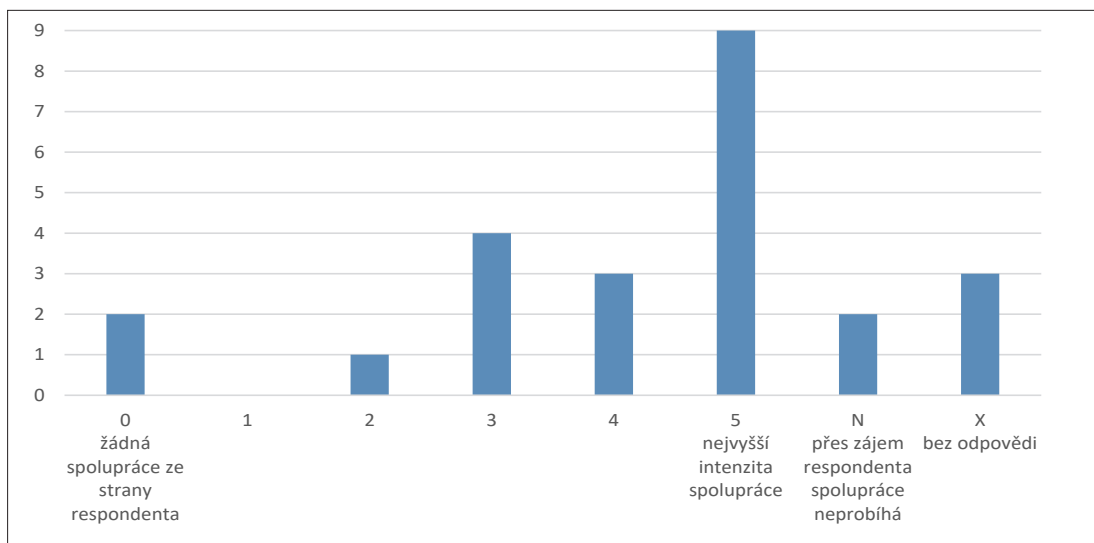
Naprostá většina respondentů deklaruje zkušenost s poskytováním informací o studijních oborech vhodných pro žáka s SPU. Tuto formu spolupráce popisují oslovení respondenti většinou jako velmi intenzivní.

Graf 6.48 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů

Naprostá většina respondentů má také zkušenost s poskytováním informací o nabídce škol nebo zaměstnavatelů. Absenci zkušenosti s touto oblastí kariérového poradenství uvedl jeden respondent, což je poněkud s podivem, protože je to základní informace, která je poskytována i žákům bez SVP. Jeden respondent zmínil, že poskytování informací v této oblasti nebylo i přes jeho zájem ze strany zákonných zástupců využito.

Graf 6.49 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením

Absenci zkušenosti s předáváním informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením předpokládáme u pěti respondentů (odpovědi 0 a X). Respondenti, kteří zkušenost s předáváním informací o službách mají, hodnotí spolupráci se zákonnými zástupci žáků s SPU v této oblasti jako velmi intenzivní.

- 8. Vyberte a seřadte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce s pracovníky speciálně-pedagogického centra (SPC) v oblasti kariérového poradenství pro žáky s SPU. Vybrané položky seřadte podle četnosti využívání (na prvním místě uveďte nejčastěji využívanou formu).**

Graf 6.50 Shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC v oblasti kariérového poradenství pro žáky s SPU

9. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou VHODNÉ pro žáka s SPU z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

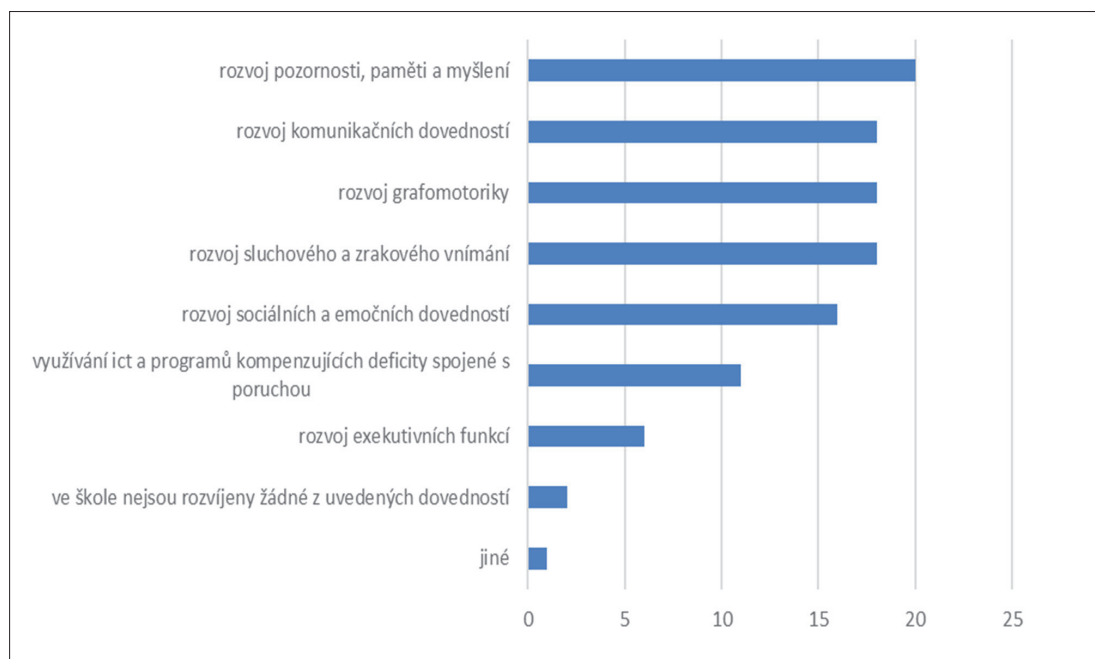
Většina respondentů se shoduje, že konkrétní obor nelze stanovit, volba je vždy individuální s ohledem na individuální charakteristiky a dispozice žáka. V případě doporučení konkrétních oborů volili respondenti převážně učební obory, např. kosmetička, kadeřnice, karosář, autolakýrník, ošetřovatel, zahradník, elektrikář, prodavač, zedník, knihař, kuchař, a to i obory s maturitou (záleží na specifikaci poruch učení). Někteří respondenti se domnívají, že v podstatě se dá zvládnout jakýkoliv obor, když se dodržují doporučení daná PPP, ale i gymnázium a následně VŠ.

10. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou NEVHODNÉ pro žáka s SPU z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

I v této otázce respondenti nejčastěji uváděli, že nelze při stanovování nevhodného oboru pro žáky s SPU zobecňovat a je vždy třeba přihlížet k jejich individuálním charakteristikám zahrnujícím mimo jiné druh a míru závažnosti poruchy, volní a kognitivní vlastnosti i žákovy individuální preference, rodinné zázemí apod. V případě konkrétních oborů, které nejsou pro žáky s SPU vhodné, uváděli respondenti nejčastěji gymnázium.

11. Uvedte, které specifické dovednosti u žáků s SPU ve Vaší škole cíleně rozvíjíte (např. prostřednictvím předmětu speciálněpedagogické péče)?

Graf 6.51 Specifické dovednosti, které jsou u žáků s SPU cíleně rozvíjeny

Z uvedených možností respondenti uváděli, že nejčastěji jsou v jejich školách rozvíjeny pozornost, paměť a myšlení, naopak nejméně exekutivní funkce. Dva respondenti odpověděli, že v jejich škole nejsou rozvíjeny žádné z uvedených možností, což je poněkud překvapivé, pokud by se jednalo o respondenty ze ZŠ. Jsou-li ve škole

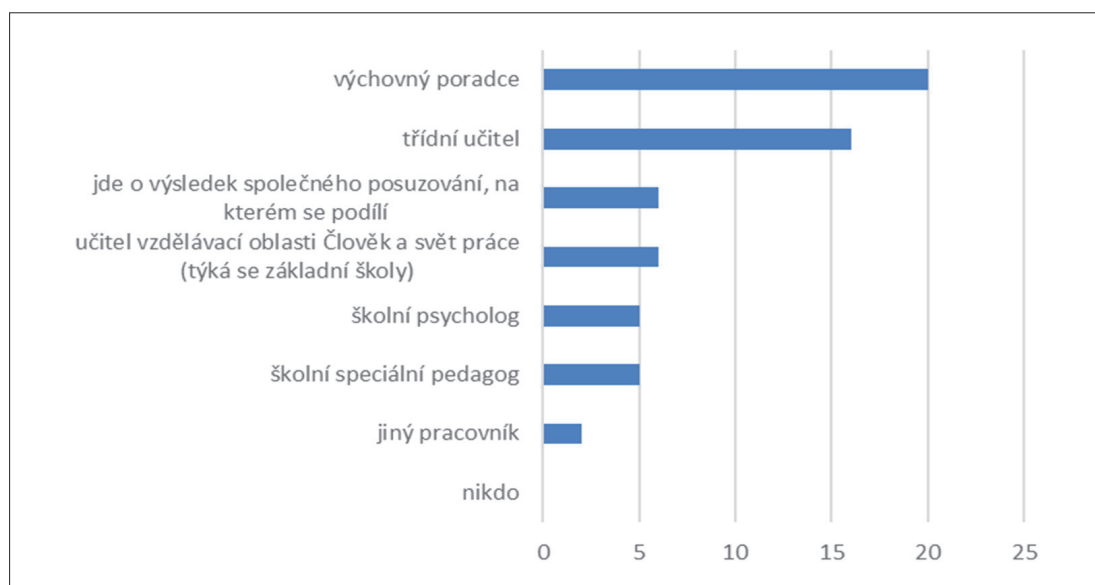
vzdělávání žáci s SPU, podpora rozvoje těchto dovedností je vedle reedukací v řadě oblastech začleňována i v rámci běžných výukových aktivit (zejména na 1. stupni ZŠ). V případě středních škol tato situace nastat může, protože reedukační aktivity pro žáky s SPU na tomto stupni vzdělávání již běžně realizovány nejsou.

12. Ve kterém ročníku začínáte ve Vaší škole u žáků s SPU systematicky s kariérovým poradenstvím?

Nejvíce respondentů (14) uvedlo, že u žáků s SPU začíná být v jejich škole systematicky realizováno kariérové poradenství od 8. ročníku. Dále tři respondenti uvedli, že s kariérovým poradenstvím pro žáky s SPU začínají v 7. ročníku. Ve třech základních školách deklarují, že s kariérovým poradenstvím začínají již od 1. ročníku. Dva respondenti uvedli, že s kariérovým poradenstvím začínají ve 3. ročníku.

13. Kdo se ve Vaší škole zabývá diagnostikou studijních předpokladů u žáka s SPU? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

Graf 6.52 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají diagnostikou studijních předpokladů žáka s SPU

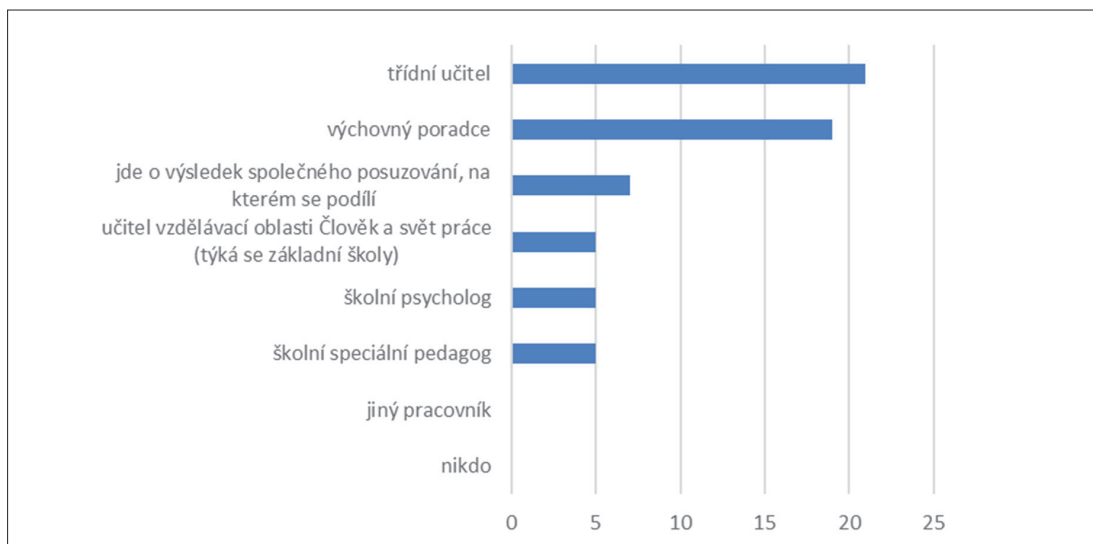

Z grafu vyplývá, že diagnostikou studijních předpokladů se ve školách nejčastěji zabývá výchovný poradce a třídní učitel. Nejméně často se na tomto procesu podílí školní psycholog a školní speciální pedagog, což je dáno stále nízkým počtem těchto odborných pozic v základních a středních školách.

Dále v souvislosti s diagnostikou studijních předpokladů u žáka s SPU respondenti zmiňovali tyto pracovní pozice: asistent pedagoga, pracovník SPC (psycholog, speciální pedagog), pracovník PPP nebo jiný učitel (často učitel předmětu, v němž žák vyniká).

14. Kdo se ve Vaší škole zabývá posuzováním pracovního potenciálu žáka s SPU? Uvedte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejnintenzivnější míry zapojení.

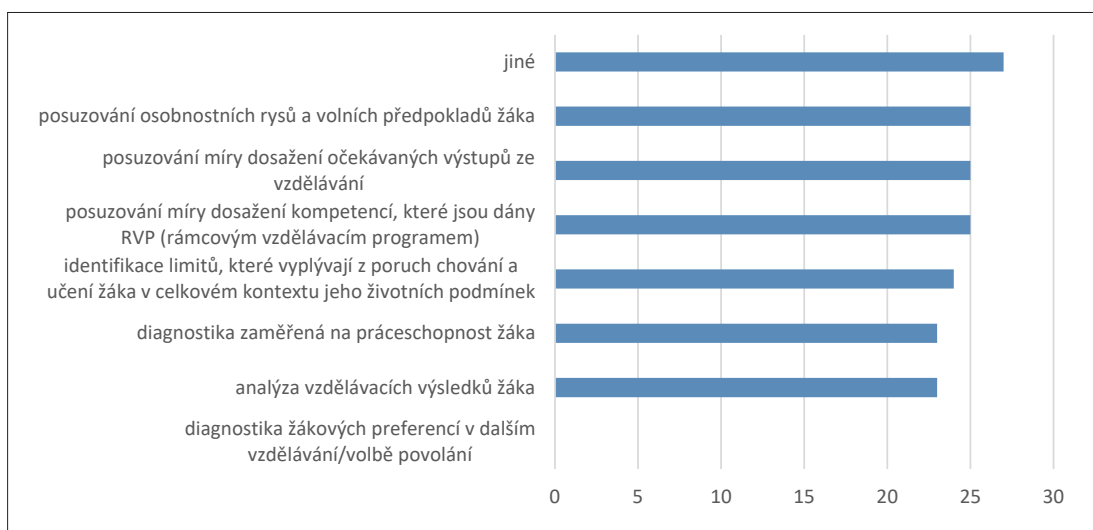
Graf 6.53 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka s SPU

Z četností výskytu odpovědí získaných v dotazníkovém šetření je zřejmé, že respondenti nejčastěji uváděli třídního učitele a výchovného poradce. V odpovědi „jiný pracovník“ byl zmiňován například asistent pedagoga, pracovník SPC (psycholog, speciální pedagog) nebo kariérový poradce.

15. Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáka s SPU? Seřadte podle významu, který podle vás jednotlivé způsoby diagnostiky v dané oblasti kariérového poradenství mají, a to tak, že na prvním místě uvedte ten nejvýznamnější.

Graf 6.54 Shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství

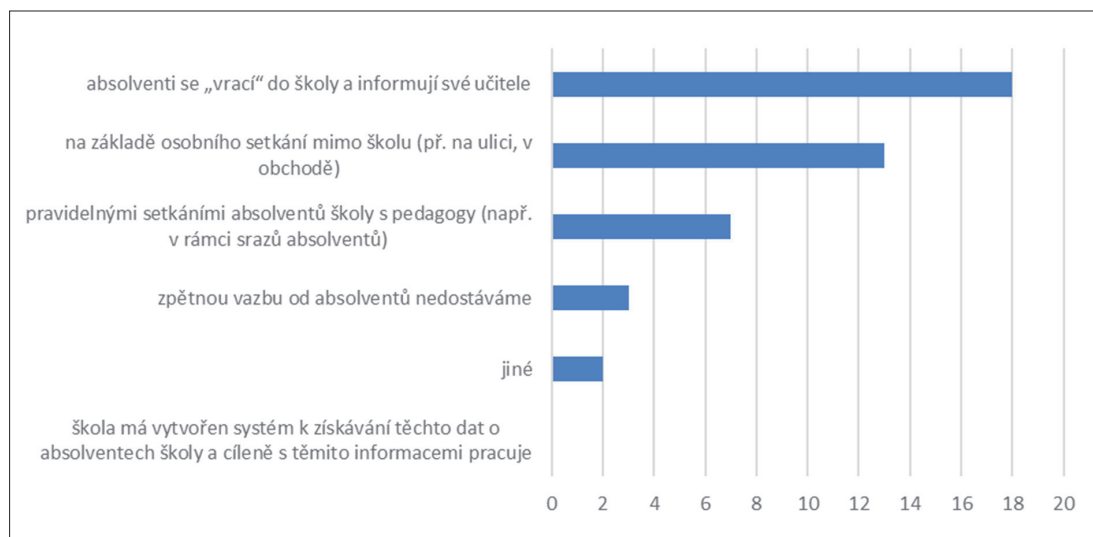

Respondenti nejčastěji uváděli jiné způsoby diagnostiky než možnosti uvedené v nabídce. Jednalo se o diagnostiku na úřadu práce a v PPP. Způsoby diagnostiky uvedené

v nabídce jsou poměrně rovnoměrně zastoupeny, s výjimkou diagnostiky žákových preferencí v dalším vzdělávání / volbě povolání, kterou neuvedl žádný z respondentů.

16. Jakým způsobem dostáváte od absolventů Vaší školy s SPU zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání, případně o pracovním uplatnění?

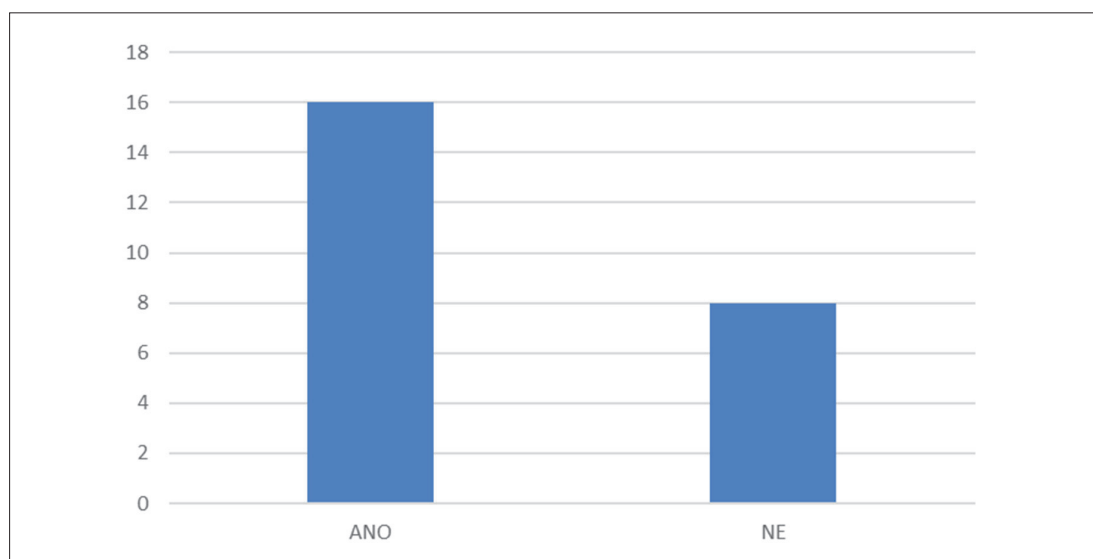
Graf 6.55 Způsoby získávání zpětné vazby od absolventů s SPU

Nejčastěji volenou formou získávání zpětné vazby jsou dle respondentů návštěvy absolventů ve školách, kde informují své učitele o svém studiu nebo pracovním uplatnění. V položce „jiné“ respondenti uváděli získávání informací přes mladší sourozence, kteří se ve škole vzdělávají.

17. Domníváte se, že máte dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s SPU? Pokud ANO, uveďte, kde jste tyto kompetence získal/a a jakým způsobem.

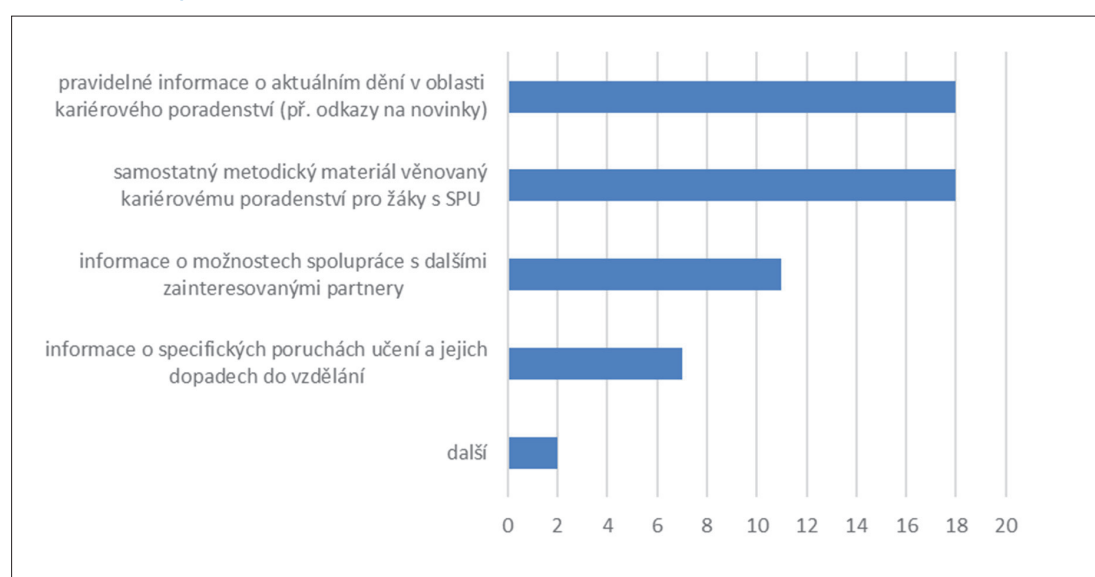
Graf 6.56 Kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům s SPU

Z údajů v grafu je zřejmé, že se za kompetentní považují dvě třetiny respondentů. Mezi způsoby získání kompetencí ke kariérovému poradenství respondenti nejčastěji uváděli studium výchovného poradenství, často i v kombinaci se studiem speciální pedagogiky. Často byla uváděna i získaná praxe v oblasti. Několik respondentů uvedlo kvalifikační studium pro metodiky prevence a absolvování kurzů DVPP. Jeden z respondentů zmínil studium kariérového poradenství, spolupráci s PPP a sdílení s pracovníky, kteří se danou problematikou dlouhodobě a odborně zabývají a mají mnoho zkušeností.

18. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti?

Graf 6.57 Informace ke zkvalitnění kompetencí v oblasti poskytování služeb kariérového poradenství žákům s SPU

Z údajů v grafu 6.57 je zřejmé, že respondenti projeví zájem o pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti a metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství zaměřený na žáky s SPU. Dva respondenti by uvítali ještě další formy podpory – volně dostupné baterie testů vhodné pro kariérové poradenství.

19. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterými byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s SPU.

Níže jsou uvedeny podněty respondentů ve formě, jak jimi byly uvedeny v dotazníku.

- Žáci většinou nedbají dobře míněných rad ohledně dalšího vzdělávání, přeceňují své schopnosti.
- Současná situace vyhovuje, ale je co vylepšovat.
- Žákům s SPU se věnuje pozornost a péče odpovídající významu tohoto rozhodování, mají podle stupně poruch přiměřené možnosti další vzdělávací cesty a nacházení ve školách podporu nejen pro volbu, ale i úspěšnou realizaci.
- Nutnost individuálního přístupu, nejen u žáků s SPU.

- Pokud bych měla souhrnně hodnotit práci KP v základní škole, tak je to činnost, kterou vykonává učitel při svém plném úvazku. Mnohdy (tak jako u nás na ZŠ) zajišťuje VP a KP jeden učitel (430 žáků, 70 žáků s doporučením PO, 65 žáků v 9. třídách). Z toho jasně vyplývá velké časové zatížení, s tím souvisí velké pracovní vypětí ve všech pracovních oblastech (učitel, VP, KP).
- V naší oblasti není mnoho oborů, které by vyhovovaly žákům s SPU.
- Složitá situace zvláště u nemotivovaných žáků – bez volných vlastností, bez podpory rodiny, kteří vyrůstají v patologickém prostředí s naprosto odlišnými rodinnými hodnotami.
- Na středních školách oborově zaměřených, kdy si žáci už víceméně vybrali „kariéru“, je působení kariérového poradce už trochu „omezené“.
- Současná situace v kariérovém poradenství se výrazně zlepšuje díky práci pedagogicko-psychologických poraden, úřadu práce, spolupráci mezi základními a středními školami a projektům včetně evropských.
- Na naší škole mají žáci dostatek informací a podpory k volbě povolání, ne vždy toho všichni využijí.
- Na školách chybí pozice kariérového poradce, který by měl výrazně snížený úvazek o cca 5 hodin týdně a mohl se kariérovým poradenstvím na škole systematicky zabývat a v oboru systematicky vzdělávat.
- Hodilo by se více informací prostřednictvím webinářů, seminářů, metodických materiálů.

7 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s NKS pohledem poradenských pracovníků SPC (výsledky dotazníkového šetření)

Renáta Vrbová

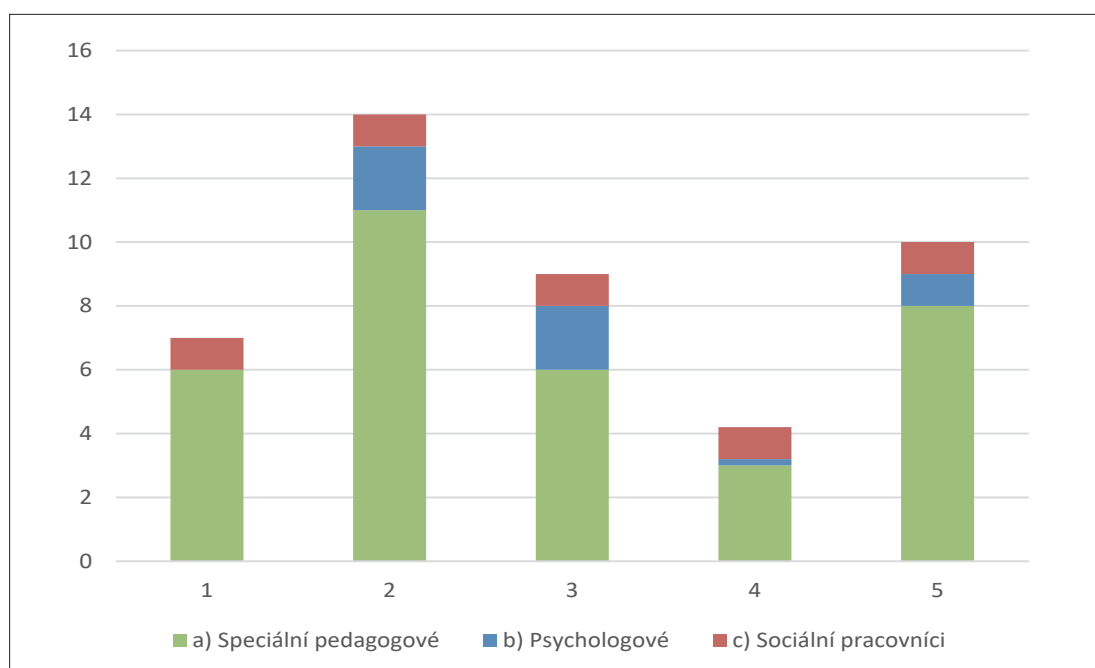
Celkem vyplnilo dotazník: 5 respondentů.

Dotazník vyplnilo pouze 5 SPC pro NKS. Příčiny malého počtu odpovědí mohou spočívat v tom, že:

- dotazník byl rozesílán v době lockdownu kvůli covidové pandemii;
- v některých krajích jsou SPC pro všechna postižení dohromady a dotazník vyplňoval jeden pracovník za celé SPC;
- některá SPC se kariérovým poradenstvím zabývají jen velmi okrajově a necítila se kompetentní dotazník vyplnit.

1. Uveďte prosím počet odborných pracovníků ve Vašem SPC.

Graf 7.1 Odborní pracovníci v SPC

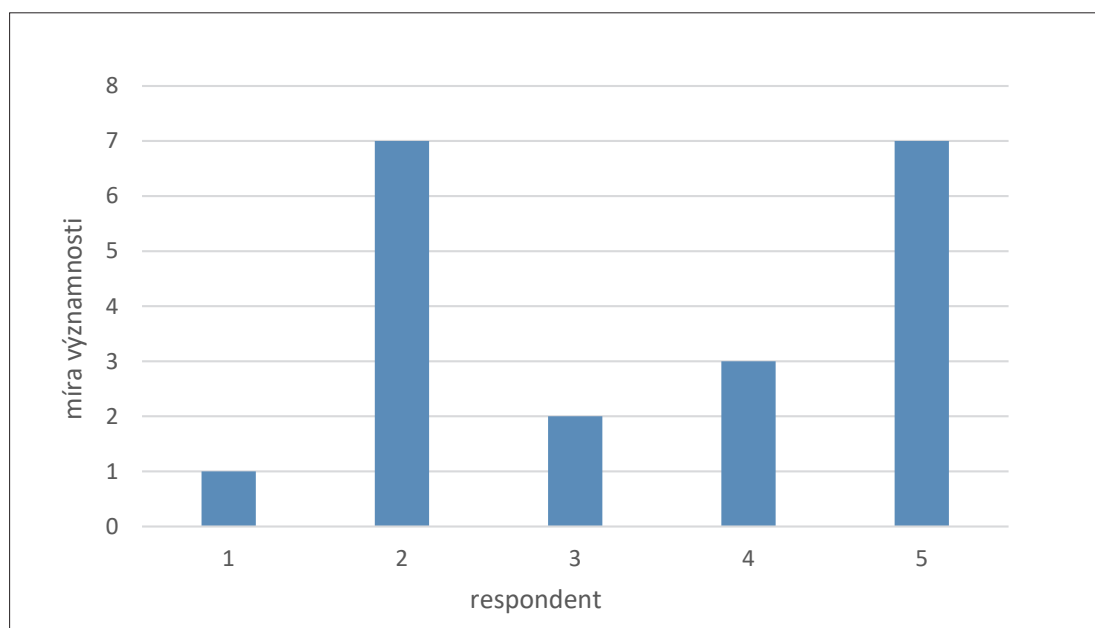
Z grafu je zřejmé, že v SPC pro NKS převládají početně speciální pedagogové – logopedi nad ostatními profesemi. Důvod je zcela zřejmý. Logopedi jsou jediní speciální pedagogové, kteří si dělají vlastní diagnostiku zakončenou diagnózou. Nejsou tedy závislí na diagnostice lékaře nebo jiného zdravotnického odborníka. I na tomto vzorku se ukazuje, že v SPC chybí psychologové, kteří jsou důležití pro doplnění diagnostiky. Za pozitivní můžeme považovat, že všech pět SPC, která se zapojila do dotazníkového šetření, disponuje sociálním pracovníkem.

2. Uvedte, kdo se ve Vašem SPC zabývá kariérovým poradenstvím.

Z odpovědí na otázku vyplynulo, že v SPC není pracovník, který by se zabýval prioritně kariérovým poradenstvím. Každý speciální pedagog a psycholog si tuto problematiku řeší u svých dlouhodobých klientů sám, případně v tandemu speciální pedagog – psycholog. Alarmující je, že jedno SPC uvedlo, že se kariérovým poradenstvím na jejich pracovišti nezabývá vůbec nikdo.

3. Uvedte, jakou důležitost přikládáte ve Vaší instituce kariérovému poradenství – například ve srovnání s ostatními činnostmi realizovanými ve Vašem ŠPZ (0 = není důležité, 1 = málo důležité, 7 = velmi důležité).

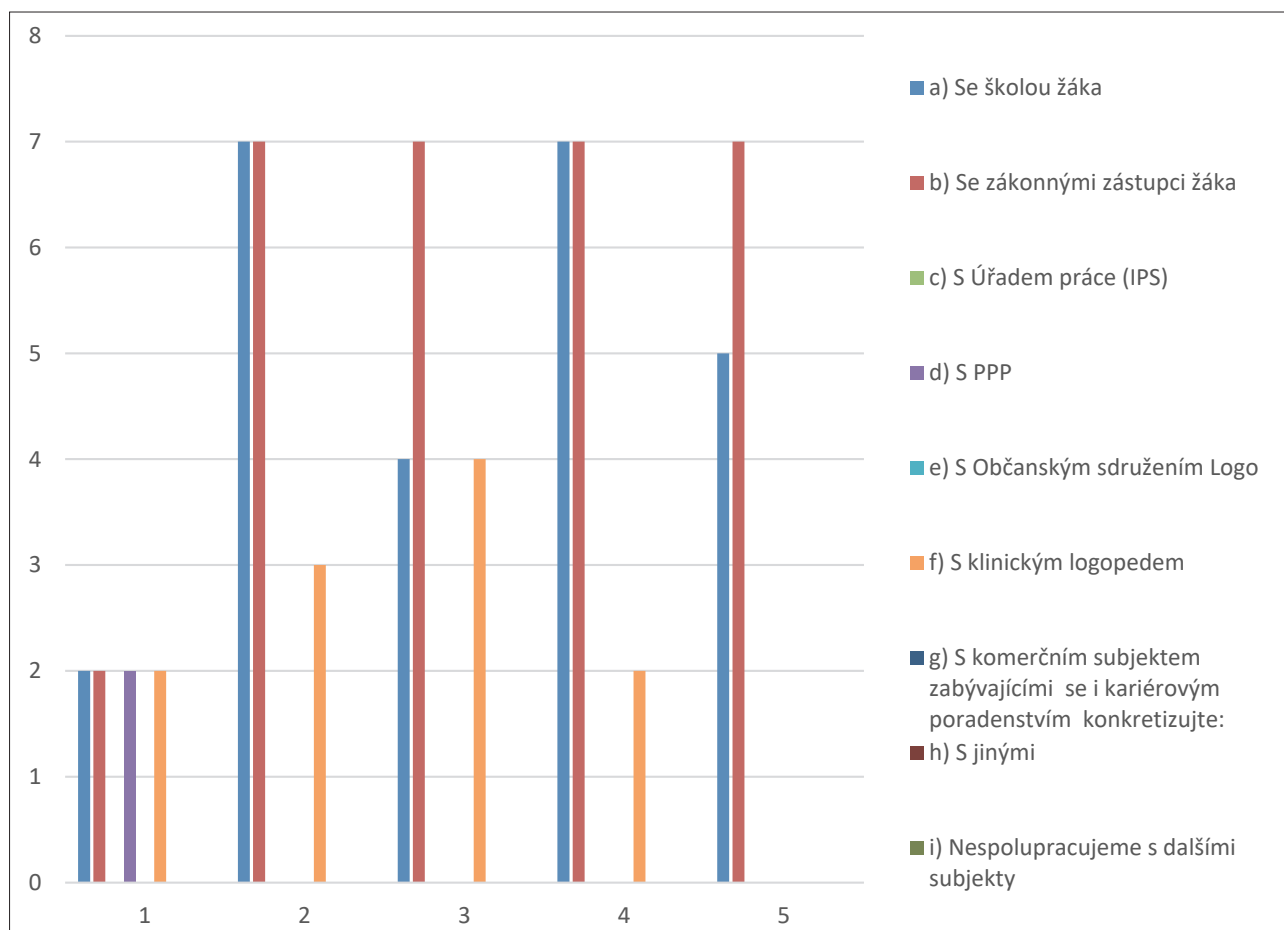
Graf 7.2 Důležitost přikládaná kariérovému poradenství

Z odpovědí respondentů můžeme usuzovat, že chápání důležitosti kariérového poradenství je v jednotlivých SPC různé. Pro dvě SPC je kariérové poradenství velmi důležité, pro jedno (to, které odpovědělo na předchozí otázku, že se KP u nich nikdo nevěnuje) je málo důležité, další dvě SPC přiznávají této problematice částečnou důležitost.

4. V oblasti kariérového poradenství spolupracujeme – uveďte míru spolupráce (0 = není důležité, 1 = málo důležité, 7 = velmi důležité).

Graf 7.3 Míra spolupráce

Všechna SPC spolupracují v rámci KP především s rodiči žáků s NKS. Dále, nikoli však v maximální míře, spolupracují se školou, kde se klient vzdělává. Překvapivě čtyři z pěti SPC udávají určitou míru spolupráce s klinickými logopedy. SPC, které se cíleně KP nezabývá, dále spolupracuje s PPP. Lze předpokládat, že rodičům doporučí obrátit se při výběru budoucí profese právě na PPP, kde se dělají vyšetření pro klienty bez zdravotního postižení.

5. V rámci diagnostiky kariérového poradenství v našem zařízení zjišťujeme:

Tab. 7.1 Zajištění diagnostiky kariérového poradenství prostřednictvím vybraných možností (n = 5)

	RČ	AČ
úroveň studijních předpokladů	80,00 %	4
úroveň pracovního potenciálu	60,00 %	3
osobnostní rysy a zájmy žáka	80,00 %	4
limity dané postižením žáka vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru	80,00 %	4
limity dané postižením žáka vzhledem k možnému pracovnímu uplatnění	80,00 %	4
dostupnost vhodné školy	60,00 %	3
pracovní příležitosti vhodné pro žáka	60,00 %	3
pracovní příležitosti dostupné pro žáka	60,00 %	3
diagnostika žákových preferencí v dalším vzdělávání/volbě povolání	60,00 %	3
jiné	20,00 %	1

Z tabulky vyplývá, že všechna SPC (4), která se zabývají kariérovým poradenstvím, zjišťují úroveň studijních předpokladů, osobnostní rysy a zájmy žáka a limity dané postižením žáka vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru nebo možnému pracovnímu uplatnění. Jediné SPC, které se kariérovým poradenstvím nezabývá, je uvedeno v možnosti „jiné“.

6. Uveďte název a případně stručný popis diagnostických nástrojů, které používáte v oblasti kariérového poradenství.

Z odpovědí můžeme usoudit, že diagnostické nástroje v oblasti kariérového poradenství používají v SPC především psychologové. Jedná se o testové metody: CAS 2, WISC-III, WAIS-R, d2-R, CFT 20 – R, Woodcock–Johnson IV, WJIE II, WAIS R, IST–Amtauer – testy rozumových schopností, Test koncentrace pozornosti, v rámci dynamické diagnostiky vybrané neverbální subtesty intelektových zkoušek staršího data, dotazníky k profesní orientaci založené na Hollandově teorii 1. Speciální pedagogové s klienty pracují spíše dlouhodobě a využívají průběžně diagnostiku komunikačních schopností, rozhovory s rodiči, s dětmi, zaměřují se na školní úspěšnost, osobnostní předpoklady.

7. Uveďte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce se školou žáka (Vašeho klienta s narušenou komunikační schopností)

V covidovém období SPC využívala především e-mailovou a telefonickou komunikaci, případně videokonference přes Skype nebo MS Teams, kdy bylo možné k jednání přizvat i rodiče a žáka. Podklady pro kariérové poradenství běžně získávají pracovníci SPC především pravidelnými návštěvami a konzultacemi ve školách, kde se žáci s NKS vzdělávají. Povzbuzující informací může být fakt, že mezi formy spolupráce řadí některá SPC i cílenou návštěvu a komunikaci s pracovníky školy, do níž chce žák nastoupit.

8. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou obecně vhodné pro žáka s narušenou komunikační schopností z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Respondenti jsou v této otázce poměrně optimističtí, uvádějí, že klient s NKS může studovat prakticky jakýkoli obor. Vždy však záleží na závažnosti dopadu NKS na vzdělávání, především na tom, zda je zasažena i receptivní složka řeči, a také na rozumových schopnostech žáka. U závažných vad řeči je tendence doporučit spíše obor zakončený závěrečnou zkouškou s výučním listem. Osvědčují se doporučení na obory, kde je následně možné doplnit výuční list nástavbou s maturitou. Klienti mají často zájem například o obor automechanik, IT, elektrikář, obráběč kovů, zedník, potravinářské obory – příprava jídel, masa, pekař, cukrář, zahradnictví. Ze škol zakončených maturitní zkouškou často studují technické nebo IT obory, případně všeobecně zaměřené střední školy – gymnázium, konzervatoř (hra na hudební nástroj) apod.

9. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou nevhodné pro žáka s narušenou komunikační schopností z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Respondenti shodně udávají, že nelze určit konkrétní studijní obor, který by z hlediska budoucí uplatnitelnosti nemohl žák s NKS studovat. Zásadní je konkrétní komunikační porucha (velmi široká škála), závažnost oslabení porozumění řeči nebo exprese, deficity v mluveném a psaném projevu, dále pak schopnost čtení s porozuměním. Pokud se jedná o žáka s mutismem, nedoporučují se obory založené na komunikaci (policista, zdravotník, pedagog...), ale ani zde není vyloučeno, že jedinec obor vystuduje a v praxi se uplatní.

10. Uvedte, které specifické dovednosti u žáků s narušenou komunikační schopností doporučujete školám zařadit do vzdělávání žáka (např. prostřednictvím předmětu speciálněpedagogické péče) s cílem zvýšit přeslechopnost žáka?

Tab. 7.2 Doporučení školám zařadit specifické dovednosti u žáků se ZP do jejich vzdělávání

	RČ	AČ
logopedická péče	80,00 %	4
řečová výchova	80,00 %	4
nácvik sociální komunikace	80,00 %	4
prostředky alternativní a augmentativní komunikace	40,00 %	2
rozvoj grafomotorických dovedností	60,00 %	3
práce s počítačem	60,00 %	3
rozvoj sluchového vnímání	100,00 %	5
rozvoj zrakového vnímání	60,00 %	3
rozvoj paměti, pozornosti a myšlení	100,00 %	5
reedukace SPU	100,00 %	5
jiné	0,00 %	0

Na otázku, jaké specifické dovednosti u žáků s NKS zařadit do vzdělávání, poradenští pracovníci odpovídali, že jsou to především ty dovednosti, které běžně doporučují v rámci předmětu speciálněpedagogické péče. Jsou to zejména reedukace SPU, rozvoj sluchového vnímání, paměti, pozornosti a myšlení. Ve většině případů se objevuje také logopedická péče a rozvoj komunikačních schopností a v neposlední řadě práce s počítačem. Všechny tyto činnosti se dají rozvíjet již u dětí předškolního věku. Z toho vyplývá, že čím dříve a lépe budeme oslabené schopnosti kompenzovat a redukovat, tím lépe bude žák připraven na vstup do středního vzdělávání a později do zaměstnání.

- 11. Uvedte Váš odhad počtu procent těch bývalých klientů vašeho SPC, o kterých máte za posledních 5 let prokazatelné informace o jejich pracovním uplatnění, případně dalším studiu na vysoké škole? (Jedná se o klienty, kteří již nejsou ve vaší přímé péči z toho důvodu, že jejich podpora skončila absolvováním základního, středního či vyššího odborného vzdělávání.)**

Respondenti potvrzují, že jim chybí informace o uplatnění bývalých klientů (udávají, že mají informace v rozsahu 0–50 % klientů). U klientů s NKS bývá často poslední návštěva v SPC ještě na ZŠ. Klient dostává PO na celou dobu učebního oboru a mnohdy se už na kontrolní vyšetření nedostaví. U studentů maturitních oborů je situace lepší, studenti přicházejí ještě ve 4. ročníku SŠ pro úpravu podmínek maturitní zkoušky. Záleží potom na klientovi, zda se chce „pochlubit“ a přijde navštívit pracovníky SPC, případně se informace dostanou přes jiného klienta nebo při náhodném setkání.

- 12. Jakým způsobem dostáváte od klientů zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání (po ukončení spolupráce s SPC), případně o jejich pracovním uplatnění?**

Tab. 7.3 Forma zpětné vazby od klientů o jejich dalším vzdělávání

	RČ	AČ
naše zařízení má vytvořen systém sběru těchto dat o klientech a cíleně s těmito informacemi pracuje	0,00 %	0
klienti nás navštěvují v SPC a informují nás	20,00 %	1
na základě náhodného osobního setkání mimo školu (např. na ulici, v obchodě)	20,00 %	1
informace získáváme zprostředkovaně od třetích osob	60,00 %	3
zpětnou vazbu od klientů nedostáváme	100,00 %	5
telefonický kontakt ze strany speciálního pedagoga nebo rodiče	20,00 %	1

Z informací z tabulky 7.3 vyplývá, že SPC nemají zavedený systém zpětné vazby s bývalými klienty. Informace získávají většinou náhodně, zprostředkovaně od třetí osoby.

13. Kompetence týmu poradenských pracovníků Vašeho SPC k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s narušenou komunikační schopností hodnotíte takto (0 = žádné, 1 = nedostačující, 7 = vyčerpávající, X = žádný respondent nevedl danou odpověď):

Tab. 7.4 Hodnocení kompetencí týmu poradenských pracovníků k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s NKS

	0 (RČ/AČ)	1 (RČ/AČ)	2 (RČ/AČ)	3 (RČ/AČ)	4 (RČ/AČ)	5 (RČ/AČ)	6 (RČ/AČ)	7 (RČ/AČ)	
Kompetence týmu poradenských pracovníků k poskytování kariérového poradenství	x	x	20,00 % / 1	20,00 % / 1	40,00 % / 2	20,00 % / 1	x	x	100,00 % / 5

Respondenti udávají, že poskytují svým klientům kariérové poradenství na průměrné úrovni. Nikdo z respondentů se nevyjádřil, že by poradenství bylo nedostačující, ale také nikdo neohodnotil své poradenství jako vyčerpávající. Poradenská pracovníci znají své klienty mnohdy již od předškolního věku, znají jejich vzdělávací výsledky a možnosti, zájmy, většinou se alespoň částečně orientují i v nabídce středních škol v regionu. Mají tedy kompetence poskytnout tyto informace a k výběru školy se kvalifikovaně vyjádřit. Otázkou ale je, zda tato poradenská pomoc může být pokládána za moderní kariérové poradenství.

14. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti?

Tab. 7.5 Informace, které by pracovníci SPC přivítali ke zkvalitnění svých kompetencí

	RČ	AČ
informace o narušené komunikační schopnosti a jejich dopadech na vzdělávání	0,00 %	0
informace o možnostech spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery	60,00 %	3
samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství pro žáky s narušenou komunikační schopností	100,00 %	5
pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti kariérového poradenství (např. odkazy na novinky)	0,00 %	0
další	0,00 %	0

Největší zájem projevují pracovníci SPC o samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství u žáků s NKS. Zajímaly by je i informace o možnostech spolupráce s dalšími partnery.

15. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterým byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s narušenou komunikační schopností.

Pracovníci SPC se domnívají, že kariérové poradenství není prioritou, většina klientů přichází již rozhodnuta na základě našich dřívějších rozhovorů a doporučení výchovného poradce školy. Navíc SPC logopedická mají většinu klientů v předškolním a mladším školním věku. Klientů, kteří potřebují kariérové poradenství, je nízký počet.

Někteří pracovníci udávají, že pokud má být kariérové poradenství účinné, mělo by začínat po přechodu dítěte na 2. stupeň ZŠ. S komunikační poruchou, která nějakým způsobem může omezovat studijní možnosti, se dá více či méně pracovat. Terapie je dlouhodobou záležitostí. Záleží na motivaci dítěte a rodičů. Zásadní je zvážení možností dítěte zejména pro SŠ s maturitou.

8 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPU pohledem rodičů těchto žáků (výsledky dotazníkového šetření)

8.1 Dotazník pro rodiče žáků s NKS

Renáta Vrbová

Celkem vyplnilo dotazník: 27 respondentů.

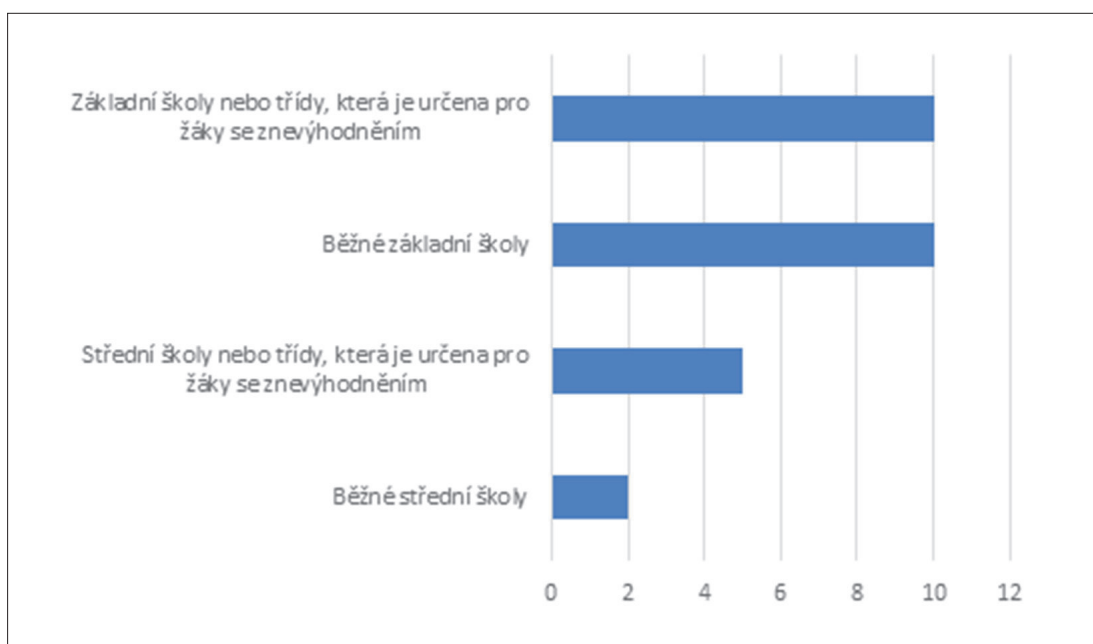
Množství vyplněných dotazníků bylo patrně ovlivněno dobou covidové pandemie, ve které byly dotazníky rodičům distribuovány. Dotazníky se dostávaly k rodičům prostřednictvím SPC, která v této době často **nebyla** dostatečně aktivní. Vzhledem k tomu, že klienti v tomto období nedocházeli osobně na intervenci do SPC, dalo se jen velmi obtížně kontrolovat, zda dotazník vyplnili.

1. Vaše dítě je žákem

Tabulka 8.1 Druh a stupeň školy

Druh a stupeň školy	n	%
Běžné základní školy	10	37,04
Základní školy nebo třídy určené pro žáky se znevýhodněním	10	37,04
Běžné střední školy	2	7,41
Střední školy nebo třídy určené pro žáky se znevýhodněním	5	18,52

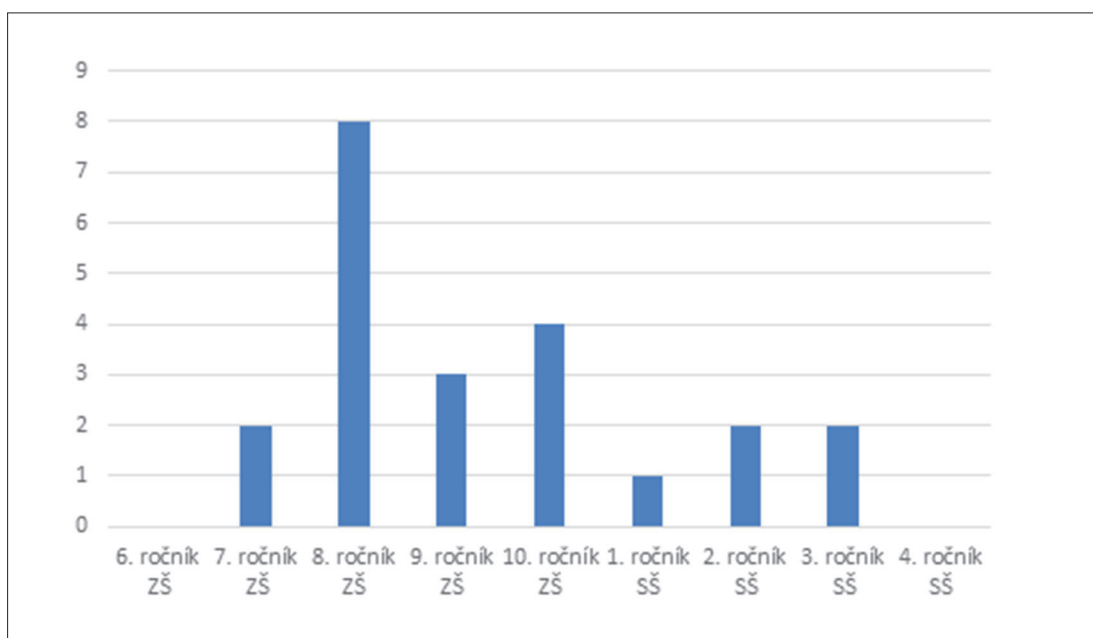
Graf 8.1 Druh a stupeň školy

Dotazníkového šetření se zúčastnilo větší množství rodičů žáků základních škol. Zastoupení běžných ZŠ a paragrafových ZŠ bylo rovnoměrné. Ve středním vzdělávání byl vyšší počet žáků vzdělávajících se ve škole nebo třídě zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona.

Třída, do níž Vaše dítě dochází:

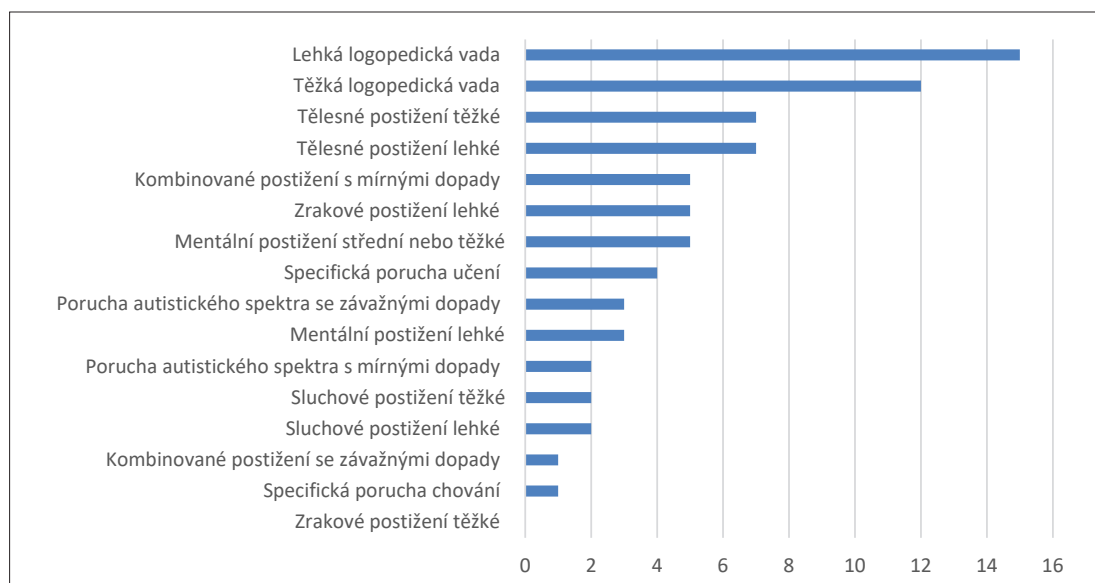
Graf 8.2 Třída žáka

Z odpovědí vyplývá, že dotazník nejčastěji vyplnili rodiče, jejichž dítě končí ZŠ a vybírá si další vzdělávací cestu.

2. Vyberte druh zdravotního znevýhodnění Vašeho dítěte.

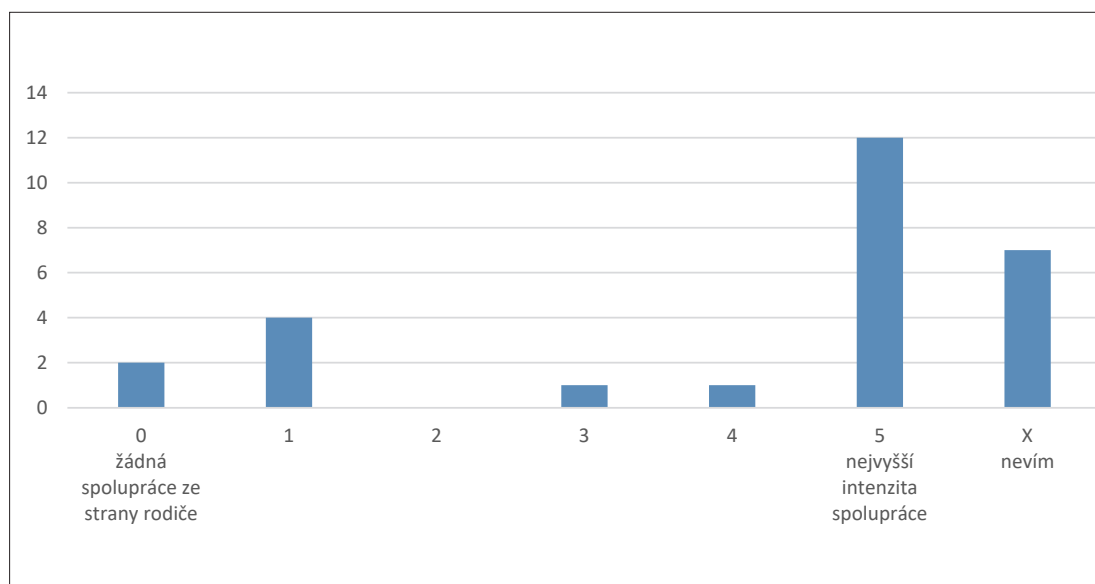
Graf 8.3 Druh zdravotního postižení

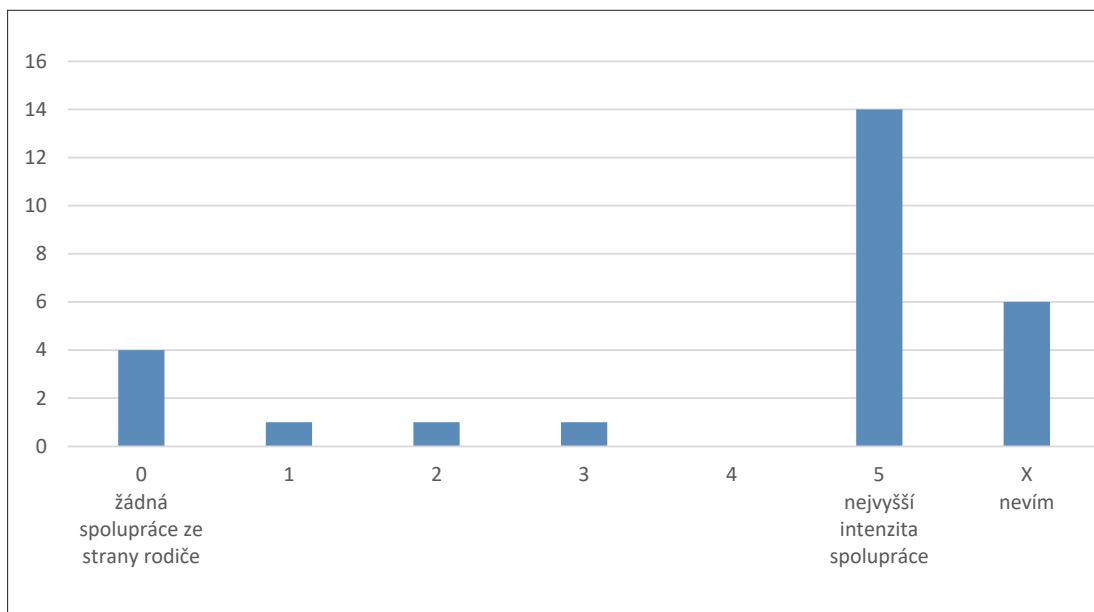
Graf ukazuje známou skutečnost, že u žáků s narušenou komunikační schopností nemusí jít pouze o izolovaný problém, ale spousta těchto klientů má souběžně další obtíže. Při kariérovém poradenství musíme brát v úvahu, že budou potřebovat podporu ve vzdělávání pro souběžné postižení více vadami, z nichž jedno je narušení komunikační schopnosti.

3. Poradenství týkající se volby další školy (vzdělávání) či přípravy na povolání je Vašemu dítěti poskytováno:

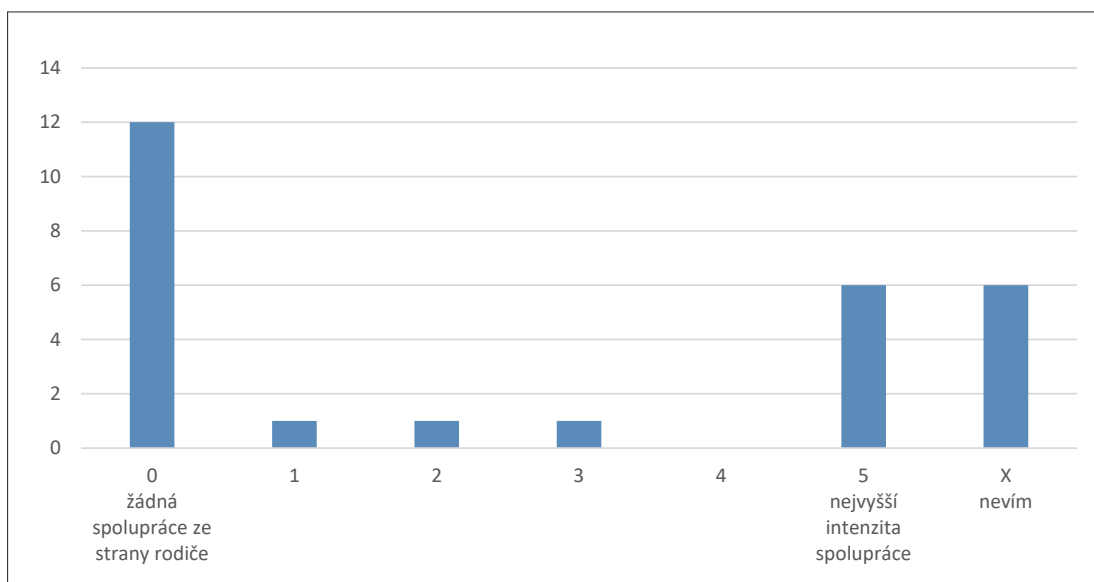
Graf 8.4 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem školy, kam mé dítě dochází

Graf 8.5 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem SPC

Graf 8.6 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem PPP

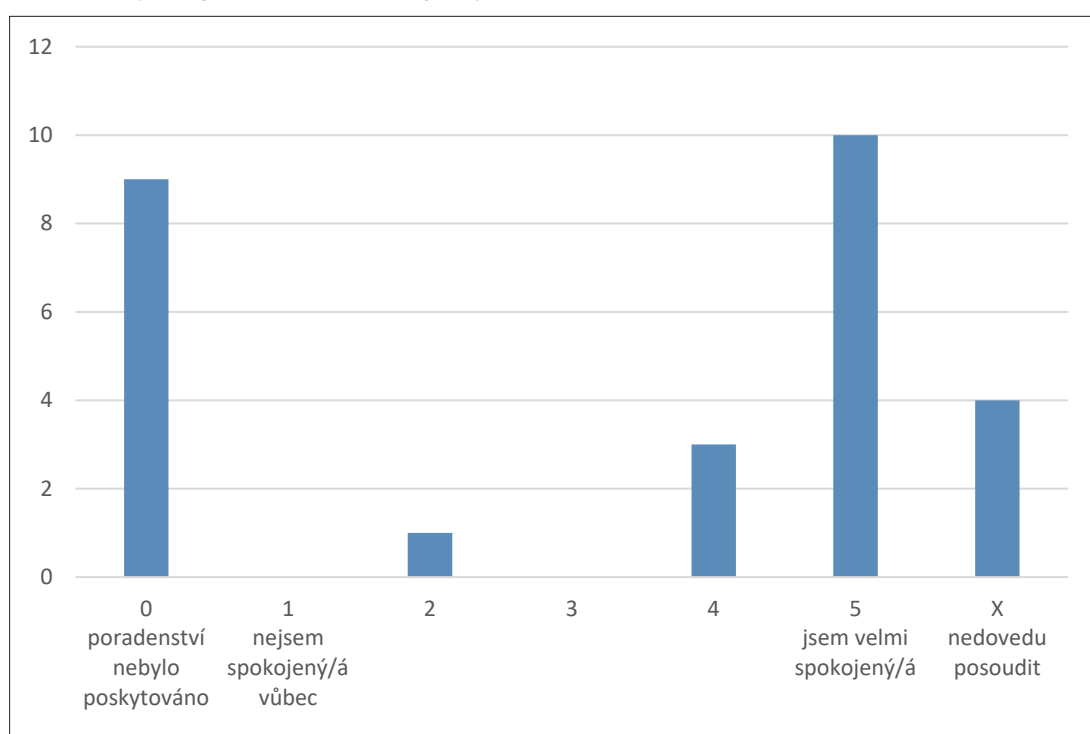
Z údajů v grafech 8.4–8.6 vyplývá, že kariérové poradenství rodičům žáků s NKS poskytuje prioritně škola a SPC. U několika žáků rodiče spolupracovali s PPP. Bylo by zajímavé zjistit, zda se jednalo o klienty PPP (třeba z důvodu, že SPC logopedické není v místě bydliště dostupné), nebo SPC nebylo schopné poskytnout toto poradenství a odeslalo svého klienta do PPP.

4. Uvedte, jak jste spokojen/a s kariérovým poradenstvím, které je nebo bylo Vašemu dítěti poskytováno (pomohlo Vašemu dítěti při výběru střední školy (učiliště) / povolání).

Tabulka 8.2 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

Spokojenost s kariérovým poradenstvím	n	%
0 = poradenství nebylo poskytováno	9	33,33
1 = nejsem spokojený/á vůbec	0	0,00
2	1	3,70
3	0	0,00
4	3	11,11
5 = jsem velmi spokojený/á	10	37,04
X = nedovedu posoudit	4	14,81

Graf 8.7 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

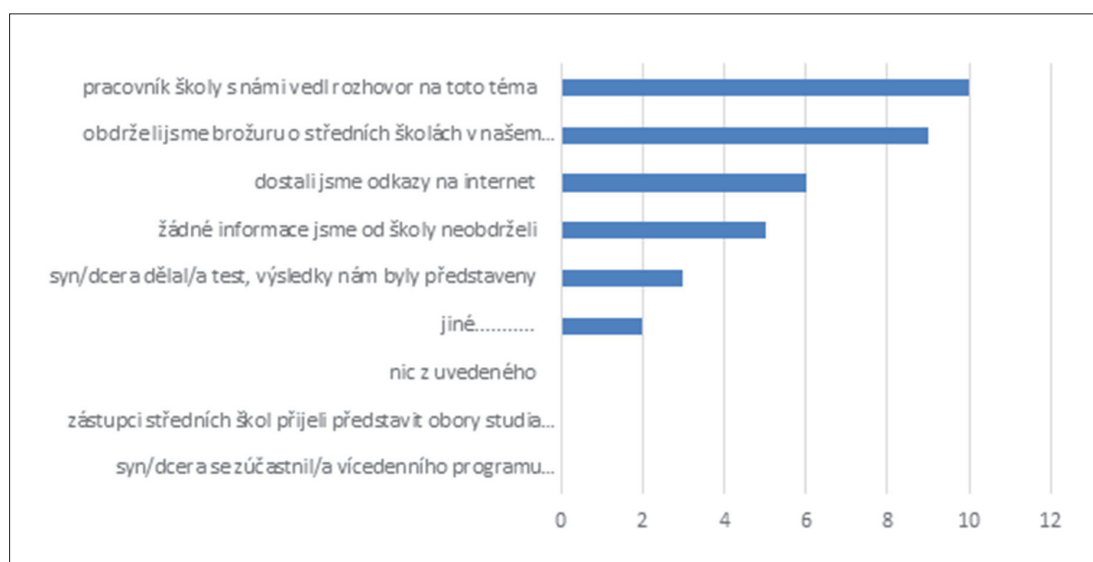
Z odpovědí rodičů můžeme usuzovat, že pokud je kariérové poradenství jejich dítěti poskytováno, tak jsou s kariérovým poradenstvím nejčastěji spokojeni či velmi spokojeni.

5. Uvedte, jakým způsobem Vám byly ŠKOLOU poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání Vašeho dítěte.

Tabulka 8.3 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

	n	%
dostali jsme odkazy na internet	6	22,22
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	9	33,33
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	3	11,11
pracovník školy s námi vedl rozhovor na toto téma	10	37,04
syn/dcera se zúčastnil/a vícedenního programu zaměřeného na volbu školy/povolání	0	0,00
žádné informace jsme od školy neobdrželi	5	18,52
zástupci středních škol přijeli představit obory studia do základní školy, kam dochází naše dítě	0	0,00
jiné	2	7,41
nic z uvedeného	0	0,00

Graf 8.8 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

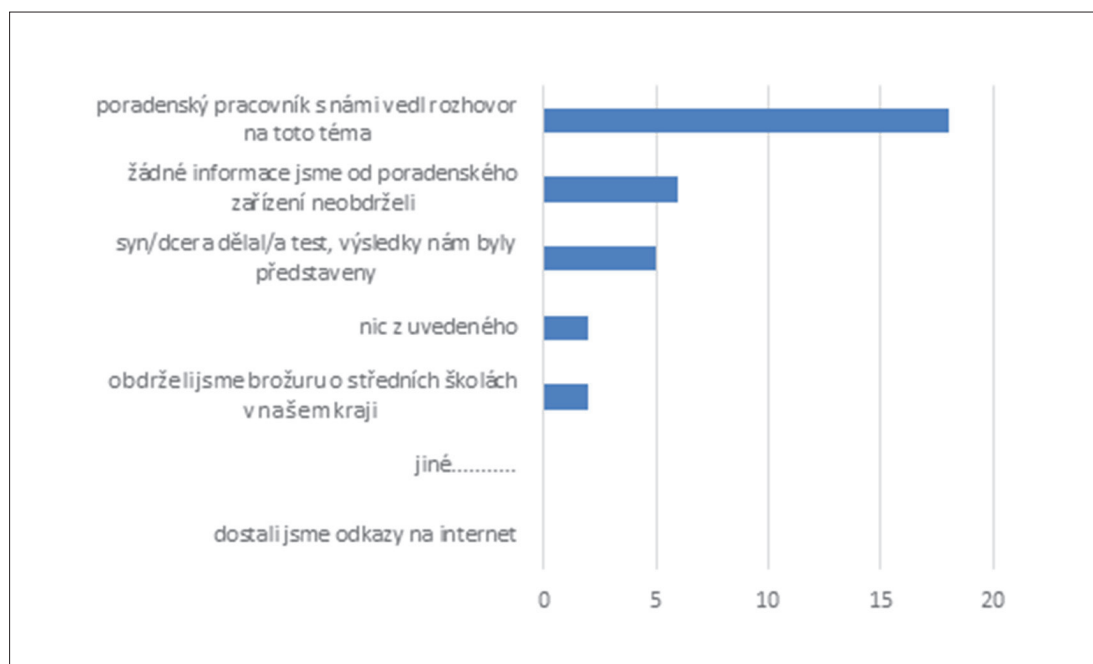
Nejčtenější formou, kterou rodiče uvádějí, je rozhovor s pracovníkem školy (zřejmě výchovným poradcem) na toto téma. Dalšími nejčastěji zmiňovanými možnostmi bylo, že rodiče obdrželi brožurku o středních školách v kraji, ve kterém bydlí, nebo odkazy na internet. Celkem 5 respondentů uvedlo, že žádné informace od školy neobdrželi. Stav poradenství byl opět ovlivněn distanční výukou a ztíženou možností přímé konzultace. V této době nebyly ani dny otevřených dveří na SŠ, ani veletrhy středních škol.

6. Uvedte, jakým způsobem Vám byly ze strany SPC nebo PPP poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání vašeho dítěte.

Tabulka 8.4 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volbě povolání

	n	%
dostali jsme odkazy na internet	0	0,00
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	2	7,41
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	5	18,52
poradenský pracovník s námi vedl rozhovor na toto téma	18	66,67
žádné informace jsme od poradenského zařízení neobdrželi	6	22,22
jiné	0	0,00
nic z uvedeného	2	7,41

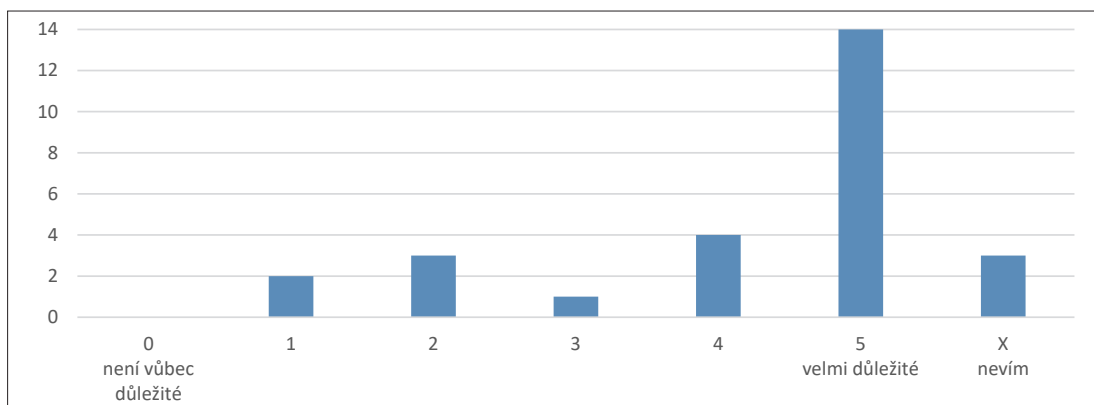
Graf 8.9 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volbě povolání

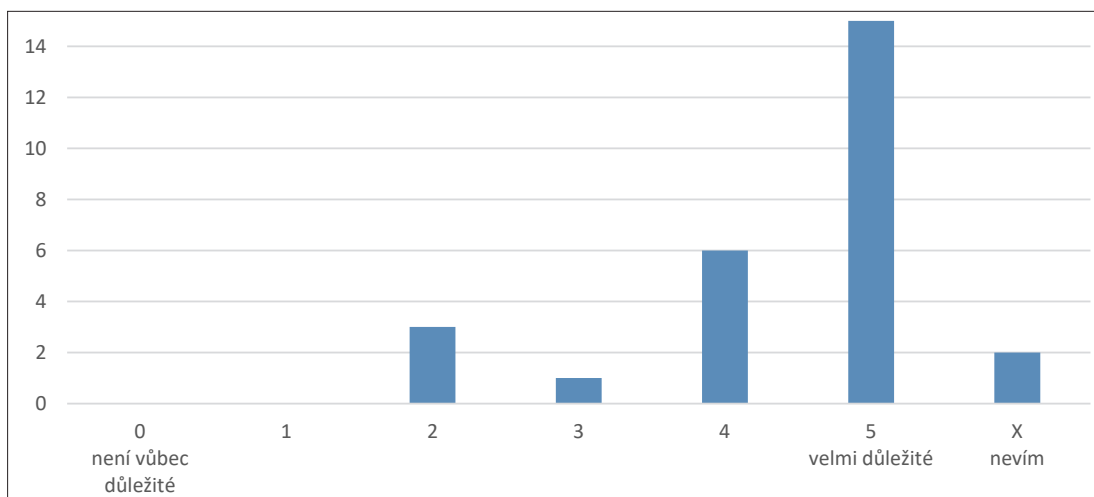
Zákonní zástupci nejčastěji uváděli (66 % odpovědí), že jim kariérové poradenství v SPC bylo poskytováno především formou rozhovoru na toto téma. V celkem 6 případech rodiče uvedli, že od SPC žádné informace o kariérovém poradenství neobdrželi.

7. Uveďte, do jaké míry je pro Vás důležité radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání Vašeho dítěte

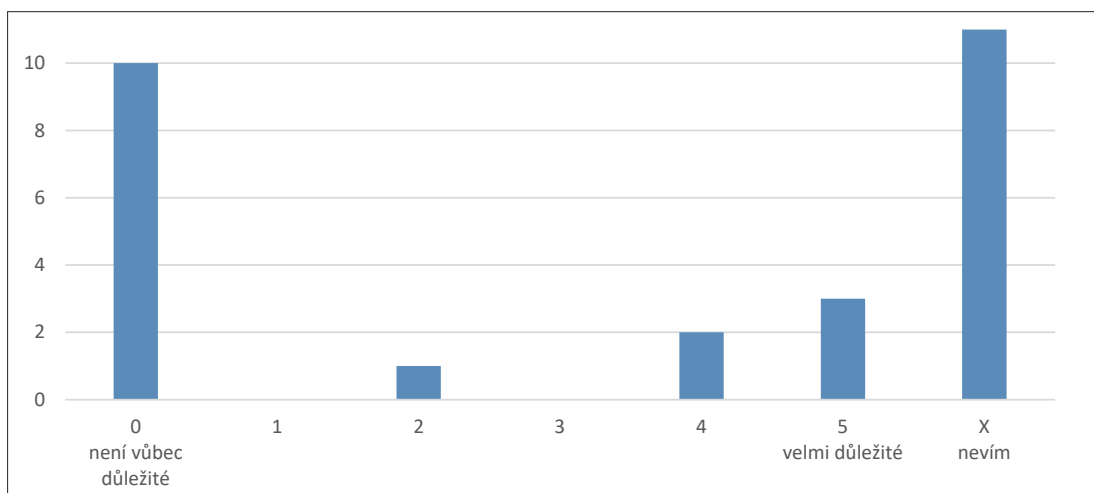
Graf 8.10 Míra důležitosti porady s pracovníkem školy o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Graf 8.11 Míra důležitosti porady s pracovníkem SPC či PPP o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Graf 8.12 Míra důležitosti porady s pracovníkem úřadu práce o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

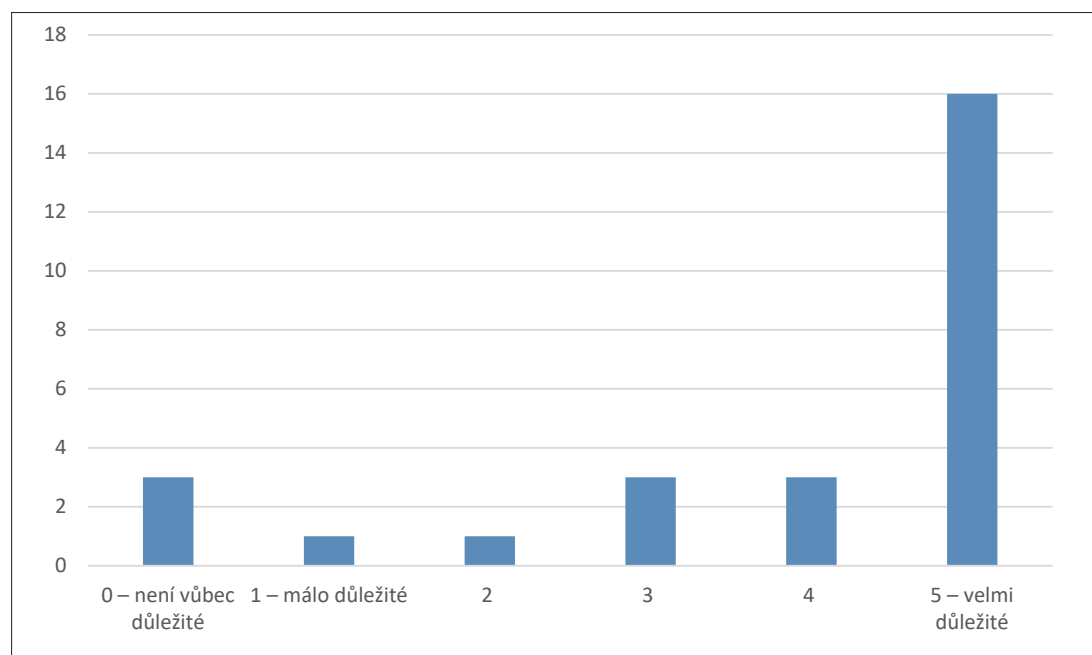
Z odpovědí je patrné, že rodiče žádají o radu odborníky, kteří jejich dítě dlouhodobě znají a mají v něj důvěru (pedagogové školy, pracovníci SPC). Někteří ještě udávají, že se radili s asistentem pedagoga a lékařem. Naopak porada s pracovníkem úřadu práce pro zákonné zástupce není důležitá, nebo její důležitost nedokážou posoudit.

8. Je pro Vás při rozhodování o volbě střední školy (učiliště) pro Vaše dítě důležité vědět, jaká bude možnost jeho následného pracovního uplatnění?

Tabulka 8.5 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

	n	%
0 – není vůbec důležité	3	11,11
1 – málo důležité	1	3,70
2	1	3,70
3	3	11,11
4	3	11,11
5 – velmi důležité	16	59,26

Graf 8.13 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

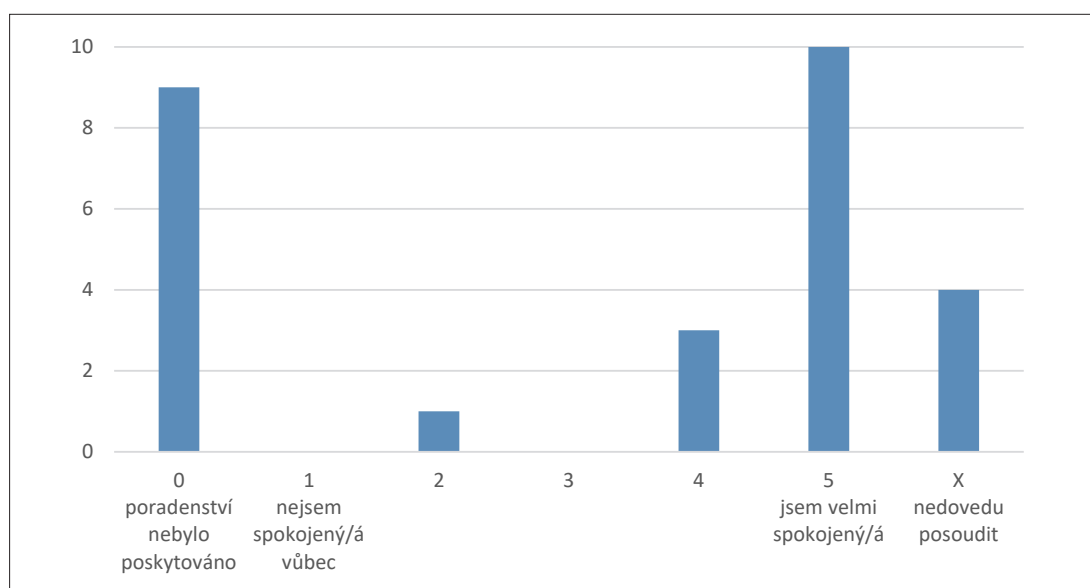
Z odpovědí rodičů je zřejmé, že při výběru dalšího vzdělávání hraje roli uplatnění ve zvoleném oboru po ukončení školy, neboť možnost „velmi důležité“ zvolilo téměř 60 % respondentů, dalších 22 % považuje uplatnění v oboru za důležité. Pouze 3 respondenti se domnívají, že budoucí uplatnění v oboru nemá na volbu školy vliv.

9. Uvedte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu střední školy (učiliště).

Tabulka 8.6 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

	n	%
0 – neovlivňuje	2	7,41
1 – ovlivňuje zanedbatelně	4	14,81
2	0	0,00
3	1	3,70
4	1	3,70
5 – ovlivňuje zásadně	17	62,96
X – nevím	2	7,41

Graf 8.14 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

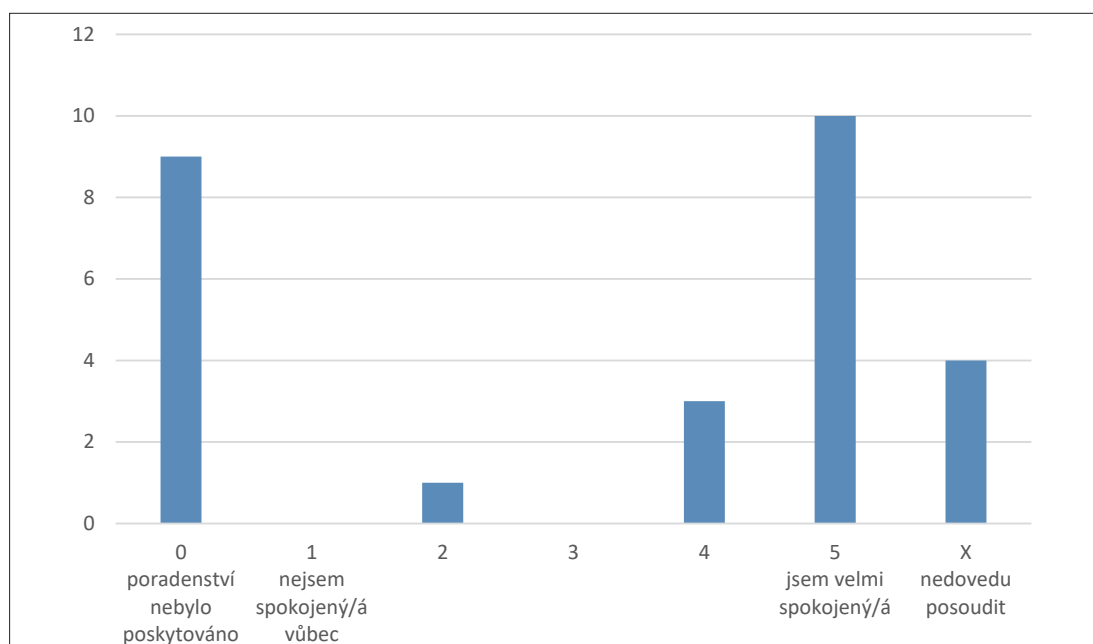
Většina rodičů zvolila odpověď, že zdravotní stav má vliv na výběr dalšího vzdělávání. Dle odpovědí na otázku č. 2 můžeme usuzovat, že většina žáků z výzkumného vzorku měla mimo NKS další zdravotní znevýhodnění.

10. Uvedte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu jeho budoucího povolání.

Tabulka 8.7 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

	n	%
0 – neovlivňuje	1	3,70
1 – ovlivňuje zanedbatelně	3	11,11
2	0	0,00
3	0	0,00
4	1	3,70
5 – ovlivňuje zásadně	19	70,37
X – nevím	3	11,11

Graf 8.15 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

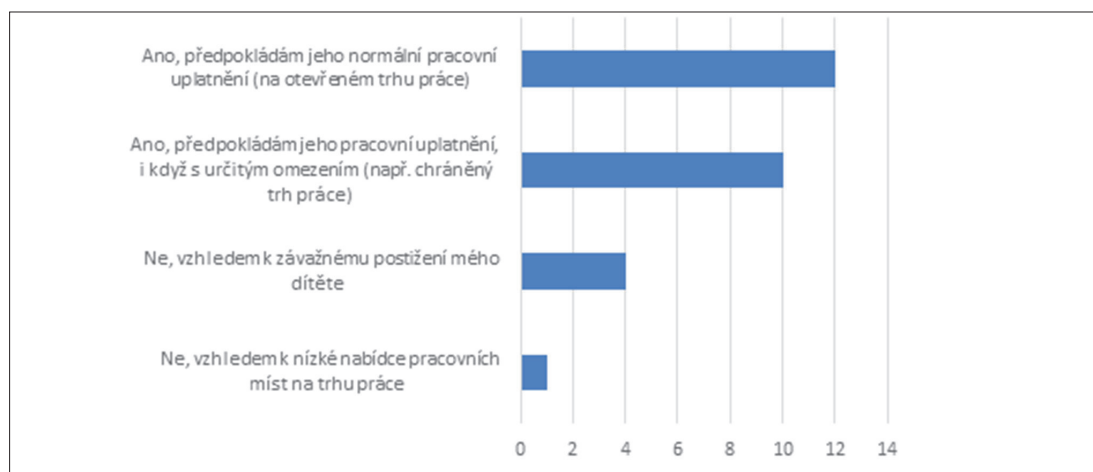
Data korelují s výsledky z minulé otázky. Zdravotní znevýhodnění dle rodičů rozhodně ovlivňuje nejen výběr školy pro další studium, ale promítá se i do volby budoucího povolání.

11. Předpokládáte, že se Vaše dítě zapojí v budoucnu do pracovního procesu?

Tabulka 8.8 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

	n	%
Ano, předpokládám jeho normální pracovní uplatnění (na otevřeném trhu práce)	12	44,44
Ano, předpokládám jeho pracovní uplatnění, i když s určitým omezením (např. chráněný trh práce)	10	37,04
Ne, vzhledem k závažnému postižení mého dítěte	4	14,81
Ne, vzhledem k nízké nabídce pracovních míst na trhu práce	1	3,70

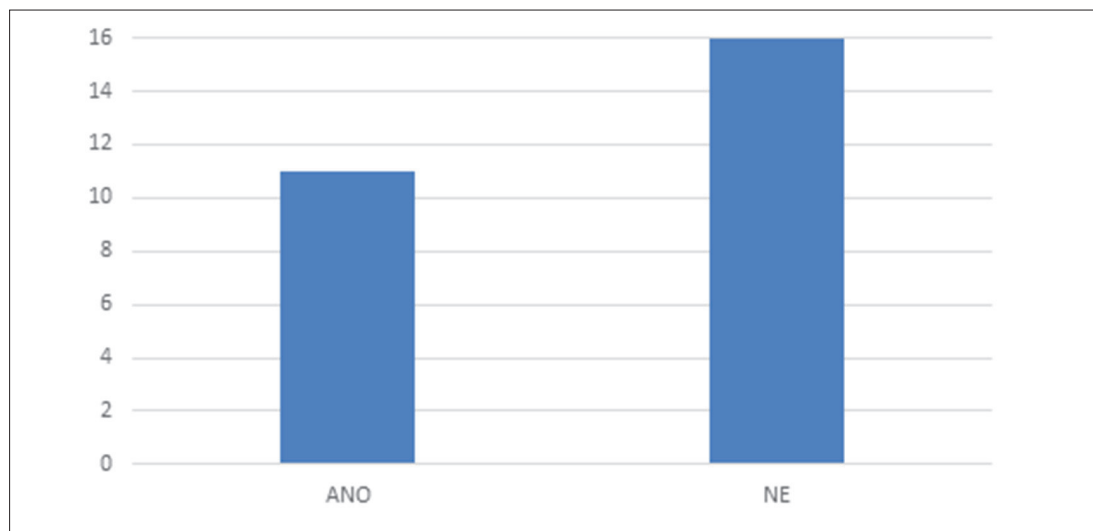
Graf 8.16 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

Většina rodičů (80 %) věří, že se jejich dítě uplatní na trhu práce, i když třeba s určitým omezením. Jeden z rodičů uvedl, že si myslí, že se jeho dítě na trhu práce neuplatní vzhledem k malé nabídce pracovních míst, čtyři respondenti kvůli závažnosti postižení s uplatněním jejich dítěte na trhu práce nepočítají.

12. Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti (pokud již nebude žákem školy či klientem SPC, PPP)?

Graf 8.17 Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti?

Z grafu je patrné, že převažují rodiče, kteří nemají dostatek informací o existenci poradenských služeb v oblasti kariérového poradenství. Respondenti, kteří odpověděli kladně, by se s žádostí obrátili např. na úřad práce či dětského psychiatra.

13. Pokud nám chcete sdělit něco dalšího k problematice kariérového poradenství, zde máte prostor.

Odpovědi jednotlivých respondentů jsou velmi rozmanité. Rodiče si stěžovali na situaci, kdy bylo vše ovlivněno situací kolem covidu-19, takže jim chyběly osobní kontakty s SPC, výchovným poradcem, dny otevřených dveří, veletrhy středních škol.

Rodiče mají málo informací, ale jsou také málo aktivní v oblasti volby povolání. Jen někteří rodiče potvrdili, že s dítětem na téma budoucího povolání sami doma diskutují a případně se obracejí na odborníky. Častěji ale rodiče nechávají výběr školy na výchovném poradci ve škole, případně na poradenském pracovníkovi v SPC. Práci poradenských pracovníků si vcelku pochvalují.

Rodiče se nedostatečně orientují v legislativě, nevědí, kam by poslali své dítě pro pomoc, pokud by ztratilo zaměstnání.

8.2 Dotazník pro rodiče žáků s SPU

Lenka Felcmanová

Celkem vyplnilo dotazník: 26 respondentů.

1. Vaše dítě je žákem:

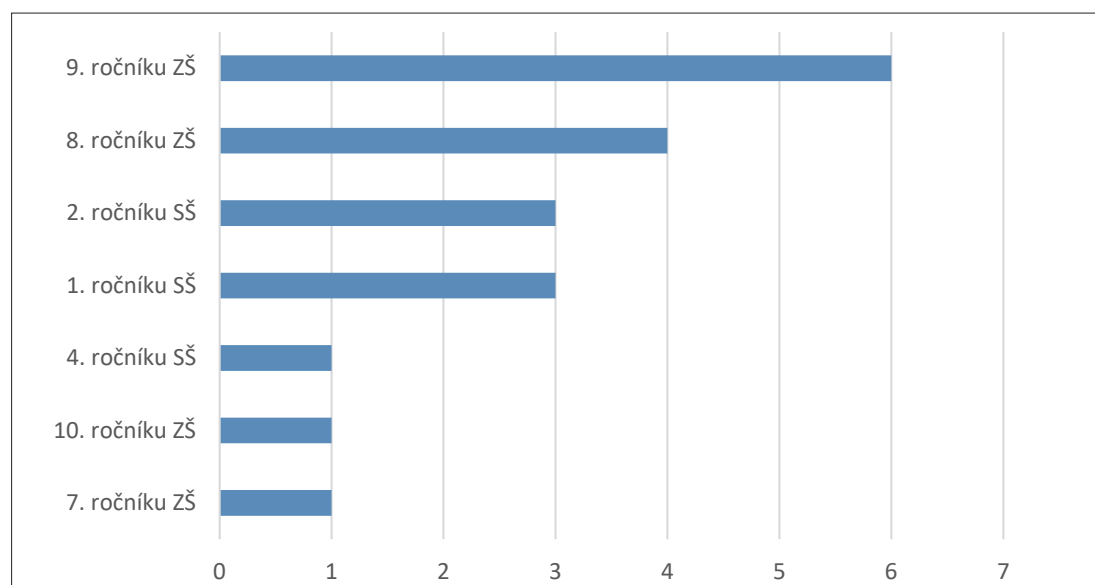
Tabulka 8.9 Druh a stupeň školy

Druh a stupeň školy	n	%
Běžné základní školy	10	38,46
Základní školy nebo třídy určené pro žáky se znevýhodněním	3	11,54
Běžné střední školy	7	26,92
Střední školy nebo třídy určené pro žáky se znevýhodněním	6	23,08

Z tabulky 8.9 je zřejmé, že do šetření se zapojil shodný počet rodičů žáků s SPU navštěvujících ZŠ a SŠ. Ve vzorku převažovali rodiče žáků s SPU vzdělávajících se v běžných školách. V případě SŠ tvořili rodiče žáků ze škol/tříd zřízených pro žáky se znevýhodněním necelou polovinu. Z grafu 8.18 následně vyplývá, že nejčastěji se jednalo o rodiče žáků 9. a 8. ročníku ZŠ. Rodiče žáků těchto ročníků bývají obecně nejvíce motivováni k zájmu o kariérové poradenství z důvodu blížícího se přestupu jejich dítěte na střední školu.

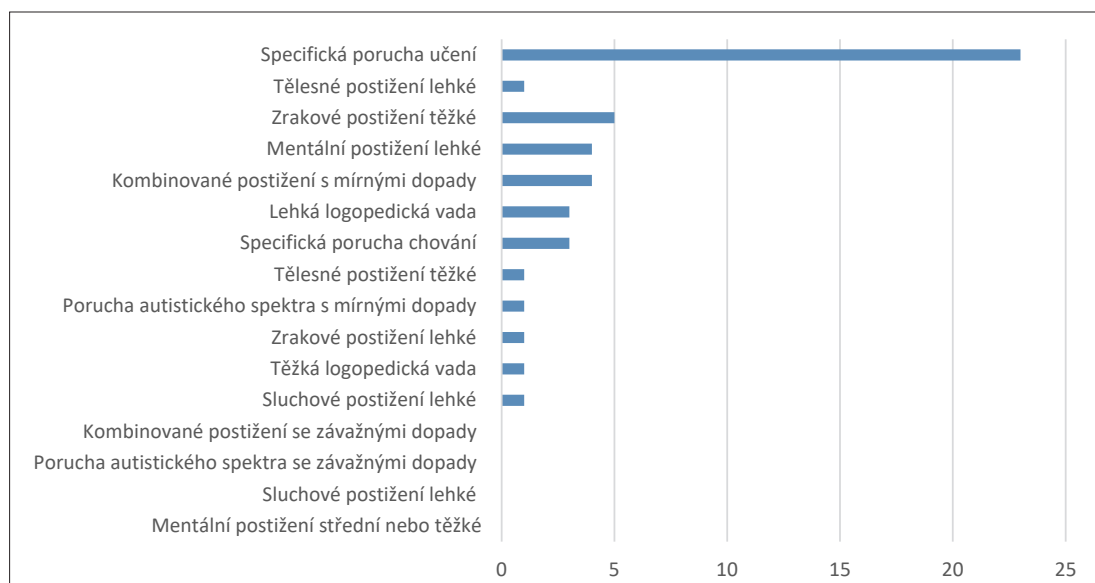
Třída, do níž Vaše dítě dochází:

Graf 8.18 Třída žáka

2. Vyberte druh zdravotního znevýhodnění Vašeho dítěte.

Graf 8.19 Druh zdravotního postižení

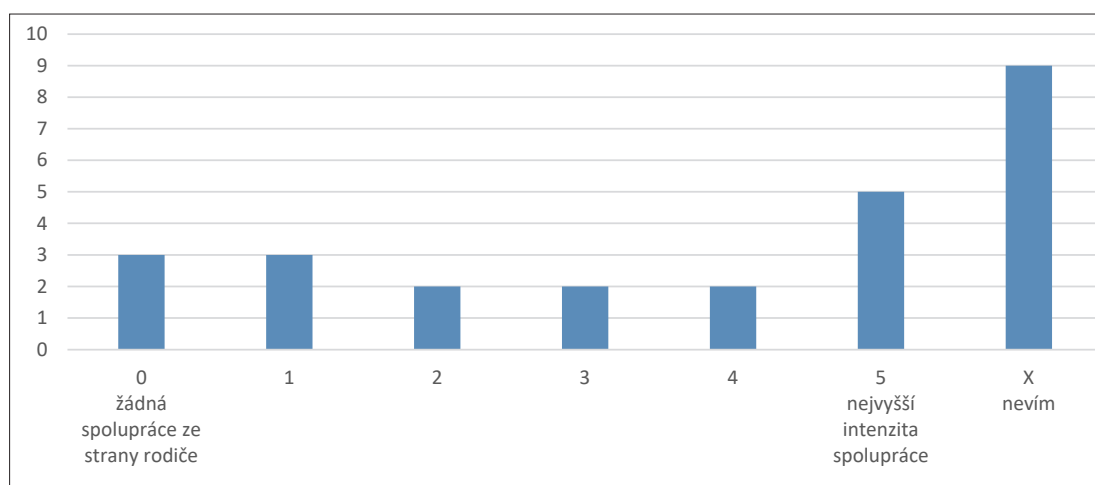

Z údajů v grafu 8.19 je zřejmé, že se do šetření zapojili rodiče žáků, kteří mají kromě specifických poruch učení i další (v některých případech i těžké) zdravotní postižení. V řadě případů se tak jednalo o rodiče dětí, u nichž není specifická porucha učení znevýhodněním s nejvýznamnějším dopadem do vzdělávání dítěte. Tato může ovlivňovat interpretaci zjištění z dalších částí dotazníku.

3. Poradenství týkající se volby další školy (vzdělávání) či přípravy na povolání je Vašemu dítěti poskytováno:

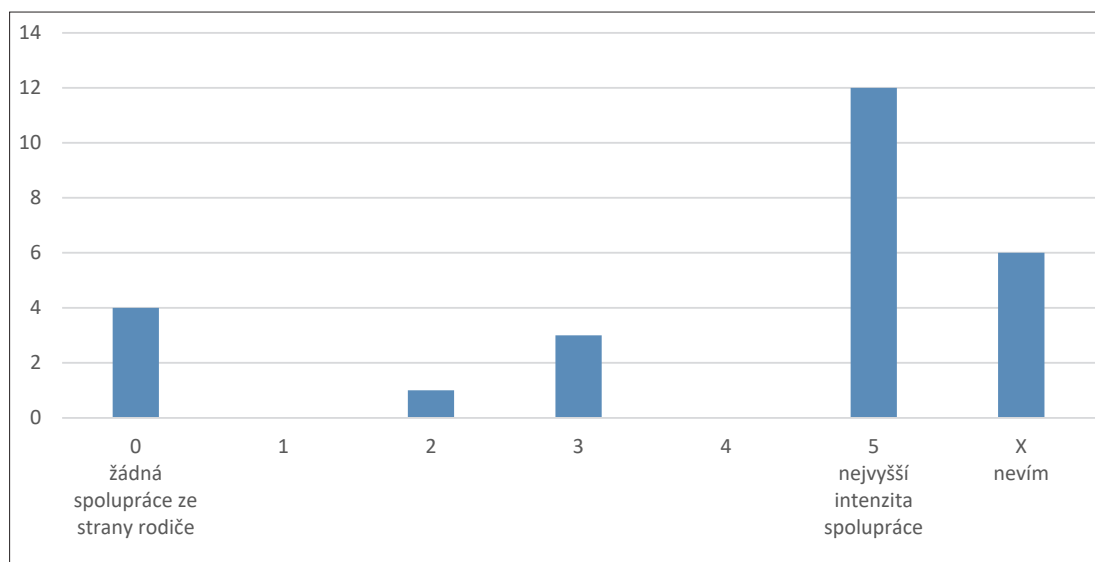
Respondenti z řad rodičů žáků s SPU u jednotlivých poskytovatelů hodnotili míru, v jaké jim a jejich dětem poskytují poradenství při volbě školy pro navazující stupeň vzdělávání.

Graf 8.20 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem školy, kam mé dítě dochází

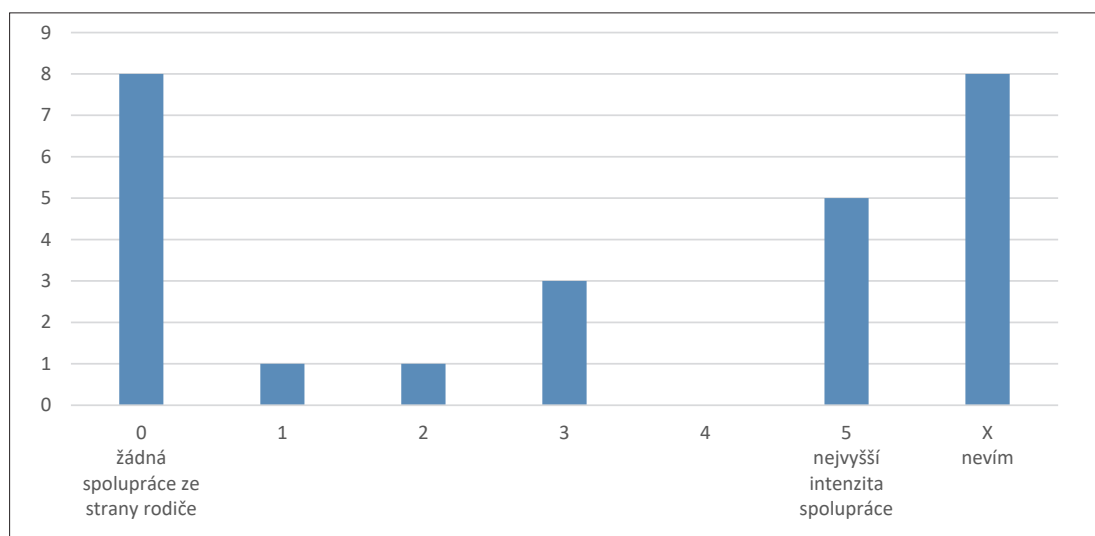
Většina rodičů nedokázala posoudit, v jaké míře je jim poskytováno poradenství ze strany pracovníka školy, kterou jejich dítě navštěvuje. Lze předpokládat, že v jejich případě k poskytování poradenství nedochází. Z těch, kteří hodnotili míru spolupráce, ji většina vnímala jako intenzivní (položky 4 a 5).

Graf 8.21 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem SPC

V případě speciálněpedagogických center byla spolupráce nejčastěji hodnocena jako velmi intenzivní. U respondentů, kteří s podporou ze strany SPC nemají zkušenost, mohl hrát roli fakt, že jejich děti nejsou klienty těchto poradenských zařízení. Žáci, kteří mají pouze specifické poruchy učení bez dalších znevýhodnění, obvykle klienty SPC nejsou.

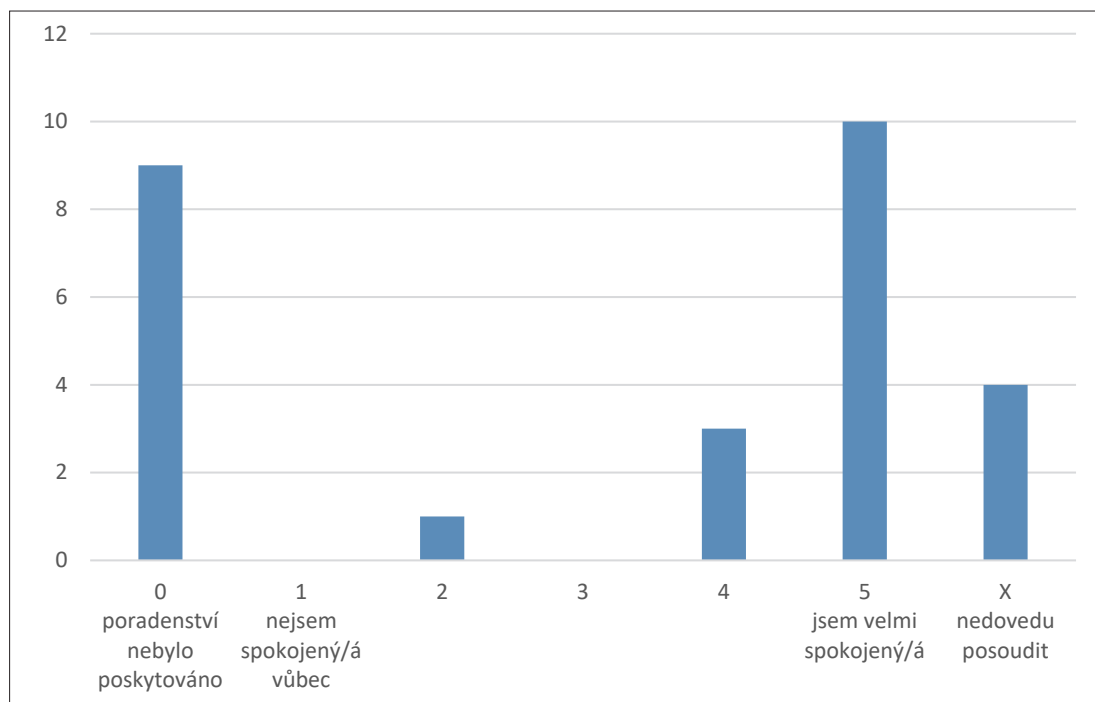
Graf 8.22 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem PPP

Údaje z grafu 8.22 potvrzují skutečnost, že se do šetření zapojili nejvíce rodiče, jejichž děti mají komplexní speciální vzdělávací potřeby a jsou klienty speciálněpedagogických center. Z rodičů, kteří zkušenost s poskytováním poradenství v oblasti volby školy ze strany PPP mají rozdílné zkušenosti, polovina hodnotí spolupráci jako velmi intenzivní, polovina jako průměrnou, resp. málo intenzivní.

4. Uvedte, jak jste spokojen/a s kariérovým poradenstvím, které je nebo bylo Vašemu dítěti poskytováno (pomohlo Vašemu dítěti při výběru střední školy (učiliště) / povolání).

Graf 8.23 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

Celkově nejvíce respondentů uvedlo, že poradenství jim poskytováno nebylo, resp. nedovedlo svou spokojenost posoudit (předpokládáme, že ani tito rodiče se s poskytováním poradenství nesetkali). Z těch, kteří zkušenost s poskytováním poradenství při volbě školy mají, jich bylo nejvíce velmi spokojených.

5. Uvedte, jakým způsobem Vám byly ŠKOLOU poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání Vašeho dítěte.

Tabulka 8.10 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

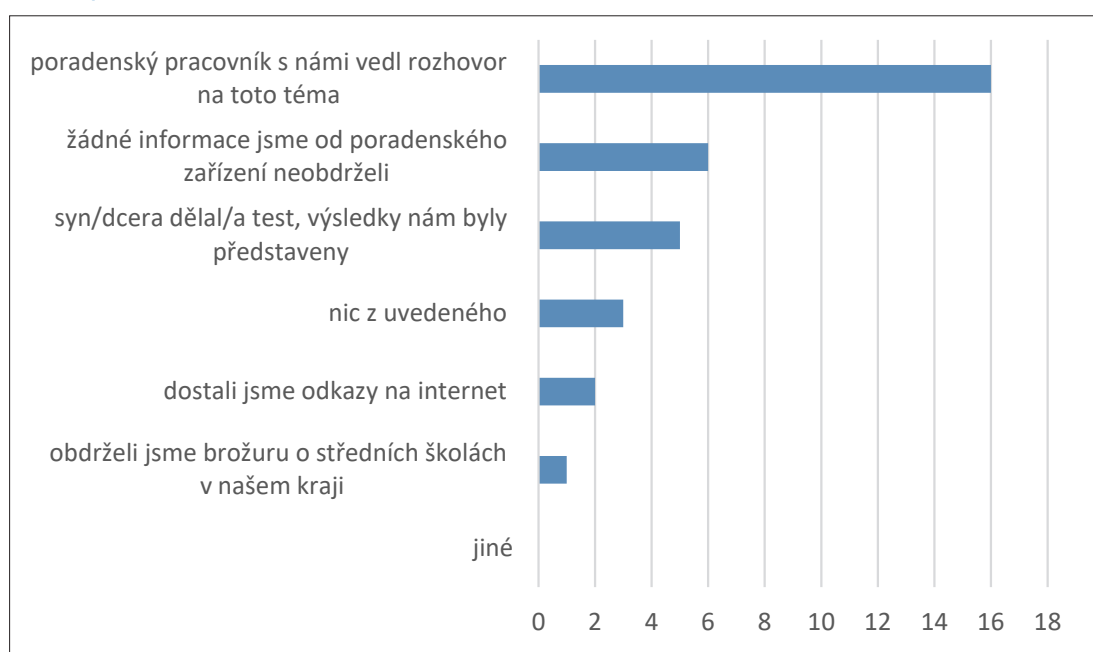
	n	%
dostali jsme odkazy na internet	4	15,38
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	12	46,15
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	2	7,69
pracovník školy s námi vedl rozhovor na toto téma	7	26,92
syn/dcera se zúčastnil/a vícedenního programu zaměřeného na volbu školy/povolání	0	0,00
žádné informace jsme od školy neobdrželi	3	11,54
zástupci středních škol přijeli představit obory studia do základní školy, kam dochází naše dítě	1	3,85
jiné	5	19,23
nic z uvedeného	2	7,69

Z tabulky 8.10 je zřejmé, že nejčastějším způsobem poskytování informací o dalším studiu / volbě povolání ze strany školy bylo poskytnutí brožury o středních školách v kraji, kde respondent žije. Druhou nejčastější formou bylo vedení rozhovoru s rodiči na toto téma. Nejméně často uváděnou formou byly návštěvy zástupců středních škol v základní škole za účelem představení nabízených oborů studia.

Respondenti uváděli i další způsoby získávání informací: návštěvu střední školy při dnu otevřených dveří (bez spolupráce s kmenovou školou), návštěvu veletrhu středních škol nebo doporučení od speciálního pedagoga.

6. Uveďte, jakým způsobem Vám byly ze strany SPC nebo PPP poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání Vašeho dítěte.

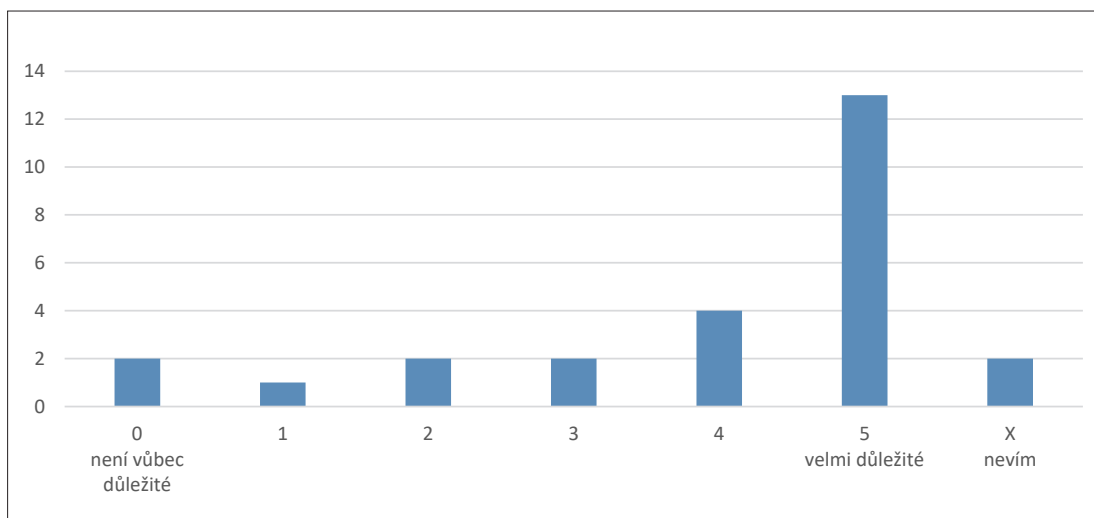
Graf 8.24 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volbě povolání

Nejčastější uváděnou formou poskytování informací ze strany školských poradenských zařízení bylo vedení rozhovoru s rodiči. Čtvrtina respondentů uvedla, že informace o dalším studiu nebo povolání dítěte ze strany pracovníků PPP/SPC neobdržela. Tato informace je s ohledem na věk dětí, jejichž rodiče se zúčastnili šetření, a skutečnost, že jsou v dlouhodobé péči poradenských zařízení, poněkud překvapivá.

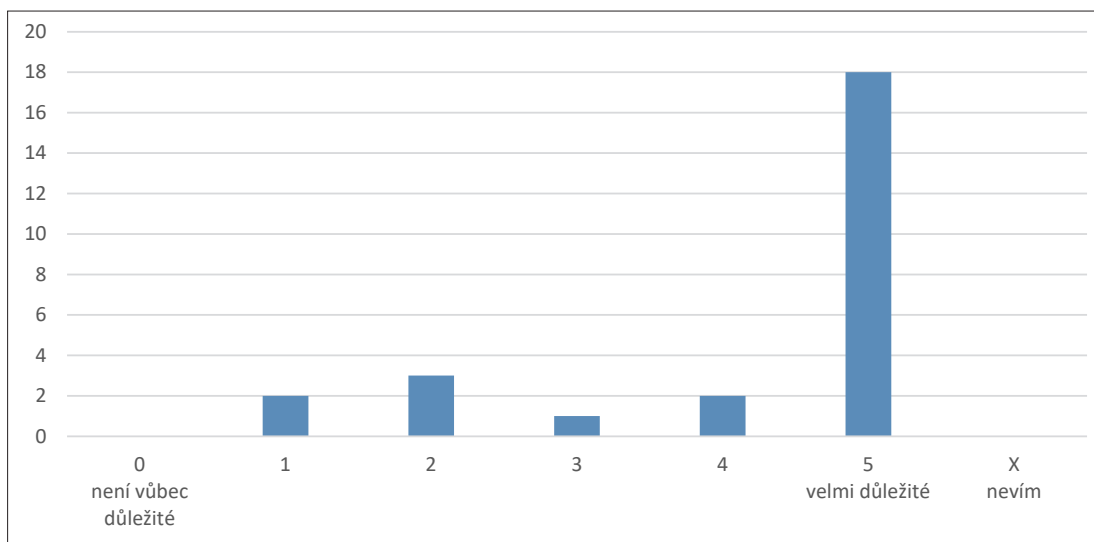
7. Uvedte, do jaké míry je pro Vás důležité radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání Vašeho dítěte.

Graf 8.25 Míra důležitosti porady s pracovníkem školy o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

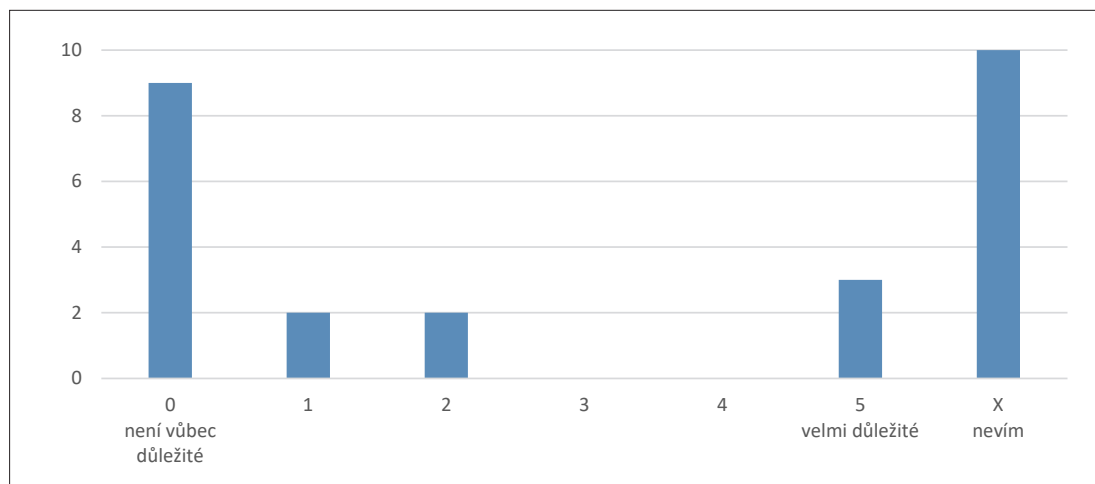
Většina rodičů uvádí, že možnost poradit se o další vzdělávací dráze nebo profesním uplatnění jejich dítěte s pracovníkem školy je pro ně velmi důležitá.

Graf 8.26 Míra důležitosti porady s pracovníkem SPC či PPP o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Možnost odborné konzultace s pracovníky školských poradenských zařízení respondenti hodnotili jednoznačně jako velmi významnou.

Graf 8.27 Míra důležitosti porady s pracovníkem úřadu práce o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

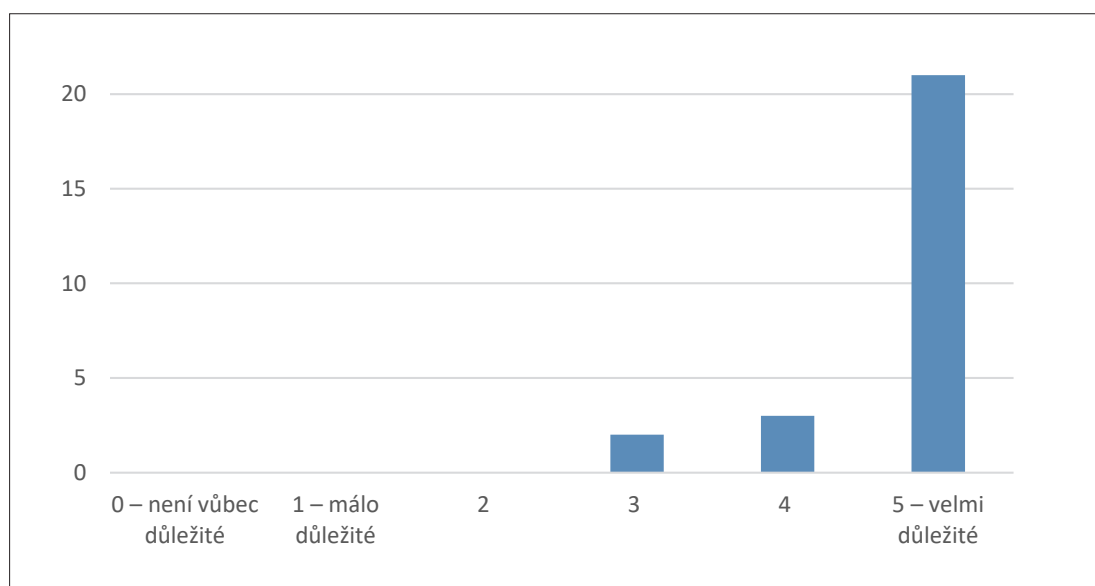

Význam odborné konzultace zaměřené na volbu školy, resp. povolání dítěte poskytnuté úřady práce většina nedovedla posoudit, případně jej vnímala jako nízký. U rodičů dětí ve věku docházky do základní školy není toto zjištění překvapivé, protože služby úřadů práce jsou nejčastěji využívány osobami před vstupem na trh práce. Toto hodnocení však zvolili i rodiče, jejichž děti navštěvují střední školy. Je pravděpodobné, že respondenti o možnosti využití konzultací s pracovníky úřadu práce nevěděli

Několik rodičů považovalo za důležitou i možnost konzultace s jinými subjekty, konkrétně se jednalo o: Azylový dům Brno – sociální pracovník, organizace zabývající se podporou nadaných dětí, dětského a dorostového psychiatra nebo třeba asistenta, který dítě zná.

8. Je pro Vás při rozhodování o volbě střední školy (učiliště) pro Vaše dítě důležité vědět, jaká bude možnost jeho následného pracovního uplatnění?

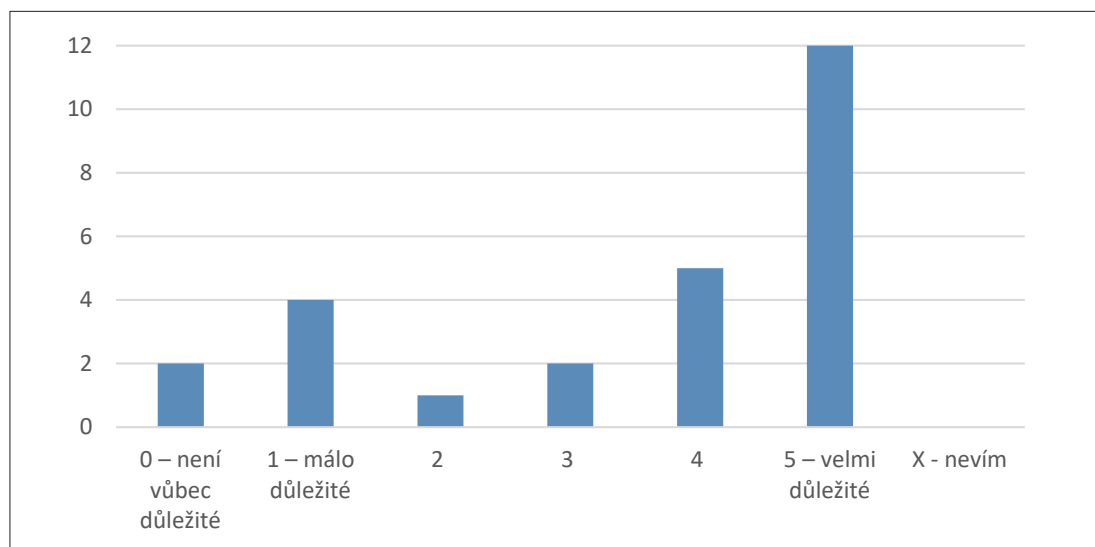
Graf 8.28 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

Respondenti se většinou shodují, že možnost pracovního uplatnění hraje při rozhodování o vzdělávání na dalším stupni vzdělávání zcela zásadní roli. U žáků se specifickými poruchami učení je pravděpodobné, že se budou uplatňovat většinou na otevřeném trhu práce.

9. Uveďte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu střední školy (učiliště).

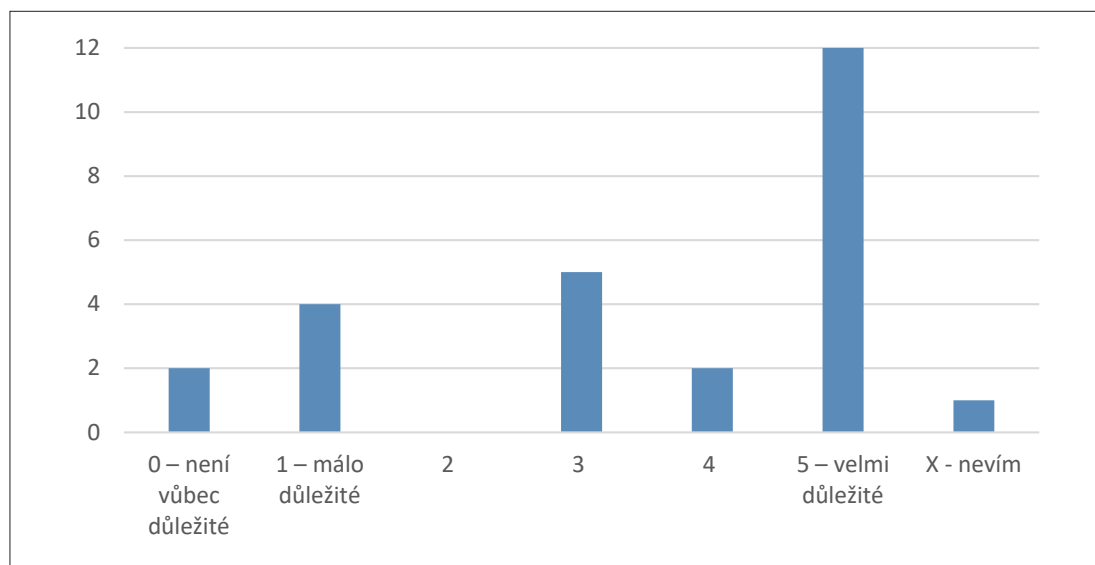
Graf 8.29 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

Většina rodičů zapojených v šetření se domnívá, že zdravotní znevýhodnění jejich dítěte má na volbu střední školy značný vliv. Je pravděpodobné, že se jedná o rodiče, jejichž děti mají kromě specifických poruch učení ještě jiná, závažnější znevýhodnění.

10. Uveďte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu jeho budoucího povolání.

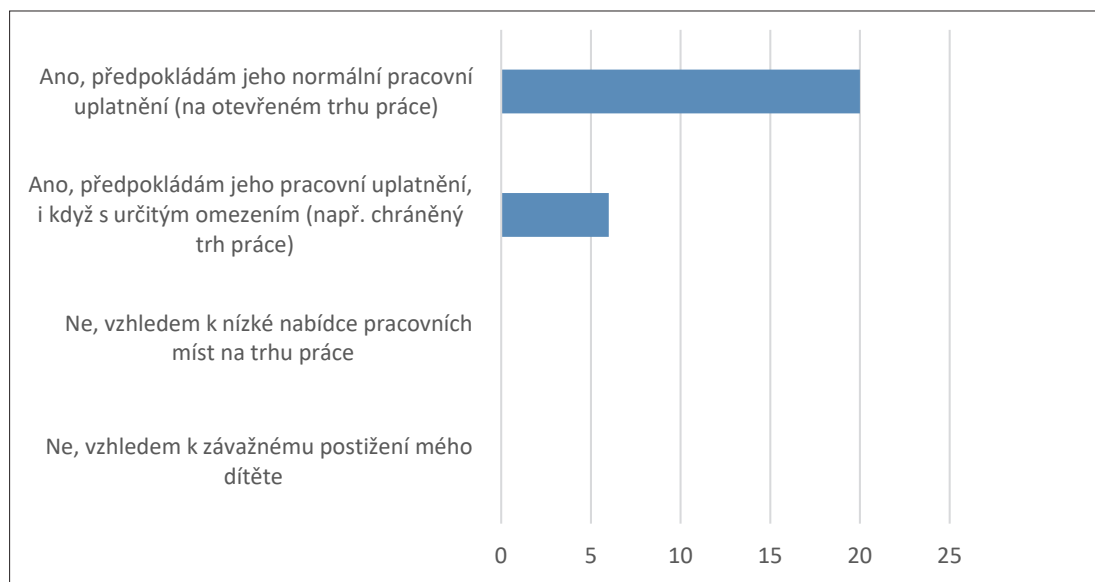
Graf 8.30 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

Většina respondentů se také domnívá, že zdravotní znevýhodnění jejich dítěte zásadně ovlivní volbu jejich budoucího povolání. I zde je předpoklad, že výraznější vliv předpokládají rodiče, jejichž děti mají vedle specifických poruch učení další znevýhodnění.

11. Předpokládáte, že se Vaše dítě zapojí v budoucnu do pracovního procesu?

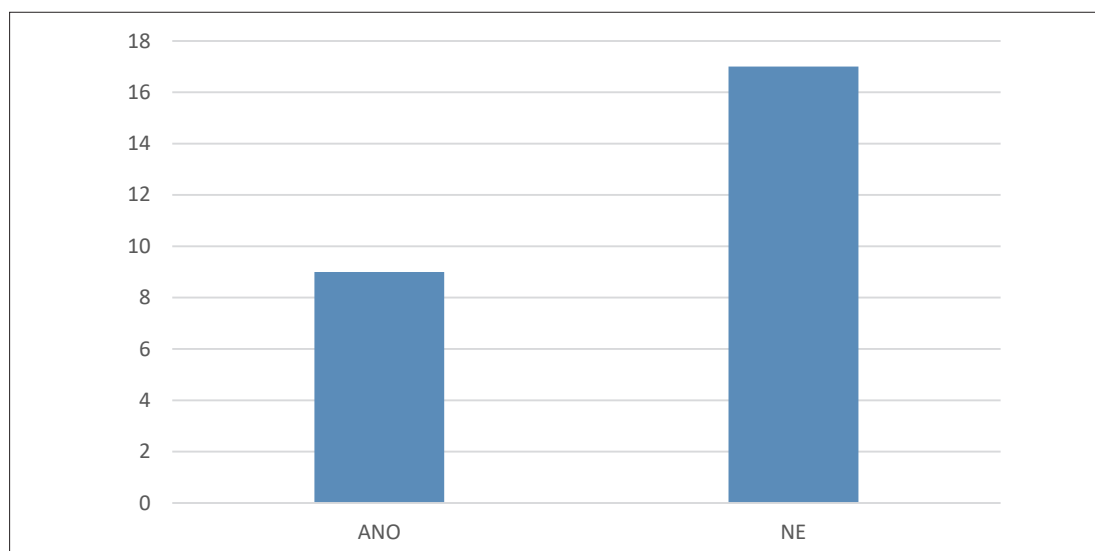
Graf 8.31 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

Více než tři čtvrtiny respondentů jsou přesvědčeni, že jejich dítě se uplatní na otevřeném trhu práce. Předpokládáme, že respondenti, kteří předpokládají, že se jejich děti uplatní spíše na chráněném trhu práce, jsou rodiči dětí s komplexními potřebami.

12. Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti (pokud již nebude žákem školy či klientem SPC, PPP)?

Graf 8.32 Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti?

Převažující většina respondentů neví, jaké možnosti jsou v souvislosti s kariérovým poradenstvím dosažitelné v dospělosti. To potvrzuje předchozí zjištění o nízkém povědomí respondentů o službách poskytovaných úřady práce.

13. Pokud nám chcete sdělit něco dalšího k problematice kariérového poradenství, zde máte prostor.

Odpovědi na poslední, volnou otázku v dotazníku, byly velmi různorodé, uvádíme několik postřehů od respondentů:

- Nejvíce mi zatím pomohlo SPC při volbě střední školy.
- V našem případě bylo poradenství dostatečné.
- Bohužel letos bylo vše negativně ovlivněno situací kolem covidu, takže mi chyběly osobní kontakty jak s poradnou, výchovným poradcem, dny otevřených dveří na školách.
- Málo školek pro děti se zrakovým postižením nebo znevýhodněním, jsou jen dvě v Praze, jinak nic.
- Myslím si, že pokud se nestarají rodiče, je to všem jedno...
- Více informací při výběru budoucího povolání.

ZÁVĚR

Analýza aktuálního stavu kariérového poradenství pro žáky s NKS a SPUCH přinesla zjištění, že zúčastnění aktéři (pedagogové, poradenští pracovníci z SPC a rodiče) mají poměrně malé povědomí o tom, co všechno zahrnuje moderní kariérové poradenství. Většina respondentů toto téma spojovala především s volbou střední školy po ukončení povinné školní docházky. Je také třeba zdůraznit, že zkušenosti rodičů žáků s NKS a SPU byly v době realizace šetření výrazně ovlivněny restriktivními opatřeními spojenými s pandemií covid-19. Možnosti poskytování kariérového poradenství kontaktní formou byly v tomto období v podstatě znemožněny. Také burzy a dny otevřených dveří na středních školách a další akce probíhaly pouze virtuálně.

Ve většině základních škol probíhá kariérové poradenství až na 2. stupni. U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (ale nejen u nich) by kariérové poradenství mělo začínat již v předškolním věku a současně by bylo vhodné formou předmětu speciálněpedagogické péče posilovat ty dovednosti, které pomohou minimalizovat dopady speciálních vzdělávacích potřeb do vzdělávání a volby studijního (učebního) oboru v navazujícím stupni vzdělávání.

Zjištění, která bude vhodné zohlednit v připravované metodické podpoře, se týkají především nižší míry informovanosti aktérů ve vzdělávání o službách v oblasti kariérového poradenství poskytovaných pracovníky úřadů práce. S ohledem na skutečnost, že pracovníci ÚP se specializují i na problematiku pracovního uplatnění znevýhodněných osob, je třeba informace o této podpoře dostat především k rodičům žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Připravovaná Metodika kariérového poradenství pro žáky s narušenou komunikační schopností a žáky se specifickými poruchami učení a chování bude dle výsledků předkládané analýzy jistě vítaným prvním uceleným materiálem, který se může stát průvodcem kariérovým poradenstvím u žáků s NKS a SPUCH od předškolního přes základní až po střední a vyšší odborné vzdělání.